

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Nina Barič
STRATEGIJE PREŽIVETJA STARIH LJUDI V OBČINI BELTINCI
Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Nina Barič
STRATEGIJE PREŽIVETJA STARIH LJUDI V OBČINI BELTINCI
Magistrsko delo

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2017

Zahvaljujem se...

...za napotke, nasvete in strokovno oporo pri pisanju naloge mentorju doc. dr. Sreču Dragošu

...za neomajno podporo in svetle besede v vseh letih študija mojim staršem in starim staršem

...za neizmerno potrpežljivost, ljubezen in spodbudne besede, ko sem jih najbolj potrebovala Valentinu

... za zaupanje vsem sogovornikom, ki so z mano podelili svoje življenjske zgodbe.

HVALA, da ste mi stali ob strani pri tako pomembnih in prelomnih trenutkih v mojem življenju.

Življenje je lepo tudi takrat, ko se ne živi lepo. (M. Nikolić)

IZJAVA

Spodaj podpisana **Nina Barič** študentka drugostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko **06150151**, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom:

»Strategije preživetja starih ljudi v občini Beltinci«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo magistrsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega magistrskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatorstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o študiju na programih druge stopnje;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno magistrsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 26.6.2017

Podpis avtorice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave magistrskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega magistrskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 26.6.2017

Podpis avtorice:

Podatki o magistrskem delu

Ime in priimek: Nina Barič

Naslov naloge: Strategije preživetja starih ljudi v občini Beltinci

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Št. strani: 94 **Št. prilog:** 3

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ključne besede: stari ljudje, revščina, socialna izključenost, socialno delo

Povzetek: problematika revščine je zelo velik problem v Sloveniji. Posledice revščine so še posebej vidne med starimi ljudmi v ruralnem območju. Zato sem se odločila, da bom v magistrski nalogi raziskovala strategije preživetja starih ljudi, ki prejemajo nizke pokojnine v občini iz katere prihajam. Rezultati kvalitativne raziskave so pokazali, da so najbolj pogoste strategije preživetja sogovornikov omejevanje pri stvareh, odpovedovanje in samooskrba s hrano. Ožja socialna mreža jim predstavlja veliko pomoč pri spopadanju z revščino. Potrebna bi bila večja osveščenost starih ljudi z viri pomoči, ki so jim na voljo v sistemu socialnega varstva.

Title: Survival strategies of the elderly people in the Municipality of Beltinci

Key words: elderly people, poverty, social exclusion, social work

Abstract: The issue of poverty presents a huge problem in Slovenia. Consequences of poverty particularly manifest themselves among elderly people in rural areas. This is why I have decided to make a research on survival strategies of the elderly people, who receive low pension, in the municipality I come from. The results, which were obtained based on a qualitative research, have shown that the most common survival strategies of the interviewees are limiting or relinquishing the goods, as well as food self-supply. To the elderly, the closest social network is of great importance while handling poverty. It would be necessary to make the elderly people more aware of the sources of help covered by the social care system.

PREDGOVOR

Stari ljudje se v prehodu v tretje življenjsko obdobje srečajo z mnogimi izzivi. Nekateri se z izzivi in spremembami težje soočajo, drugi jih dojemajo kot normalen proces staranja. Staranje prebivalstva in demografske spremembe prinašajo veliko izzivov za sodobno družbo. Stari ljudje veljajo za najbolj izključene družbene skupine, zato so posledice revščine še posebej vidne med starimi ljudmi. Stari ljudje se na različne načine soočajo z revščino in pri tem uporabljajo različne strategije preživetja.

Na podlagi tega sem se odločila, da bom raziskala strategije preživetja starih ljudi, ki prejemajo nizke pokojnine v ruralnem okolju. Zanimale so me njihove življenjske okoliščine in kako lahko preživijo z nizkimi finančnimi viri, ki jih imajo. Želela sem ugotoviti, kakšne so njihove strategije preživetja, in če lahko kaj prihranijo. Zanimalo me je tudi, kakšni so viri pomoči in podpore s strani njihove socialne mreže in informiranost in poznavanje pomoči iz sistema socialnega varstva. Z vprašanji o tem, kakšno je bilo njihovo življenje pred in po upokojitvi, dnevnih aktivnostih, zdravju in prehrani sem želela dobiti boljši vpogled v njihov življenjski svet.

Z raziskavo sem hotela dobiti podatke, ki bodo socialnim delavcem in drugim strokovnjakom pomagali pri razumevanju strategij preživetja starih ljudi. Razumevanje strategij je pomembno, da lahko stopimo na stran uporabnikov in postanemo njihovi zagovorniki, jih seznanimo s pravicami in jim te tudi pomagamo doseči.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. Staranje in demografske spremembe	1
1.2. Revščina	2
1.3. Socialna izključenost	4
1.4. Socialne mreže in osamljenost	5
1.5. Ekonomska izključenost	7
1.6. Stopnja tveganja revščine	8
1.7. Strategije preživetja starih ljudi	9
1.8. Vloga socialnega dela	12
1.9. Socialnovarstvene storitve	14
2. PROBLEM	17
3. METODOLOGIJA	19
3.1. Vrsta raziskave	19
3.2. Merski instrument in viri podatkov	19
3.3. Populacija in vzorčenje	19
3.4. Zbiranje podatkov	20
3.5. Obdelava in analiza podatkov	20
4. REZULTATI	22
5. RAZPRAVA	32
6. SKLEPI	37
7. PREDLOGI	39
8. LITERATURA	40
9. PRILOGE	43
9.1. Priloga 1 - Smernice za opravljanje intervjujev	43
9.2. Priloga 2 – Prva faza kodiranja – tabele	45
9.3. Priloga 3 – Zapisi/transkripti intervjujev	63

KAZALO TABEL

<i>Tabela 3.1: Prva faza kodiranja</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 3.2: Druga faza kodiranja</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 4.1: Rezultati raziskave, druga faza kodiranja</i>	<i>25</i>

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Staranje in demografske spremembe

Staranje je pri vseh bitjih neizbežno. Želja vsakega človeka je, da bi se normalno staral brez večjih pretresov. Za mnoge ljudi je staranje spontan proces, ki ga niti ne opazijo in niti ne omenjajo. Nekateri pa se s starostnimi spremembami težko soočajo in jih prenašajo kot breme (Hojnik Zupanc 1997: 12).

Povprečna življenjska doba se daljša in posledično raste število starejšega prebivalstva. Stari ljudje so zaradi boljših življenjskih razmer in boljšega zdravja aktiven in čedalje bolj zahteven sloj prebivalstva (Pečjak 1998: 7). Hitro staranje prebivalstva in sočasno zmanjševanje deleža mladega prebivalstva povzročata številne spremembe v sodobnem zahodnem svetu. Hkrati pa smo s podaljševanjem življenja, napredkom medicine, zmanjševanjem deleža aktivnega prebivalstva in večanjem deleža od pomoči odvisnih oseb, priče spremembam v družinskih razmerah in medgeneracijskih odnosih. Ko danes govorimo o starosti, pogosto omenjamo demografske spremembe, ki jih nekateri poimenujejo tudi demografski preplah (Mali 2013: 57).

V Sloveniji se je prebivalstvo začelo starati na prehodu iz 19. v 20. stoletje, ko se je po letu 1890 začela zniževati rodnost. Do sredine sedemdesetih let 20. stoletja je delež starih ljudi naraščal počasi, od takrat dalje, ko je pričakovana življenjska doba presegla 70 let in so se letni kazalniki rodnosti spustili pod mejo, potrebno za obnavljanje prebivalstva, pa narašča hitreje. Leta 2003 je bil delež starih ljudi že višji od deleža mladih, odtlej pa se razlika še povečuje (Šircelj v Hlebec 2009: 22). Če se v naslednjih 30 letih umrljivost med starejšimi od 64 let ne bo spremenila, bodo današnji 65-letniki v povprečju živeli še 16,4 let, 65-letnice pa 20,4 let. Staranje prebivalstva se bo nadaljevalo tudi v prihodnje (*op. cit.*: 31).

Malačič (v Tkačik ur. 2003: 178) pravi, da lahko predvidevamo, da bo leta 2036 pri konstantni rasti prebivalstva skoraj četrtina vsega prebivalstva Slovenije starih 65 let ali več.

Večanje deleža starih ljudi, zlasti v deželah evropske kulture, prinaša s seboj izjemno zahtevne naloge za urejeno delovanje družbe in držav, celo za preživetje te kulture. Kljub temu pa prinaša staranje prebivalstva s seboj tudi nove možnosti (Ramovš 2003: 223). Tudi Mali (2013: 57) pravi, da lahko spremembe razmerij med starim in mladim prebivalstvom razumemo kot možnost za iskanje novih oblik sožitja in solidarnosti v družbi. Pomembno

je, da znamo v socialnem delu razbrati možnosti in priložnosti za pozitivno vrednotenje starosti in vidimo izziv za razvoj socialnega dela s starimi ljudmi.

Ramovš (2014: 43) izpostavlja naslednje demografske probleme, naloge in izzive: nizka rodnost, težko vključevanje mladih v samostojno življenje in delo, preneglo odhajanje srednje generacije v upokojitev, večanje potreb po oskrbi onemoglih ljudi, premajhno medsebojno povezovanje med mlado, srednjo in upokojensko generacijo, preobremenjenost družine pri oskrbi onemoglih družinskih članov ter prešibko doživljanje vrednosti in smisla v današnji kulturi.

Posledica demografskih sprememb je tudi povečanje števila ljudi, ki zaradi dolgotrajne bolezni ali oslabelosti potrebujejo oskrbo in pomoč. Poleg tega pa se je zmanjšalo število ljudi, ki so na voljo za pomoč tem osebam. Razmerje med ljudmi, ki pomagajo in tistimi, ki potrebujejo pomoč, se je zelo spremenilo (Flaker *et al.* 2008: 19).

1.2. Revščina

Haralambos (2005: 28) opredeljuje revščino kot rezultat dogovora, ki temelji na presoji, kaj so za konkretno okolje razumljivi in sprejemljivi standardi življenja in življenjskega stila. Odstopanje od dogovorjenih standardov v smislu »ne imeti« pa je opredeljeno kot revščina.

Revščina je posledica neenakega razpolaganja in dostopa posameznikov ali skupin do različnih dobrin in je eden izmed kazalcev družbene neenakosti. Dobrine, do katerih imajo posamezniki neenak dostop, so materialne in duhovne narave, med glavne dobrine pa štejemo: sredstva za preživetje, premoženje, izobrazbo, ugled, poklicni položaj, družbeno moč in različne nagrade, ki izhajajo iz določene družbene vloge (Notar 2004: 22).

Notar (*ibid.*) pravi, da je revščina stalna spremljevalka človeške družbe, čeprav se spreminja s časom in prostorom tako po obsegu kot po vsebini. Pojavlja se v vseh družbah, tako kot masovna revščina v številnih državah v razvoju kakor tudi kot otoki revščine v bogatih in razvitih državah. Revščina je zelo kompleksen pojav z mnogimi razsežnostmi.

Beseda revščina se nanaša na neko nezaželeno stanje in je velik družbeni problem. Nakazuje, da je potrebno ljudem, ki živijo v revščini, pomagati, da bi spremenili njihov položaj (Haralambos, Holborn 2005: 132).

Definicija revščine daje štiri zaključke:

- revščina ne prizadene le posameznika ali družino, temveč tudi določene dele prebivalstva in določeno življenjsko obdobje;
- poleg denarnega vidika, se upoštevajo tudi drugi kazalci pomanjkanja;
- revščina pomeni izključitev iz minimalno sprejemljivega načina življenja v določeni družbi;
- revščina je relativen koncept, kar pomeni, da je oseba z isto življenjsko ravniyo v določeni državi revna, v drugi pa ne (Notar 2004: 27).

Najbolj znana je opredelitev revščine na subjektivno, objektivno in relativno.

Zagovorniki subjektivnega pristopa revščine poudarjajo posameznikovo dožemanje revščine. Subjektivno spoznanje o revščini temelji na mnenju posameznikov o njihovem dohodku ali izdatkih, na osebnem dožemanju dohodkovnega položaja gospodinjestev, kako se počutijo revne oziroma ne revne. Subjektivna revščina naj bi bila tesno povezana z relativno revščino, saj naj bi se tisti posamezniki, ki so revni po objektivnih merilih, tudi dejansko počutili revne. Vendar pa to pravilo ni vedno zanesljivo, saj se nekatere skupine ne počutijo revne, kljub drugačnim zunanjim kazalcem (Notar 2004: 31).

Zagovorniki pristopa relativne revščine poudarjajo, da se mora definicija nanašati na standarde določene družbe v določenem času in glede na to se bo točka na kateri potegnemo črto, ki loči revne od ostalih članov družbe, spreminjala glede na premožnost družbe (Haralambos, Holborn 2005: 132). Tudi Notar (2004: 30) pravi, da je pojmovanje revščine odvisno od tega, kaj so za konkretno okolje razumljivi in sprejemljivi standardi življenja in življenjskega stila, pri čemer je revščina opredeljena kot nedoseganje teh standardov.

Avtorja Haralambos in Holborn (2005: 132) pravita, da absolutno revščino merimo glede na sredstva za preživetje. Med absolutno revne štejemo tiste ljudi, ki nimajo sredstev za preživetje, ki so potrebna za ohranjanje svojega življenja.

Atkinson (v Novak 1994: 27) piše, da je revščino smiselno pojmovati v odnosu do življenjskih standardov določene družbe, ki je predmet proučevanja in četudi privzamemo standarde relativne revščine, to še ne pomeni ukinjanja revščine.

Revščina je oblika neenakosti, ki je nedvomno nepravična in jo lahko zelo jasno prepoznamo. S tem izrazom označujemo izrazito problematične kombinacije življenjskih težav pri tistih osebah, ki so dlje časa izpostavljene različnim vrstam deprivacije na

pomembnih področjih. Revščina je povezana z neenakostjo na način, ko je neenakost pogoj za revščino, ni pa neenakost povzročena z revščino (Dragoš, Leskošek 2003: 32).

1.3. Socialna izključenost

Revščina ni povezana samo z nizkimi dohodki, ampak je kompleksnejši pojem, ki se v sodobni sociologiji pogosto pojmuje kot koncept socialne izključenosti. Termin socialna izključenost je širši od termina revščina, saj obsega poleg šibkih materialnih virov tudi nezmožnost participacije v ekonomskem, političnem, socialnem in kulturnem življenju (Duffy v Stropnik 2010: 85).

Socialna izključenost pomeni večdemenzionalno prikrajšanost daljšega trajanja, ki je povezana z izključenostjo iz glavnih socialnih in poklicnih institucij v družbi. Room *et al.* (1992: 14) definira socialno izključenost glede na prikrajšanost posameznika ali skupine:

- hkratna prikrajšanost na različnih področjih življenja (dohodek, davki in socialna zaščita, izobraževanje, potrošnja in zadolženost, zaposlitev, poklicno usposabljanje, delovne razmere, stanovanjske razmere, zdravje in zdravstvena oskrba, socialno varstvo, socialne mreže);
- možnosti dostopa do glavnih družbenih institucij so majhne;
- prikrajšanosti se ohranjajo skozi čas (Hlebec *et al.* 2010: 15).

Najpogostejši dejavniki socialne izključenosti so revščina, brezposelnost, neaktivnost in pomanjkanje priložnosti za izobraževanje. Pri starih ljudeh se izključevanje bolj kopiči v starosti, kadar gre za ljudi, ki so nizko izobraženi ali so bili tudi brezposelni. Pri njih ne gre le za trenutno izključenost iz teh sistemov, ampak za zgodovino izključenosti, ki lahko pripelje v druge oblike izključenosti, kot so nizke pokojnine, manj razvite veščine in kompetence.

Ključna področja iz katerih so izključeni stari ljudje so:

- sistem socialne varnosti:

gre za situacije, ko so ljudje v težki situaciji in v pomanjkanju, ter ne prejemajo nobenih socialnih pomoči. To se zgodi zaradi tega, ker ne uveljavljajo teh pravic ali pa do njih niso upravičeni;

- zdravstveni sistem in sistem dolgotrajne oskrbe:

gre za vprašanje dostopnosti zdravstvenih storitev (cenovne dostopnosti, geografske dostopnosti, fizične dostopnosti);

- področje potrošnje:

gre za izključevanje iz dostopa do dobrin kot so telefon, internet, izključevanje iz kulturnih, rekreacijskih in prostočasnih aktivnosti, izključenost iz bančnih storitev in izključenost do dostopa kvalitetne hrane;

- področje financ:

gre za izključenost iz dostopa do bančnih storitev. Tukaj so najbolj ranljivi stari ljudje, kateri živijo na odročnih ruralnih področjih in posledično morejo oziroma ne znajo uporabljati bančnih storitev;

- osebna omrežja:

vključenost v socialna omrežja deluje kot varnostna mreža, ki preprečuje negativne vidike na ostalih področjih izključenosti. Za posebej ranljive skupine veljajo vdovci in vdove, ter stari ljudje brez otrok (*op cit.: 20-22*).

Regoršek (v Muršec ur. 2005: 2) meni, da lahko socialni položaj starih ljudi v razviti zahodni civilizaciji označimo z dvojnim pomenom. Sorazmerno dobra materialna in telesna preskrbljenost starih ljudi je omogočena s pokojninsko – invalidskim zavarovanjem in mrežo socialnih in zdravstvenih ustanov. Zaradi odnosa do starosti in medgeneracijske razdvojenosti pa so medčloveško, kulturno in bivanjsko potisnjeni na rob družbe, v osamo in nekoristnost, od tod pa v skrajno bedno duševno počutje in bivanjsko praznino.

1.4. Socialne mreže in osamljenost

Dragoš (2000: 293) meni, da staranje vpliva na socialne mreže ter na izbiro ljudi, s kateri se družimo. Velja pa tudi narobe, saj socialne mreže vplivajo na staranje, kar pomeni, da ne moremo razumeti socialni vidik staranja, če ne poznamo obsega socialnih vezi, njihovih potencialov ter kvalitete in učinkov.

Število stikov z drugimi ljudmi v starosti upade. S smrtjo zakonskega partnerja, prijateljev, znancev, imajo stari ljudje vse manj družbe, saj težje sklepajo poznanstva. Hkrati pa je treba

upoštevati, da so med ljudmi velike razlike v potrebi po druženju z drugimi. Tisti, ki so bili že v mladosti usmerjeni navzven, k drugim ljudem, bodo tudi v starosti iskali stike z njimi in izbirali take aktivnosti, ki jim bodo to omogočale. Nasprotno pa bodo tisti, ki niso kazali toliko zanimanja za druženje, tudi sedaj bolj odmaknjeni od ostalih. Interakcija z drugimi ljudmi, predvsem tistimi iz ožjega družinskega okolja, ima pomemben vpliv na doživljanje življenjskega zadovoljstva. Odločilnega pomena je predvsem medgeneracijska povezanost, ki vključuje tri vidike: vzajemno pomoč, izražanje naklonjenosti in pogostost stikov (Russi Zagožen 2001: 16).

Vdovstvo je v starosti zelo pogost pojav. Ta izkušnja doleti več žensk, kot moških, saj ženske v povprečju živijo dlje od moških. Ovdoveli se v tem obdobju srečajo z občutkom socialne in emocionalne osamljenosti. Pogosto pa se srečajo tudi z poslabšanjem finančnega stanja in s tem dodatne spremembe življenjskega stila in navad. Z leti se lahko okrepijo prijateljske vezi med brati in sestrami, ki so se prej malo videvali. Bratje in sestre postanejo eni redkih, ki še poznajo starega človeka ter se ga spomnijo iz mladosti. Z njimi ima star človek priložnost, da obuja spomine, ohrani stik s preteklostjo in sestavlja »sliko svojega življenja« (op. cit.: 17-18).

Posameznik ne živi sam v svojem ožjem okolju, temveč v družbi, ki ga oblikuje skozi vse življenje. Stari ljudje so pogosto izločeni iz skupin, zato je ravno osamljenost ena od njihovih prevladujočih razpoloženj. Velikokrat se zgodi, da živijo osamljeni v svojih kotičkih, prepuščeni na milost in nemilost sorodnikom, sosedom, patronažni službi in dobrotelnim organizacijam (Ramovš 2003: 76-77). Lake (1989: 65-66) opredeljuje osamljenost kot posledico nezmožnosti komuniciranja z drugimi ljudmi, naj bo to zaradi pomanjkanja priložnosti ali pa zato, ker posameznik nima za to potrebnih spretnosti. Človek, ki trpi zaradi osamljenosti, ne more ustrezno zadovoljiti osnovnih človekovih potreb po toploti, udobju, razumevanju in izražanju občutij in čustev. Te potrebe bi lahko potešil le v odnosu z drugim človekom.

Če star človek nima zadovoljene potrebe po osebnem medčloveškem odnosu, je osamljen, čeprav je okrog njega še toliko ljudi. Osamljenost je ena najbolj razširjenih in najhujših stisk pri starih ljudeh, saj je potreba po medčloveškem odnosu med najmanj zadovoljenimi (Ramovš 2003: 105). Osamljenost v poznih letih razlagata dve teoriji: po prvi stare ljudi družba izolira, diskriminira, izključuje in poriva v kotičke, po drugi pa se sami umikajo iz družbenega življenja, ki jih odklanja ali pa se tako spremeni, da ne najdejo v njem več

svojega kotička. Oba pristopa lahko združimo in rečemo, da družba odklanja starega človeka, zato se ji tudi on izmika. In obratno, ker se ji izmika, ga odklanja (*op.cit.*: 77-78).

V obdobju otroštva zdajšnjih starih ljudi so za onemogle stare ljudi izključno skrbeli ožji družinski člani ali s pomočjo sosedov. Današnje življenjske razmere in miselnost sta se glede tega zelo spremenili, saj je družin, kjer bi skupaj živele tri generacije zelo malo. Tudi življenjski ritem je drugačen, mlajša generacija je skoraj ves čas zdoma, saj šola, služba in druge obveznosti zahtevajo veliko časa. Tretjo generacijo pogosto opisujemo kot samostojno, kar je še posebej povezano z materialnim imetjem (pokojnine in lastno imetje), ob tem pa je tudi nemalo posameznikov tretje generacije, ki poudarjajo, da nočejo biti mladim v nadlego (Ramovš 2006: 22).

Simone de Beauvoir (v Ramovš *et al.* 1992: 31-32) večkrat poudarja, da stari ljudje nimajo družbene moči, da bi lahko vplivali na življenjske razmere svoje populacije. V naši civilizaciji pripadata moč in vpliv generaciji produktivnih, zato je starim ljudem njihov položaj vnaprej dodeljen, ne glede na to ali ustreza njihovim potrebam ali ne.

1.5. Ekonomska izključenost

Eden od osnovnih kazalcev socialne izključenosti je ekonomska prikrajšanost. Glavni pokazatelj ekonomske prikrajšanosti je stopnja tveganja revščine. Podatki zadnjih nekaj let kažejo stare ljudi v Sloveniji kot izrazito ranljivo skupino, saj imajo v primerjavi s preostalo populacijo skoraj dvakrat višjo stopnjo tveganja revščine (Hlebec *et al.* 2010: 27).

V starejših gospodinjstvih v Sloveniji živijo najbolj revni prebivalci Slovenije. Razmere v upokojenskih gospodinjstvih so se bistveno poslabšale, kar kažejo ugotovitve Inštituta za ekonomska raziskovanja. Stopnja tveganja revščine za upokojence presega stopnjo tveganja revščine za vse prebivalce za več kot 50 odstotkov, stopnja tveganja revščine za upokojence, ki živijo v upokojenskih gospodinjstvih, pa za več kot 100 odstotkov (Kožuh Novak, Vizjak *ur.* 2010: 13).

V preteklosti je bila materialna varnost starega človeka odvisna od imetja, ki ga je posedoval in od sorodstvene socialne mreže, ki je zanj skrbela, ko več ni bil sam zmožen. V današnjih razvitih družbah pa je glavni vir materialne preskrbljenosti starostno in invalidsko zavarovanje, ki temelji na zaposlitvi. Materialna preskrbljenost v starosti je zelo odvisna tudi od osebnega premoženja in prihrankov posameznika (Ramovš 2003: 94).

Dragoš (2000: 304) pravi, da je učinek mrežnih interakcij odvisen od različnih okoliščin, med katerimi je materialni dohodek še najbolj predvidljiv. Stari ljudje z nizkimi dohodki imajo slabši dostop do zdravstvenih storitev, so pogosteje žrtve kriminala in imajo manj ustrezno prehrano. Zaradi tega materialno prikrajšani stari ljudje potrebujejo več storitev socialnih mrež in so v primerjavi s premožnejšimi bolj prizadeti, če ostanejo brez njih. Višina dohodka je ključnega pomembna predvsem takrat, ko gre za odločitev pri starih ljudeh ali naj vztrajajo v lastnem gospodinjstvu ali pa se naj preselijo k družini ali pa v institucionalno oskrbo.

Eno od pomembnih področij socialne izključenosti je tudi problem dostopnosti do stanovanj. Stari ljudje imajo običajno že urejene stanovanjske razmere, večinoma so lastniki stanovanj. S stanovanjskega vidika starejša populacija na prvi pogled ni bolj ranljiva od ostale populacije. Vendar pa so med starimi ljudmi majhne, a specifično zelo ranljive skupine na stanovanjskem področju. Tisti stari ljudje, ki živijo v najemnih stanovanjih, so bolj ranljivi v primerjavi z ostalimi najemniki na splošno, kar kaže njihova visoka stopnja tveganja revščine. Poleg tega je med tistimi starimi ljudmi posebej, starejšimi od 75 let več takih, ki živijo v neprimernih stanovanjih; brez tuša ali kadi in stranišča na izpiranje (Hlebec *et al.* 2010: 32-33).

1.6. Stopnja tveganja revščine

Glavni pokazatelj finančne prikrajšanosti je stopnja tveganja revščine. Stopnja tveganja revščine je prikazana kot odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z razpoložljivim ekvivalentnim dohodkom pod pragom tveganja revščine (Hlebec *et al.* 2010: 27). Prag revščine je definiran kot tista raven dohodka ali izdatkov, pod katero so gospodinjstva revna. Termin »prag revščine« ne pomeni čisto prave ločnice med dejansko revnimi in ne revnimi in da različnost definicij praga revščine kaže, da revščina ni naravno stanje, ki bi ga lahko objektivno definirali (Stropnik v Fabjan 2001: 6).

Po podatkih raziskave (SILC) je bila v letu 2015 stopnja tveganja revščine v Sloveniji 14,3 odstotna. To pomeni, da je v Sloveniji živelo približno 287.000 oseb pod pragom tveganja revščine. Od tega je pod pragom revščine približno 78.000 upokojencev (15,9 % vseh upokojencev). Letni prag tveganja revščine je za enočlansko gospodinjstvo znašal 7.399 EUR; neto razpoložljivi dohodek oseb, ki so živele pod pragom tveganja revščine, je bil torej nižji od 617 EUR na ekvivalentno odraslo osebo na mesec. Stopnja tveganja socialne

izključenosti se je glede na lansko leto znižala za 1,2 odstotne točke in je znašala 19,2 %. To pomeni, da je bilo tveganju socialne izključenosti izpostavljenih približno 385.000 oseb (Republika Slovenija – Statistični urad – Kazalniki dohodka in revščine Slovenija 2015).

1.7. Strategije preživetja starih ljudi

Stropnik (2010: 105-106) razdeli strategije shajanja z revščino v več skupin glede na tri temeljne razsežnosti. Prva se nanaša na stopnjo aktivnosti, druga na smer delovanja in tretja na vrsto akterja. Glede na stopnjo aktivnosti so strategije razdeljene na pasivne strategije, ki pomenijo predvsem omejevanje in zmanjševanje potreb in aktivne strategije, kjer si posamezniki priskrbijo dodatne vire in resurse s katerimi se uspešneje spopadajo s slabim socialnim in finančnim stanjem. Glede na vrsto akterja ločimo individualne, družinske in skupnostne strategije. Pri individualnih gre za strategije, ki se jih posameznik poslužuje, da bi lažje shajal v neugodnih finančnih razmerah. Podobno velja za družinske strategije, ki so prisotne v primeru, ko posamezniki živijo v istem gospodinjstvu z drugimi člani družine in se cela družina, kot enota poslužuje aktivnih ali pasivnih, notranjih oziroma zunanjih strategij. Pri skupnostnih strategijah pa je posameznik vpet v skupino, na primer v sosedsko skupnost ali formalno organizirano skupnost, kot je društvo upokojencev. Društvo upokojencev je formalna skupnost, ki nudi obdarovanje, obiske na domu, predavanja in organizirane izlete. Vključenost v društvo prispeva k boljšemu počutju, zdravju, večjemu zadovoljstvu, sproščenosti in boljši povezanosti ter odprtosti do drugih v skupnosti. Pomembna blažilca socialnih stisk sta tudi Rdeči križ in Karitas. Hitro se odzivata na potrebe ljudi in sta pomembna zlasti zaradi neaktivnosti javnih služb in zaradi fleksibilnosti (Dragoš, Leskošek 2003: 56).

Pri aktivnih strategijah gre za aktivno delovanje in izkoriščanje virov, ki pripomorejo k zmanjševanju socialne in finančne izključenosti starih ljudi. Aktivne strategije so po navadi prisotne v zgodnjem upokojitvenem obdobju, ker lahko takrat stari ljudje po navadi še opravljajo razne storitve, za katere so plačani ali zanje dobijo kakšne dobrine. Takrat, ko nastopijo zdravstvene težave pa začnejo aktivne strategije upadati in se povečuje odvisnost od socialnega omrežja (Hlebec *et al.* 2010: 48).

Najpogostejše oblike aktivnih strategij so:

- iskanje dodatnih finančnih virov dohodka in dobrin,
- samooskrba s hrano,
- gospodarjenje s hrano,
- gospodarjenje z viri,
- vzdrževanje socialnega omrežja in stikov,
- plačevanje storitev in uslug,
- delitev stroškov med družinskimi člani,
- delitev dela med družinskimi člani (Stropnik 2010: 113).

V kategorijo iskanja dodatnih finančnih virov spadajo predvsem storitve, ki jih stari ljudje opravljajo v zameno za finančno plačilo ali določeno dobrino. Ta strategija je značilna za tiste stare ljudi, katerim zdravje še dopušča delovno aktivnost. Gre predvsem za naslednja opravila: šivanje, pospravljanje, varstvo otrok, likanje, kuhanje, mizarjenje in razna popravila. Samooskrba s hrano je pomembna strategija, saj pripomore k lažšanju finančnih težav in nudi tudi aktivno obliko preživljanja prostega časa in vzdrževanje občutka samostojnosti in samozadostnosti. Ena izmed strategij je tudi gospodarjenje s hrano. Stari ljudje hrano, ki jo pridelajo na vrtu, shranjujejo in delajo ozimnico. Pri hrani je prisotno največ odrekanja, saj so mnenja, da se da pri hrani največ privarčevati. Pri gospodarjenju z viri gre za načrtno varčevanje denarja za kurjavo, pogreb, nujna popravila, nepredvidene stroške, za izlet ali priboljške. Vzdrževanje socialnega omrežja in stikov predstavlja vir iz katerega črpajo sredstva za spopadanje z materialno in socialno prikrajšanostjo. Naslednja strategija je plačevanje storitev in uslug, kjer gre predvsem za plačevanje negovalke in dostavo kosila. Strategija delitev stroškov med družinskimi člani je vezana predvsem na kakovost medsebojnih odnosov v družini, saj so le-ti prvi pogoj obstoja te strategije. Naslednja strategija je delitev dela med družinskimi člani. Stari ljudje običajno pomagajo s kuhanjem in drugimi gospodinjskimi opravili, njihovi otroci pa skrbijo za nabavo živil (Hlebec *et al.* 2010: 48-60).

Pri pasivnih strategijah gre za različne oblike omejevanja raznih potreb. Najpogostejše oblike pasivnih strategij so:

- omejevanje vitalnih potreb;
- omejevanje pri priboljških;
- omejevanje nujnih popravil;
- omejevanje večjih vlaganj in nakupov;
- omejevanje prostočasnih aktivnosti;
- črpanje preteklih prihrankov;
- prejemanje pomoči s strani organizacij in društev;
- omejevanje pri nakupu oblačil (Stropnik 2010: 107).

Pri omejevanju vitalnih potreb lahko v prvi vrsti govorimo o omejevanju nakupa prehranskih izdelkov. Naslednja kategorija omejevanja vitalnih potreb je vezana na omejevanju pri nakupu zdravil in zdravstvenih pripomočkov. Omejevanje pri osebni higieni je vidno predvsem tam, kjer je za osebno nego potrebno plačevati negovalke. Pod omejevanje vitalnih potreb štejemo tudi zmanjševanje stanovanjskih stroškov. Naslednja kategorija je omejevanje pri priboljških. Stari ljudje v prvi vrsti omejujejo prehranske priboljške. Poleg prehranskih priboljškov gre za omejevanje tudi pri priboljškov v obliki storitev, na primer frizer, mobilni telefon, naročnina za časopis. Ena od strategij je tudi omejevanje pri nujnih popravilih. Navadno gre za večletno odlaganje popravil ali pa zgolj zasilno krpanje težav. V kategorijo omejevanja večjih vlaganj in nakupov sodi predvsem kupovanje dobrin, ki zahtevajo enkratne večje finančne izdatke. To so dobrine, ki niso nujne za preživetje (avto, nova okna, nov televizor). Naslednja kategorija je omejevanje prostočasnih aktivnosti, pri kateri gre predvsem za odrekanje izletom, potovanjem in obiskom zdravilišč. Stari ljudje črpajo tudi svoje prihranke, da lahko preživijo mesec in si plačajo nujne zdravstvene storitve. Nekateri se poslužujejo tudi pomoči Rdečega križa in Karitasa, kjer prejemajo predvsem pakete s hrano. Kategorija omejevanje pri nakupu oblačil je pri večini odsotna, saj stroškov z oblačili nimajo, ker obleke dobijo od sorodnikov ali pa jih že več let kopičijo (Hlebec *et al.* 2010: 62-73).

1.8. Vloga socialnega dela

Naloga socialnega delavca je spodbujati stare ljudi v njihovi samostojni dejavnosti. Pomembno je, da socialni delavec skupaj s starim človekom definira potrebne ponudbe in storitve. Naloga socialnega delavca je tudi, da pomaga staremu človeku, da najde v sebi tisto, s čemer si bo lahko osmisлил življenje, kar je mogoče le v medsebojnem odnosu, zasnovanem na iskrenosti in zaupanju (Ivanjšič 2000: 438-439).

Mali (2008: 70-76) navaja najpomembnejše koncepte, ki so pomembni pri delu s starimi ljudmi:

Partnerstvo

Partnerski odnos v socialnem delu pomeni, da uporabnik in socialni delavec enakopravno sodelujeta pri definiranju in reševanju problema. Socialni delavec verjame v sposobnost uporabnika za uspešno rešitev težave in v njegovo kompetentnost za prevzem odgovornosti in kontrole nad svojim življenju. V partnerskem odnosu uporabnik in socialni delavec skupaj gradita medsebojno zaupanje, pri čemer strokovnjak dosledno upošteva pravice uporabnika in mu pomaga pri njihovem uveljavljanju.

Perspektiva moči

Perspektiva moči je eden temeljnih konceptov na področju socialnega dela s starimi ljudmi, ki zahteva od socialnega delavca, da vidi uporabnike na drugačen način, kar povzroči premik od usmeritve na posameznikov problem k iskanju novih možnosti.

Zagovorništvo

Zagovorništvo je dejavnost, ki vključuje osebe ali skupine, ki se zavzemajo za uresničevanje svojih potreb in želja ali za skupen cilj pri vplivnih osebah, da bi dobili dostop do storitev, ki jih potrebujejo. Namen zagovorništva je, da poveča občutek moči posameznika in mu pomaga, da pridobi več samozaupanja ter izboljša kvaliteto življenja in zmanjša izgube, prikrajšanosti ter izključenosti (Zaviršek *et al.* 2002: 80).

Antidiskriminacijska usmeritev

Ta praksa socialnega dela je usmerjena proti predsodkom, negativnemu odnosu in neustreznim obravnavi ljudi glede na njihove značilnosti, kot so rasa, spol, etična pripadnost, starost ali religija.

Skupine za samopomoč

Na področju socialnega varstva so pri nas najbolj razširjene skupine za samopomoč. Namen teh skupin je reševanje osamljenost starih ljudi, tistih, ki živijo v domovih za stare in tistih, ki so osamljeni v svojem domačem okolju (Ramovš *et al.* 1992: 211).

Socialne mreže

Staranje vpliva na socialne mreže, hkrati pa tudi socialne mreže vplivajo na proces staranja. Dragoš (2000: 293) meni, da so učinki socialnih mrež tesno povezani z zdravstvenim stanjem starih ljudi, vključno z nižjo smrtnostjo.

Skupnostna skrb

Skupnostna skrb je kolektivno zasnovana in ima za cilj povečanje kvalitete življenja v skupnosti, vzpostavljanje raznih vrst fleksibilnih mrež pomoči, ki so na razpolago različnim potencialnim uporabnikom.

Socialni delavci in delavke, ki delajo s starimi ljudmi, potrebujejo različne strokovne spretnosti; sposobnost za komuniciranje, presojanje, sodelovanje v multidisciplinarnih timih, medgeneracijsko povezovanje. Stari ljudje imajo zahteve po drugačnih vrednotah, praktični usposobljenosti in znanju pri socialnih delavcih, kot druge starostne skupine. Socialni delavci se pri delu s starimi ljudmi srečujejo z različnimi situacijami: ranljivost starih ljudi, demenco, osamljenostjo, družinami v stiski, medgeneracijskimi odnosi, različno narodnostjo, starimi osebami s posebnimi potrebami, slepimi starimi ljudmi, alkoholizmom, samomorilnostjo med starimi ljudmi, nasiljem, različno spolno usmerjenostjo starih ljudi (Mali 2013: 62).

Poslanstvo socialnega dela s starimi ljudmi je povečanje zmožnosti in sposobnosti starih ljudi ter soočenje s težavami in premagovanje problemov (Mali 2012: 128).

1.9. Socialnovarstvene storitve

Prva socialna pomoč

Prva socialna pomoč je storitev, namenjena ljudem, ki pridejo na Center za socialno delo prvič, bodisi zaradi stiske ali težave, bodisi zaradi različnih informacij o družinskih razmerjih. Storitev zajema enega ali več pogovorov v isti zadevi. Strokovni delavec dela po metodičnih načelih in načinih ravnanja v socialnem delu in upošteva kodeks etičnih načel v socialnem varstvu. Ob zaključku strokovni delavec skupaj z družino ali posameznikom razišče in prepozna težave in stiske ter zaključi z možnimi rešitvami ali načini reševanja socialnih stisk (Center za socialno delo Koper- socialno varstvene storitve – prva socialna pomoč).

Socialni delavec lahko pomaga staremu človeku pri prepoznavanju njegove stiske, mu posreduje vse potrebne informacije in mu jasno pokaže možnost izbire (Milošević Arnold 2000: 259).

Osebna pomoč

Namen osebne pomoči je razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje ter izboljšanje njegovih socialnih zmožnosti. Osebna pomoč obsega:

- svetovanje posamezniku v situacijsko pogojenih socialnih stiskah, ki jih sam ne zna ali ne zmore rešiti;
- urejanje, ki je oblika strokovne pomoči posamezniku, ki je zašel v socialne stiske zaradi osebnostnih in vedenjskih posebnosti ;
- vodenje je oblika podpore posamezniku, ki je zaradi duševne ali bolezni začasno ali trajno nezmožen za samostojno življenje (Center za socialno delo Maribor- socialnovarstvene storitve- osebna pomoč).

Pomoč družini za dom

Socialni delavec opravlja v smislu pomoči za dom vlogo svetovalca, učitelja, pogajalca, učitelja, koordinatorja pomoči in oskrbovalca (Milošević Arnold 2000: 260).

Pomoč družini za dom obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani, strokovno pomoč pri skrbi za otroke in usposabljanje družine za opravljanje njene vloge (MDDSZ – socialnovarstvene storitve- pomoč družini).

Pomoč na domu in socialni servis

Gre za zagotovitev družbeno organizirane in kvalitetne skrbi. Pri tem je pomembno, da ima star človek možnost izbirati med različnimi izvajalci in ima možnost, da se odloči za tisto ponudbo, ki je zanj najustreznejša (Milošević Arnold 2000: 260).

Pomoč na domu se izvaja na domu uporabnika in je namenjena upravičencem, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem bivalnem okolju, vendar se zaradi starosti oziroma invalidnosti ne morejo sami oskrbovati in negovati. Storitve je prilagojena potrebam posameznika in obsega:

- gospodinjsko pomoč: prinašanje pripravljenih obrokov in nabava živil, pomivanje posode, čiščenje bivalnih prostorov, postiljanje;
- pomoč pri dnevnih opravilih: pomoč pri oblačenju in slačenju, pomoč pri umivanju, hranjenju in opravljanju osnovnih življenjskih potreb;
- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov: vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, spremljanje uporabnika pri opravljanju nujnih obveznosti (MDDSZ – socialnovarstvene storitve- pomoč družini).

Institucionalno varstvo

Institucionalno varstvo nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine. Obsega osnovno oskrbo, socialno oskrbo ter zdravstveno varstvo. Osnovna oskrba zajema bivanje, organiziranje prehrane ter tehnično oskrbo. Socialna oskrba je namenjena izvajanju vsebin socialne preventive, terapije in vodenja uporabnikov. Zdravstveno varstvo pomeni nudenje pomoči pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih aktivnosti. Storitve institucionalnega varstva izvajajo:

- domovi za starejše,
- posebni socialno varstveni zavodi,
- varstveno delovni centri,
- socialno varstveni zavodi za usposabljanje,
- nadomestne oblike bivanja in oskrbe (MDDSZ – socialnovarstvene storitve- institucionalno varstvo).

V institucionalnem varstvu lahko socialni delavec opravlja vse možne profesionalne vloge. Najpomembnejša je vloga povezovalca, v smislu, da je socialni delavec tisti, s katerim stanovalec najprej naveže stik in mu je dolžan predstaviti vse dejavnosti, ki potekajo v

instituciji in ga hkrati motivirati, da se vključi vanje. Pomembna je tudi vloga zagovornika, saj je naloga socialnega delavca, da spremlja splošno klimo in opozarja na potrebo po celostnem pogledu na stare ljudi kot uporabnike storitev institucije (Milošević Arnold 2000: 261).

2. PROBLEM

Problematika revščine je zelo velik problem v Sloveniji. Posledice revščine so še posebej vidne med starimi ljudmi v ruralnem območju. Na podlagi tega sem se odločila, da bom raziskala strategije preživetja starih ljudi, ki prejemajo nizke pokojnine v ruralnem okolju. Odločila sem se, da bom raziskavo opravila v občini iz katere prihajam, to je Občina Beltinci. Občina Beltinci se razprostira na 62,28 kvadratnih kilometrih in ima približno 8650 prebivalcev. Sestavlja jo osem naselij: Beltinci, Bratonci, Dokležovje, Gančani, Ižakovci, Lipa, Lipovci in Melinci. Vsa naselja so samostojne krajevne skupnosti. Najpomembnejša gospodarska dejavnost, ki se odvija na območju občine, je kmetijstvo. Več kot polovico površine pokrivajo njive, vrtovi in sadovnjaki. Relief je tipično panonski, saj je celotna površina Občine Beltinci skoraj povsem ravna. V občini delujejo mnoga društva na področju kulture, turizma, športa, gasilstva ter drugih mladinskih in humanitarnih dejavnosti in s široko paleto prostovoljnega dela dajejo doprinos kvalitetnemu bivanju tukajšnjemu prebivalstvu (Občina Beltinci: o Občini).

Moj namen pisanja magistrske naloge je bil, da dobim konkretne ugotovitve za našo občino in jih posredujem županu. Poleg tega sem z raziskavo hotela dobiti podatke, ki bodo socialnim delavcem in drugim strokovnjakom pomagali pri razumevanju strategij preživetja starih ljudi. Razumevanje strategij je pomembno, da lahko stopimo na stran uporabnikov in postanemo njihovi zagovorniki, jih seznanimo s pravicami in jim te tudi pomagamo doseči. Z raziskavo sem želela dobiti vpogled v strategije preživetja starih ljudi. Zanimale so me njihove življenjske okoliščine in kako lahko preživijo z nizkimi finančnimi viri, ki jih imajo. Zanimale so me predvsem njihove strategije preživetja, in če lahko kaj prihranijo. Želela sem ugotoviti, kakšni so viri pomoči in podpore s strani njihove socialne mreže in informiranost in poznavanje pomoči iz sistema socialnega varstva. Z vprašanji o tem, kakšno je bilo njihovo življenje pred in po upokojitvi, dnevnih aktivnostih, zdravju in prehrani sem želela dobiti boljši vpogled v njihov življenjski svet.

Raziskovalne teme:

1. Življenjske okoliščine

Ta raziskovalna tema zajema vprašanja o načinu bivanja (sam ali z družino), o zadovoljstvu z bivalnimi razmerami, o lastništvu hiše in o strukturi dneva. Zanimalo me je tudi življenje pred in po upokojitvi pri sogovornikih in kakšne spremembe zaznavajo. Spraševala sem tudi o pomembnih stvareh v njihovem življenju ter skrbeh in težavah, s katerimi se srečujejo.

2. Finančni položaj

Pri tej temi sem spraševala o zadovoljstvu s pokojnino, o varčevanju, o mesečnih stroških in o odpovedovanju.

3. Prehrana

Ta raziskovalna tema zajema vprašanja o pripravi hrane, nakupu hrane in samooskrbi s hrano.

4. Zdravje

Ta raziskovalna tema zajema vprašanja o počutju, zdravstvenem stanju, zdravilih in prevozu do zdravnika.

5. Socialna mreža

Pri tej temi sem spraševala o odnosih s sorodniki in sosedi, stiki s prijatelji in vrstniki, vključenosti v društva in udeleževanju kulturnih dogodkov in osamljenosti.

6. Poznavanje oblik pomoči

Ta raziskovalna tema zajema vprašanja o virih pomoči in podpore s strani ožje socialne mreže, o informiranosti o virih pomoči s strani različnih služb in pomoči sogovornikov drugim (varstvo vnukov, oskrba z ozimnico).

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, ker sem naredila osem intervjujev, na podlagi katerih sem dobila odgovore v obliki besednih opisov, kateri so se nanašali na moj raziskovalni pojav. Raziskava je tudi deskriptivna, ker sem opredelila osnovne značilnosti raziskovalnega pojava. Osnovno izkustveno gradivo moje raziskave sestavljajo besedni opisi, ki sem jih sestavila na osnovi pogovorov s starimi ljudmi v Občini Beltinci, ki so prejemniki nizkih pokojnin.

3.2. Merski instrument in viri podatkov

Za merski instrument sem uporabila vodilo za nestandardiziran intervju, katero je sestavljeno iz šestih osnovnih tem. Med pogovorom sem postavljala dodatna vprašanja na vsako temo, glede na odgovore intervjuvancev. Vprašanja sem prilagajala vsakemu posamezniku, glede na potek samega intervjuja.

Vprašalnik vsebuje naslednje teme:

- življenjske okoliščine,
- finančni položaj,
- prehrana,
- zdravje,
- socialna mreža,
- poznavanje oblik pomoči.

Vprašalnik prilagam v Prilogi št 1.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo moje raziskave sestavljajo prebivalci občine Beltince, ki so starejši od 65 let in živijo pod pragom revščine. Vzorec moje raziskave je neslučajnostni priročni, ker je v raziskavo vključena skupina starih ljudi, ki prejema nizko pokojnino, ki so mi bili najbolj dostopni, saj prihajajo vsi iz moje občine in so hkrati bili pripravljeni sodelovati v raziskavi. Opravila sem osem intervjujev, s štirimi ženskami in s štirimi moškimi. Vsi intervjuvanci živijo doma, v enostanovanjskih hišah ali pa si delijo hišo s svojci. Stari so od 65 do 91 let, njihova povprečna starost pa je 76 let. Vsi intervjuvanci prihajajo iz Občine Beltinci.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala v času od 5. 4. 2017 do 15. 4. 2017. Že vnaprej sem se dogovorila z intervjuvanci za sodelovanje v raziskavi. Na začetku sem jih poklicala po telefonu in jim predstavila idejo in namen raziskave ter jih povabila k sodelovanju. Nato sem se z vsakim posebej dogovorila za termin obiska. Vsi intervjuji so potekali individualno na domu vsakega od sogovornikov. Intervjuji so trajali povprečno malo več kot eno uro. Najprej sem jim pojasnila namen intervjuja in jih seznanila z osnovnimi temami, o katerih sem se želela pogovarjati. Razložila sem tudi, da gre za anonimni intervju ter jih vprašala, če se strinjajo s tem, da bi pogovor posnela. Nato sem jih z opisom posamezne teme povabila k pogovoru. Med pogovorom sem sproti preverjala razumevanje in jim postavljala dodatna podvprašanja. Intervjuje sem doma prepisala. Ker so mi sogovorniki dovolili snemanje pogovora, sem lahko bolj sledila pripovedovanju. Kot ovira tovrstnega zbiranja podatkov pa je bila mogoče moja prisotnost, saj so lahko zaradi tega, ker se vsi vsaj navidezno poznamo, mogoče kakšne podatke zadržali zase.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Dobljene podatke sem obdelala po metodi kvalitativne analize. Posnete intervjuje sem prepisala in uredila. Nato sem relevantne dele besedila v vsakem intervjuju podčrtala in vnesla v tabele. Enote kodiranja so predstavljale besede, besedne zveze in stavki. Enote kodiranja sem uvrstila v tabele in jih označila, kot pripadajoče intervjuje s črkami od A do I in oštevilčila, kot pripadajoče izjave intervjujev. Enotam sem pripisala pojme. To je bila prva faza kodiranja, ki je priložena v prilogi 2. V drugi fazi pa sem izdelala tabelo, v kateri so rezultati predstavljeni tako, da bralec že na prvi pogled dobi informacijo o določeni raziskovalni temi. Končno tabelo prilagam v prilogi 3.

Prikaz kvalitativne analize podatkov na primeru:

Izbor relevantnih delov besedila

/Pa tudi drugače si radi med seboj pomagamo. Ko sem bil slaboten po operaciji, so me vozili k zdravniku na preglede. Žena jim je v zahvalo dala nekaj vložene zelenjave, ki je itak imava veliko./ 33.

Enotam kodiranja sem pripisala pojme.

Odnos s sosedi		
Številka	Enota	Pojem
A33.	<i>Pa tudi drugače si radi med seboj pomagamo. Ko sem bil slaboten po operaciji, so me vozili k zdravniku na preglede. Žena jim je v zahvalo dala nekaj vložene zelenjave, ki je itak imava veliko.</i>	<i>medsebojna pomoč</i>

Tabela 3.1: Prva faza kodiranja

V drugi fazi kodiranja sem izdelala tabelo, ki v vodoravni liniji predstavlja intervjuvance, v navpični liniji pa posamezne kategorije in tako bolj poenostavljeno prikazuje rezultate. Ta tabela prikazuje rezultate tako, da je že na prvi pogled razvidno to, kar je bilo v prejšnji fazi razvidno iz besednih opisov.

	Intervju A
Odnos s sosedi	dobri odnosi

Tabela 3.2: Druga faza kodiranja

4. REZULTATI

Najprej bom prikazala rezultate raziskave v obliki tabele, ki je končni produkt kvalitativne analize podatkov. S to tabelo sem hotela prikazati rezultate tako, da bralec dobi hitro informacijo o določenem vprašanju. Podrobnejše informacije pa nato najde v tabeli iz prve faze kodiranja, ki je v prilogi 2. Pri interpretaciji rezultatov bom uporabljala izseke iz intervjujev, ki po mojem mnenju prispevajo k boljšemu razumevanju rezultatov.

	Intervju A	Intervju B	Intervju C	Intervju D	Intervju E	Intervju F	Intervju G	Intervju I
Lastništvo hiše	da, polovica	da, polovica	da	ne	da	da	da	ne
Življenjske okoliščine	živi z ženo	živi z ženo	živi sama	skupno gospodinjstvo	živi sama	živi s sinom	živi sam	skupno gospodinjstvo
Bivalni pogoji	Nezadovoljstvo	nezadovoljstvo	nezadovoljstvo	zadovoljstvo	zadovoljstvo	nezadovoljstvo	nezadovoljstvo	zadovoljstvo
Življenje pred upokojitvijo	poklicni šofer	delavec v podjetju	delo na kmetiji	delavec na farmi	delo na kmetiji	delo na kmetiji	sezonsko delo, delo na kmetiji	delavka na farmi
Življenje po upokojitvi	spremembe, več prostega časa	majhna pokojnina, več prostega časa	majhna pokojnina	spremembe, poslabšanje zdravja, več prostega časa	moževa smrt, odselitev hčerke	majhna pokojnina	težje, več prostega časa	poslabšanje zdravja
Zdravje	različne zdravstvene težave	različne zdravstvene težave	različne zdravstvene težave	brez večjih težav	brez večjih težav	brez večjih težav	brez večjih težav	različne zdravstvene težave
Prevoz do zdravnika	soсед, taksi	gre peš	sama z avtom	moped, vnukinja	avtobus	/	/	vnukinja
Prehrana	dietna prehrana	zdrava prehrana, enolončnice	kmečka hrana	pasirana hrana, dietna prehrana	dostava hrane	enolončnice	mlečne jedi, konzerve	pomoč vnukinje, snahe pri kuhi
Nakup hrane	seznam, varčevanje	seznam, varčevanje	znižani izdelki, varčevanje	upokojenski popust, varčevanje	sin, seznam	varčevanje	v vaški trgovini	mož, varčevanje
Priboljški	Redko	redko	redko	redko	/	redko	redko	/
Samooskrba	vrt, ozimnica	vrt, zelišča	vrt, ozimnica, sok, zelišča	vrt, ozimnica	vrt, ozimnica	sadovnjak	nima vrta	vrt, ozimnica
Varčevanje	razmislek, načrt	razmislek	poraba prihrankov	ni možnosti varčevanja	ni možnosti varčevanja	načrt	ni možnosti varčevanja	načrt, razmislek
Odpovedovanje	Da	da	da	/	da	da	/	da

Shajanje s stroški	deljenje stroškov z ženo	težko	težko	deljenje stroškov s sinom	težko	deljenje stroškov s sinom	težko	deljenje stroškov s sinovo družino
Zadovoljstvo/nezadovoljstvo s pokojnino	zadovoljstvo, skromnost	nezadovoljstvo	nezadovoljstvo	zadovoljstvo, skromnost	zadovoljstvo, skromnost	zadovoljstvo, skromnost	nezadovoljstvo	zadovoljstvo
Poraba denarja	položnice, hrana	položnice, nujna popravila	položnice	stroški	hrana	položnice, kurjava	položnice, hrana	položnice, zavarovanje, zdravila, hrana
Finančni položaj	Slab	slab, vdanost	slab	slab, skromnost	slab, skromnost	slab	slab	slab
Pomoč bližnjih, sorodnikov	Žena	žena, otroci	otroci	žena, svojci	sin	brat	sosedi	svojci
Poznavanje oblik pomoči	Karitas, Rdeči križ	CSD, Karitas, Cerkev	Karitas, Rdeči križ	Karitas, Rdeči križ, Cerkev	CSD	Karitas, Rdeči križ	Karitas, CSD	Cerkev, Karitas
Vključenost v društva in obisk družabnih dogodkov	Društvo upokojence, društvo delovnih invalidov	občasno proslave	ne	Društvo upokojencev	ne	ne	ne	Društvo upokojencev, Društvo slepih in slabovidnih
Stiki s prijatelji, vrstniki	Obiski	druženje na kavi	po maši	ne	ne	druženje po maši	ne	telefonski klic, enkrat na leto
Odnosi s sorodniki	redki stiki	obiski	obiski	druženje	obiski	redki stiki	nima stikov	obiski
Odnos s sosedi	dobri odnosi	dobri odnosi	slabi odnosi	dobri odnosi	nima stikov	dobri odnosi	dobri odnosi	dobri odnosi
Pomembne stvari v življenju	zdravje, prijateljstvo, denar	zdravje, narava	zdravje, družina, vera	zdravje, dom, družina	dom, hrana	zdravje, dovolj hrane	zdravje	zdravje, družina, narava
Skrbi, težave	zdravje, strah pred samoto	zdravje	strah pred nezmožnostjo dela	zdravje	zdravje	skrb za sina	strah pred prihodnostjo	strah pred samoto
Občutek osamljenosti	Ne	občasno	da	ne	da	ne	ne	občasno

Želje	nov tv, avto, selitev	prenova hiše	/	nov tv	/	oblačilo, rože	/	dodatne zdravstvene storitve
Pomoč drugim	Prostovoljstvo	kosilo, ozimnica otrokom	kosilo za otroke	dostava zdravil ženi	ozimnica otrokom	pomoč sinu	pomoč sosedom pri drveh	pomivanje posode, zlaganje perila
Dopust, počitnice	ne, finančna omejitev	da, s prijatelji	enkrat v Kanadi	ne, finančna omejitev	ne, finančna omejitev	ne	ne	ne, finančna, zdravstvena omejitev
Nakup oblačil	Redko	redko	redko	redko	redko	redko	redko	ne, dobi od sosede
Dnevne aktivnosti	obisk zdravnika, počitek	skrb za živali, gospodinjska opravila, vrt	skrb za živali, vrt, cepanje drv	obisk zdravnika	skrb za živali, vrt, počitek	gospodinjska opravila, vrt	delo z drvmi	gospodinjska opravila
Hobiji	sprehod, branje knjig, balinanje	sprehod, izdelovanje iz lesa	obisk prijateljice	gledanje tv	pletenje, poslušanje radia	/	druženje s sosedi	poslušanje radia

Tabela 4.1: Rezultati raziskave, druga faza kodiranja

Večina intervjuvancev živi v hišah, ki so njihova last. Dva intervjuvanca sta prepisala hišo na otroke, s katerimi živita v skupnem gospodinjstvu. Zanimale so me življenjske okoliščine, v katerih živijo intervjuvanci. Trije intervjuvanci živijo sami, ostali pa s partnerji ali z otroci. Zazidali so si velike hiše, ker so računali, da bodo otroci ostali doma, vendar se v veliko primerov to ni zgodilo. Eden izmed sogovornikov je tako opisal okoliščine: *»Živim z ženo. Imava veliko hišo, ker sva računala, da bo eden od sinov ostal doma, vendar se to ni zgodilo. Nekaj let je sicer živel z partnerico v zgornjem delu hiše, nato sta se pa razšla in se je sin odselil v tujino.«*

Pri naslednjem vprašanju me je zanimalo zadovoljstvo intervjuvancev z bivalnimi pogoji. Sogovorniki so predvsem izpostavili, da imajo prevelike hiše, kar prinese za seboj veliko stroškov s kurjavo in vzdrževanjem. Sogovornik je povedal: *»Če bi še enkrat zidal hišo bi zazidal manjšo in pritlično, ampak to spoznaš komaj, ko si starejši.«* Povedali so tudi, da si zaradi pomanjkanja sredstev ne morejo privoščiti celotne prenove, ampak popravljajo samo tisto, kar je nujno potrebno. To je razvidno tudi iz te izjave sogovornika: *»Tisto, kar je nujno, sva z ženo menjala, na primer novo peč za kurjavo sva kupila. Kaj več pa si ne moreva privoščiti, čeprav bi bilo potrebno menjati tudi že dotrajano kuhinjo in sedežno garnituro.«* Zadovoljna z bivalnimi prostori sta sogovornika, ki živita v skupnem gospodinjstvu z otroki. Oba sta povedala, da si delijo stroške, kar pomeni za njiju veliko finančno razbremenitev. Dva izmed intervjuvancev imata slabe bivalne razmere, vendar sta kljub temu zadovoljna. Sogovornik je povedal: *»Imam kuhinjo in eno sobo in to mi je zadosti.«* Drugemu sogovorniku so na pomoč pri prenovi skočili sosede: *»Ah, vse je že dotrajano. Samo nimam denarja, da bi kaj prenavljal. Včasih mi sosedi dajo kakšno stvar, ki jo ne rabijo in jo jaz potem imam v hiši. Prenavljali so kuhinjo in so mi dali mizo in stole. Pa lepi stoli so, niso preveč obrabljeni.«*

Naslednja tema, o kateri sem spraševala sogovornike, je bila tema o življenju pred in po upokojitvi. Zanimalo me je, s katerimi spremembami so se srečali. V veliki večini so sogovorniki povedali, da so morali pred upokojitvijo veliko delati. Večina vprašanih se je ukvarjala z delom na kmetiji, drugi so pa bili delavci v podjetjih in na farmah. Zaradi težkega dela so se pri večini sogovornikov v času upokojitve pojavile težave z zdravjem. Ugotovila sem, da so se spremembe pojavile predvsem na finančnem področju. Sogovornik je tako opisal glavne spremembe: *»Plača je bila z nadurami in stimulativnim delom enkrat višja, kot sedaj pokojnina. To pa je kar šok, na katerega se moraš navaditi.«* Sogovorniki so izpostavili tudi, da imajo sedaj veliko več prostega časa, kot takrat, ko so bili zaposleni. To je razvidno tudi iz

te izjave: *»Po upokojitvi sem se nekaj časa lovil, saj sem imel naenkrat veliko prostega časa. Nato sem se pa včlanil v različna društva in tako preživljal prosti čas.«*

Večina sogovornikov se sooča z zdravstvenimi težavami. To so predvsem visok krvni tlak, sladkorna bolezen, težave z vidom, bolečine okončin in druge težave. Večina jih za lajšanje bolečin uporablja tablete: *»Joj, jemljem preveč zdravil. Jemljem za pritisk, za sladkorno, za bolečine, za maščobo, za redčenje krvi, kapljice za oči, za vodo, za srce. Toliko tablet, kot bonbonov.«* Povprašala sem jih tudi, kakšen prevoz uporabljajo do zdravnika. Dobila sem različne odgovore: peljejo se sami z avtom, z avtobusom, s taksijem ali jih pa peljejo svoji oziroma sosedje.

Zanimalo me je tudi kakšna je prehrana sogovornikov. Ugotovila sem, da prevladuje lahka hrana, z veliko zelenjave ter enolončnice. Večina sogovornikov si sama pripravlja hrano, moškim predvsem žene pripravljajo kosilo, eni sogovorniki pa sin vsak dan dostavi kosilo. En od sogovornikov je povedal: *»Kosilo kuha žena. Jeva bolj dietno prehrano, saj imava oba visok holesterol. Tako, da imava na jedilniku veliko zelenjave in malo mesa.«* Drugi sogovornik pa je dejal: *»Imam sladkorno bolezen, zato moram paziti kaj jem. Tudi zob nimam, zato jem bolj mehko, pasirano hrano. Rad imam mlečne obroke in krompir.«* Razlog, zakaj večina sogovornikov je lahko hrano in veliko zelenjave je v tem, da imajo različne diete in morajo paziti na prehrano.

Hrano si večina sogovornikov nakupuje sama. Ena sogovornica je povedala, da ji sin pripelje stvari iz trgovine: *»Sinu napišem na list in mi potem vsak teden pripelje. En kolač kruha, sladkor, mleko pa testenine. Dam mu deset evrov in potem prinese, kar dobi za ta denar.«* Vsi sogovorniki zelo varčujejo pri nakupu živil. Večina si preden gre po nakupih napiše na seznam stvari, ki jih potrebujejo: *»Kupim samo tisto, kar imam napisano na seznamu. Tako ne porabim po nepotrebem več denarja.«* Varčujejo tudi na tak način, da kupujejo znižane izdelke in koristijo upokojenski popust v trgovini. Sogovornik je povedal: *»Hrano nakupujem jaz. Vsak mesec imam 10 procentni popust v Intersparu, ki ga izkoristim. Gledam na akcije in popuste, zato redno spremljam letake, ki pridejo domov. Pri hrani se da največ prišparati.«*

Zanimalo me je, če si moji sogovorniki privoščijo kakšne priboljške. Ugotovila sem, da si redko privoščijo priboljšek. Ko si pa privoščijo je to predvsem pecivo, čokolada, kosilo v gostilni in pivo. Sogovornik je dejal: *»Tu pa tam kupim čokolado iz 85% kakava. Ker je precej draga si jo privoščim mogoče enkrat na mesec.«* Druga sogovornica pa je povedala: *»Ko me brat pelje*

v trgovino, greva jest v Sparovo restavracijo. Tam dobim za pet evrov dunajskega pa pomfri. Tega doma ne kuham, ker me preveč drago stane.»

Vsi moji sogovorniki razen enega imajo doma vrtove in sadovnjake, kjer si sami pridelajo zelenjavo in sadje. Sogovornik je povedal: *»Z ženo imava veliko zelenjave in zelišč. V glavnem solato, paradižnik, papriko, čebulo, krompir, buče, redkvico, rukolo, drobnjak, peteršilj, brokoli, ohrovt, šparglje, pa sigurno sem še kaj pozabil. Imava tudi sadovnjak, kjer imava hruške, jabolka, marelice, češnje, maline, robide, goji jagodo, kosmuljo, borovnice, jagode, ribez, ... V glavnem pridelava veliko sadja in zelenjave.»* Večina pridelava toliko zelenjave in sadja, da si shranijo tudi za ozimnico. To potrjuje tudi naslednja izjava: *»Ja, vlagam kumarice, rdečo peso, feferone, fižolovo solato s paradižnikom delam. Naredim tudi veliko marmelade in kompota za ozimnico.»* Ena sogovornica si suši tudi zelišča za čaj in dela sok iz grozdja. S tem, da sami pridelajo veliko sadja in zelenjave, privarčujejo tudi pri stroških prehrane.

Zanimale so me tudi dnevne aktivnosti oziroma struktura dneva sogovornikov. Večina sogovornikov opravlja gospodinjska dela in delo na vrtu. Veliko jih ima tudi živali, za katere skrbijo: *»Zjutraj vstanem in poskrbim za kure in tri mačke. Nato grem okrog hiše in vedno kaj najdem za delati. Imam tudi vrt, na katerem si pridelam zelenjavo.»* Dva sogovornika si tudi sama delata drva za zimo: *»Ker kurim na drva, si sama nacepim tudi drva.»*

Sogovornike sem spraševala po hobijih. Večinoma so povedali, da radi gledajo televizijo in poslušajo radio ter grejo na sprehod. To potrjuje tudi izjava sogovornice: *»Popoldne rada poslušam radio in grem ven sedet na klopcu.»*

Večina sogovornikov si ne more privoščiti dopusta oziroma počitnic. Glavni vzrok je v finančni omejitvi, pri nekaterih pa so tudi zdravstvene omejitve. Sogovornica je dejala: *»Na dopustu nisem bila že najmanj deset let, saj mi zdravje in tudi finančno stanje tega ne dopuščata.»* Trije sogovorniki še nikoli v življenju niso videli morja. Ena sogovornica je bila pa enkrat na dopustu: *»Jaz nikoli nisem bila na dopustu, edino enkrat sem šla obiskat brata v Kanado, pa še takrat sem imela slabo vest, da sem doma pustila delo in živino.»* Nekateri so izrazili, da nimajo niti želje po dopustu: *»Ne vem, na to več niti ne premišlujem. Star sem in mi je dobro tudi doma. Živim poleg gozda in to je dandanes tak privilegij. Vsak dan lahko grem v naravo in to je več, kot pa, da bi šel enkrat na leto na morje.»*

Sogovorniki si že dolgo niso privoščili nakup oblačil. Večina si kupi novo oblačilo takrat, ko je nujno, kar je razvidno iz te izjave: *»Ko je nujno. Ko se mi hlače strgajo, si kupim nove, prej*

ne.« Ko si kupijo nov kos oblačila, gre po navadi za znižan kos: »Mogoče enkrat na leto pa še to takrat, ko so znižanja.«

Zanimalo me je ali so sogovorniki vključeni v društva in če obiskujejo kakšne prireditve oziroma družabne dogodke. Trije sogovorniki so vključeni v Društvo upokojencev, en v Društvo delovnih invalidov in ena sogovornica v Društvo slepih in slabovidnih. Večina sogovornikov je bolj vezana na dom in se ne udeležuje nobenih družabnih dogodkov, edino en sogovornik je povedal: »Včasih imamo kakšno prireditev v vasi in potem po navadi greva z ženo malo pogledat.«

Zanimali so me odnosi sogovornikov s sorodniki. Ugotovila sem, da so v dobrih odnosih s sorodniki. Večina jih ima občasne stike s sorodniki, nekateri pa vsakodnevne: »Sin pride vsak dan, ker mi pripelje kosilo. Sin pa hčerka prideta mogoče enkrat na mesec.« Dva sogovornika živita v istem gospodinjstvu s svojci. Sogovornica je skupno gospodinjstvo opisala tako: »V redu, nekak gre, da živimo v sožitju. Vsak ve, kaj mora delati.«

Vsi, razen ene sogovornice imajo dobre odnose s sosedi. Veliko jih je izpostavilo medsebojno pomoč: »Pa tudi drugače si radi med seboj pomagamo. Ko sem bil slaboten po operaciji, so me vozili k zdravniku na preglede. Žena jim je v zahvalo dala nekaj vložene zelenjave, ki je itak imava veliko.« Le pri eni sogovornici sem dobila odgovor, da se ne razume s sosedi: »S sosedi sem se skregala, ker so za novo leto na moje dvorišče metali rakete in petarde.«

Večina sogovornikov nima stikov z vrstniki in prijatelji. Tisti, ki pa imajo prijatelje se po navadi z njimi srečajo na kavi ali pa pri maši: »Drugače pa se vidim tudi z mojimi sošolkami, največkrat se srečamo pri maši in po maši malo poklepetamo.« Med sogovorniki je veliko takih, ki so izgubili stike s prijatelji ali pa so ti že umrli.

Iz izjav sogovornik sem razbrala, da jim v življenju največ pomenita zdravje: »Zdravje, ker se ga ne da kupiti.« in družina: »Pa družina, če si sam na stara leta je težko.«

Pri naslednji temi sem spraševala o poznavanju pomoči s strani različnih služb. Največ sogovornikov bi pomoč iskalo pri Karitasu in Rdečem križu. Dva sogovornika prejemata pomoč iz Karitasa in Rdečega križa. Sogovornica je pomoč opisala tako: »Ja, s Karitasa sem dobila že večkrat paket. Notri so bili makaroni, riž, moka, olje, mleko, pa nekaj konzerv. Ah, pa to mi je zadostovalo za skoraj en mesec.« Trije sogovorniki so omenili, da bi se v stiski obrnili tudi na Center za socialno delo.

Vsi sogovorniki imajo v svoji socialni mreži najmanj eno osebo na katero se lahko obrnejo, kadar so v stiski in rabijo pomoč. Največkrat se obrnejo na svoje partnerje in otroke. Gre predvsem za nematerialno pomoč, v enem primeru tudi za finančno pomoč. Svojci jim pomagajo predvsem pri hišnih opravilih, nekaterim dostavijo tudi hrano: *»Največ mi pomaga sin, ki mi vsak dan pripelje kosilo iz šole, v kateri dela.«* Dva sogovornika sta omenila tudi pomoč sosedov in brata. Sogovornica je opisala pomoč brata tako: *»Brata pokličem, ko rabim kaj. Še dobro, da imam njega. Ampak veste, kako je, on ima svojo družino in ga nočem preveč gnjaviti.«*

Vsi sogovorniki po svojih zmožnostih pomagajo tudi drugim, predvsem svojim otrokom. Največkrat je to pomoč v obliki kosila in ozimnice. Sogovornik je dejal: *»Za vikend po navadi z ženo pripraviva kosilo za otroke, da se družimo malo in si kaj povemo. Zelenjavo pa kaj vložnega jim dava. Denarja pa jim ne moreva dati.«* To, da lahko pomagajo drugim, jim veliko pomeni, saj jim to da občutek koristnosti. To potrjuje tudi izjava sogovornice: *»Ko se bila bolj zdrava pa se na vrtu delala, vnuke čuvala, kuhala za vse. To pogrešam, takrat sem se počutila bolj koristno. Zdaj pa vsaj kakšno malenkost pomagam in se počutim bolj koristno pri hiši.«*

Povprašala sem jih tudi po željah. Zanimalo me je, kaj bi si privoščili, če bi imeli boljše finančno stanje. Dobila sem različne odgovore, v večini pa nimajo posebnih želja in so zadovoljni s tem, kar imajo. Sogovornica je dejala: *»Ne bi si privoščila nič več, zadovoljna sem s tem, kar imam. Jaz sem tako že vzgojena od malega, da je potrebno biti zadovoljen s tistim, kar imaš, pa če je to le kos kruha.«*

Zanimalo me je, če se počutijo osamljene. Ugotovila se, da se tisti, kateri živijo s svojci, ne počutijo osamljene: *»Ne počutim se osamljenega, pri hiši nas je šest in je vedno kdo doma, tako da nisem sam.«* Občutek osamljenosti pa je prisoten predvsem pri tistih, ki živijo sami: *»Ja, zelo pogrešam moža. Pozimi, ko je hitro tema, je bilo bolj hudo in sem se počutila zelo osamljeno. Takrat pokličem koga od bližnjih po telefonu in mi je malo lažje.«*

Ko sem sogovornike spraševala po skrbih in težavah, ki jih pestijo, sem dobila največ odgovorov, da je to zdravje. Sogovornik je povedal: *»Največje težave mi trenutno povzroča zdravje. Skrbi me, kaj bi bilo z menoj, če bi ostal sam. Moral bi v dom za upokojence, vendar ne vem, če bi si z mojo penzijo lahko plačeval oskrbo.«* Prisoten je tudi strah pred samoto in strah pred prihodnostjo.

Zanimalo me je, kako sogovorniki preživijo s pokojninami, ki jih prejemajo. Ugotovila sem, da imajo različne strategije preživetja z danim prihodkom. Pri vseh sogovornikih je prisotno

varčevanje. Varčujejo predvsem pri hrani in kurjavi. Sogovornik je varčevanje opisal tako: *»Hiša je za naju prevelika, zato segrevava samo polovico hiše, kjer se največ zadržujeva.«* Druga sogovornica pa varčuje na tak način: *»Zelo pazim, za kaj porabim denar. Perilo vedno perem, ko je cenejši tok. Pazim, da ne porabim veliko vode. Pa z elektriko tudi varčujem, včasih zvečer sedim samo ob sveči.«* Pri hrani varčujejo predvsem tako, da kupujejo znižane izdelke v trgovini in si napišejo na seznam stvari, ki jih potrebujejo iz trgovine. Ugotovila sem, da vsi sogovorniki dobro razmislijo, kako bodo porabili denar, da bodo lahko preživeli mesec. Načrt porabe denarja je viden iz izjave sogovornice: *»Ne zmanjka mi denarja, ker imam točno preračunano za kaj in koliko denarja porabim.«* Prisotno je tudi veliko odpovedovanja. Odpovedujejo se dopustu, časopisu in drugim stvarem. Dva sogovornika sta povedala, da se odpovedujeta že celo življenje. Sogovornik je povedal: *»Odpovedujem se že celo življenje, tako sem navajen že živeti.«* Največ denarja porabijo za plačilo položnic, nakup hrane in za kurjavo: *»Položnice, hrana in kurjava. Kuriva na drva, tako da naju stane to nekje 500 evrov na zimo.«* Dva sogovornika, ki živita v skupnem gospodinjstvu s svojci, si z njimi delita stroške: *»Živim z možem, sinom, snaho in z vnukinjo. Stroške si delimo na pol.«* Veliko sogovornikov mora porabiti tiste prihranke, ki so jih imeli privarčevane za hude čase: *»Porabljam še tiste prihranke, ki sem si jih nekoč hranila za hude čase.«* Povprašala sem jih, kako bi ocenili svoj finančni položaj. Večina sogovornikov je povedala, da je njihovo finančni položaj slab, saj se jim je z upokojitvijo finančno stanje poslabšalo: *»Finančno stanje se je zelo poslabšalo, skoraj prepolovilo se je, odkar sem v pokoju.«* Drug sogovornik je svoj finančni položaj opisal tako: *»Reven sem, kaj pa naj drugo rečem. Jaz povem tako, kot je in ne olepšujem stvari. Težko je tako živeti. To je životarjenje iz meseca v mesec.«* V večini se ne pritožujejo nad svojim položajem, saj so navajeni živeti skromno: *»Ne pritožujem se preveč, saj to ne bi ničesar spremenilo.«* Nekateri so povedali, da so s pokojnino zadovoljni. Sogovornik je povedal: *»S pokojnino sem zadovoljen, poznam ene, ki imajo dosti manjšo pokojnino. Samo vseeno moraš paziti in v trgovini gledati na cene.«* Ostali pa so izrazili nezadovoljstvo: *»Nisem zadovoljen. Glede na to, da sem toliko let trdo delal, bi si zaslužil večjo in bolj normalno pokojnino.«*

5. RAZPRAVA

Na podlagi intervjujev sem prišla do ugotovitve, da stari ljudje na podeželju, ki prejemajo nizke pokojnine, živijo skromno. Pečjak (1998: 76) pravi, da imamo z ekonomskega vidika v starosti dva sloja, ki se razlikujeta med seboj: tanek sloj upokojencev, ki jim je pred upokojitvijo uspelo nagrabiti dovolj bogastva, da od njega udobno živijo (rente, delnice, dediščina, najemnine, izjemne pokojnine), in debelejši sloj upokojencev, odvisen samo od običajne pokojnine, ki je dosti manjša od nekdanje plače. Med tem, ko prva skupina prosperira, živi druga na robu preživetja. Pri vseh sogovornikih sem ugotovila, da uporabljajo različne strategije, da preživijo mesec. V veliki meri gre predvsem za omejevanje pri mnogih stvareh. Zazidali so si velike hiše, z namenom, da bodo otroci ostali doma, vendar se v večini primerov to ni zgodilo, saj le dva sogovornika živita v skupnem gospodinjstvu z odraslimi otroki. Prevelike hiše pa za sabo potegnejo tudi višje stroške za kurjavo in vzdrževanje. S skromnimi pokojninami, ki jih imajo, si ne morejo privoščiti prenove hiše, ampak popravljajo samo tisto, kar je nujno potrebno. Večina jih je omenila, da ogrevajo samo tiste prostore, v katerih se največ zadržujejo in na tak način varčujejo s kurjavo. Večje zadovoljstvo z bivalnimi pogoji se da opaziti v primerih, kjer živijo v skupnem gospodinjstvu z otroki, saj pomeni to za njih tudi precejšnjo finančno razbremenitev.

Pečjak (1998: 13) ugotavlja, da je prehod v tretje življenjsko obdobje za večino ljudi eden najbolj bolečih prehodov v življenju. Na prehodu v tretje življenjsko obdobje čakajo človeka travmatični dogodki in stresi, kot so odhod zadnjega otroka iz družine, upokojitev in prej ali slej smrt enega od zakoncev. Pogosto nastopijo tudi finančne težave, osamljenost, nekateri so primorani oditi v domove. Tudi moji sogovorniki so se po upokojitvi srečali z različnimi spremembami. Pri sogovornikih so se največje spremembe pojavile na finančnem področju. Hojnik Zupanc (1997: 7) meni, da je upokojitev prelomnica v življenju, ki spremeni dnevni in življenjski ritem. Pomembno je, da si po upokojitvi človek ponovno ustvari ritem tako, da opravlja tiste dejavnosti, ki ga zadovoljujejo in veselijo ter poišče nove, ki mu lahko povečajo krog socialne mreže. Zaradi težkega dela pred upokojitvijo so se v času upokojitve pri sogovornikih pojavile tudi težave z zdravjem. Pojavile so se predvsem težave z visokim krvnim tlakom, sladkorna bolezen, težave z vidom in bolečine okončin. Birsa (1992: 7) pravi, da je starost jesen življenja. Če hočemo preživeti zimo, se moramo že v zgodnji jeseni oskrbeti z ozimnico. Za starost se moramo oskrbeti s spoznanji in popolno pripravljenostjo na psihične in fizične spremembe.

Skupna značilnost sogovornikov je tudi omejevanje vitalnih potreb, saj vsi zelo varčujejo na ravni prehrane. Pri nakupu hrane varčujejo na tak način, da kupujejo znižane izdelke in koristijo upokojenske popuste v trgovini. Preden grejo v trgovino, si napišejo seznam stvari, ki jih potrebujejo, in tako ne kupijo nepotrebnih stvari. Prehrana sogovornikov je v veliki meri lahka hrana z veliko zelenjave ter enolončnice. Po mojem mnenju je razlog za tako hrano v tem, ker ima večina težave z zdravjem in imajo predpisane diete. Ugotovila sem, da gre tudi za omejevanje pri priboljških. Priboljške si privoščijo redko. Največkrat je to kakšen kos peciva, čokolade, kosilo v gostilni ali pivo.

Naslednja pomembna strategija preživetja je samooskrba s hrano. Večina sogovornikov pridelava na lastnem vrtu veliko zelenjave. Pridelano zelenjavo tudi vložijo v kozarce in jo shranijo za ozimnico. Samooskrba s hrano ni pomembna samo z finančnega vidika, ampak tudi s strani aktivnega preživljanja prostega časa. Struktura dneva je pri vseh precej podobna, saj večino časa posvetijo gospodinjskim opravilom in delu na vrtu. Nimajo posebnih hobijev, najraje gledajo televizijo in poslušajo radio. Tudi Hojnik Zupanc (1999: 88) pravi, da najpogostejše prostočasne dejavnosti starih ljudi gledanje televizije, branje, obiskovanje prijateljev in preživljanje časa z družino.

Pri sogovornikih sem opazila tudi omejevanje pri počitnicah in udeležitvi raznih prireditev. Zaradi finančne stiske si večina sogovornikov ne more privoščiti dopusta. Pri nekaterih so poleg finančnih omejitev prisotne tudi zdravstvene omejitve in pomanjkanje želje po tovrstnih aktivnostih. Večina sogovornikov je bolj vezana na dom in se ne udeležuje nobenih družabnih dogodkov. Nekateri so celo prepričanja, da obiskovanje družabnih dogodkov ni primerno za stare ljudi. Tudi pri nakupu oblačil sem ugotovila, da je prisotno omejevanje, saj si sogovorniki privoščijo nov kos oblačilo takrat, ko je že nuja. Tudi Požarnik (1981: 96) pravi, da so izdatki za kurjavo, elektriko in vzdrževanje pri upokojencih glede na njihove dohodke visoki, zato porabijo manj denarja za obleke, izlete in zabavo.

Svojci in sorodniki jim nudijo predvsem nematerialno pomoč; pri hišnih opravilih in dostavi hrane. Filipovič Hrast (2009: 171) meni, da so za stare ljudi pomembni tudi sosedje, ki so pomemben vir socialne podpore. Sosedje so pomembnejši za tiste stare ljudi, ki živijo sami, brez drugih družinskih članov. Za stare ljudi so socialni odnosi z družinskimi člani zelo pomembni, zdaleč pa niso edini. Russi Zagožen (2001: 18) namreč pravi, da se z leti lahko okrepijo tudi prijateljske vezi med brati in sestrami, ki so se prej malo videvali. Bratje in sestre postanejo eni redkih, ki še poznajo starega človeka ter se ga spomnijo iz mladosti. Z njimi ima

star človek priložnost, da obuja spomine, ohrani stik s preteklostjo in sestavlja »sliko svojega življenja«.

Zanimiva skupna značilnost sogovornikov je tudi ta, da vsi po svojih zmožnostih pomagajo drugim, predvsem svojim otrokom. Največkrat gre za pomoč v obliki ozimnice in kuhanja kosil. Vsako smiselno delo ima svojo vrednost, pa naj človek dobi zanj plačilo ali ne. To pomeni, če star človek skrbi zase ali varuje vnuke, ima to njegovo delo tolikšno vrednost, kolikor bi znašalo plačilo nekemu, ki bi ga opravljal službeno (Ramovš 2003: 94). Dobri odnosi z družino jim veliko pomenijo. Prisotna pa je tudi medsebojna pomoč z sosedi. Russi Zagožen (2001: 16) pravi, da število stikov z drugimi ljudmi v starosti upade. Zato ima interakcija z drugimi ljudmi, predvsem tistimi iz ožjega družinskega okolja pomemben vpliv na doživljanje življenjskega zadovoljstva. Odločilnega pomena je predvsem medgeneracijska povezanost, ki vključuje tri vidike: vzajemno pomoč, izražanje naklonjenosti in pogostost stikov. Večina sogovornikov nima stikov z vrstniki in prijatelji, ker so izgubili stike ali pa so ti že umrli. Požarnik (1981: 64) ugotavlja, da imajo praviloma starejši moški več stikov s prijatelji in znanci, kakor ženske. Pogostost stikov s prijatelji in znanci je odvisna tudi od tega, ali so starejši ljudje poročeni ali ne. Krog znancev samskih ljudi se z leti počasneje oži, kakor pri poročenih. Z leti življenja izgubijo pomen stiki s sošolci, v ospredje pa stopijo stiki z znanci iz sosedstva.

Kar se tiče formalnih virov pomoči sem ugotovila, da so sogovorniki slabo informirani o oblikah pomoči iz socialnega varstva. Največ bi se jih v primeru stiske obrnilo na Karitas in Rdeči križ, redki pa na Center za socialno delo. Zanimivo se mi je zdelo, da se nobeden od sogovornikov ni posebej pritoževal nas lastno situacijo in so zadovoljni s tem, kar imajo. Zaznala sem skromnost in navajenost na revno življenje. Ugotovila sem, da je občutek osamljenosti predvsem prisoten pri tistih sogovornikih, ki so ovdoveli in živijo sami. Tudi Russi Zagožen (2001: 17) navaja, da je v starosti vdovstvo zelo pogost pojav. Ta izkušnja doleti več žensk, kot moških, saj ženske v povprečju živijo dlje od moških. Ovdoveli se v tem obdobju srečajo z občutkom socialne in emocionalne osamljenosti. Pogosto pa se srečajo tudi z poslabšanjem finančnega stanja in s tem dodatne spremembe življenjskega stila in navad. Ramovš (2003: 105) pravi, da je osamljenost ena najbolj razširjenih in najhujših stisk pri starih ljudeh, saj je potreba po medčloveškem odnosu med najmanj zadovoljenimi.

Skupno vsem sogovornikom je, da je poslužujejo raznih strategij preživetja meseca z danim prihodkom. Pri vseh je prisotno varčevanje, najbolj pri hrani in kurjavi. Ugotovila sem, da vsi sogovorniki dobro razmislijo, kako bodo porabili denar, da bodo lahko preživeli mesec. Prisotno je tudi veliko odpovedovanja. Največ denarja porabijo za plačilo položnic, nakup hrane

in za kurjavo. Pri tem morajo velikokrat porabiti še tiste prihranke, ki so jih imeli. Sogovorniki opisujejo svoj finančni položaj slabo, vendar se kljub vsemu ne pritožujejo nad svojim položajem, ker so navajeni skromnega življenja.

Največje razlike med sogovorniki se da opaziti pri tistih, ki živijo v skupnem gospodinjstvu z otroci. Ti sogovorniki na splošno boljše ocenjujejo svoj položaj, saj si delijo delo in stroške z drugimi člani v gospodinjstvu.

Pomembno se mi zdi izpostaviti to, da vsak posameznik drugače dojema revščino. Glede na to, kako nizke pokojnine prejemajo moji sogovorniki, so po mojem mnenju revni. Skozi njihovo pripovedovanje pa nisem dobila občutka, da bi sebe dojemali kot revne. Edino en sogovornik je jasno povedal, da je reven in se je sprijaznil s tako situacijo. Tudi zagovorniki subjektivnega pristopa analiziranja revščine poudarjajo posameznikovo dožemanje revščine. Subjektivno spoznanje o revščini temelji na mnenju respondentov o njihovem dohodku ali izdatkih, na osebni dožemanju dohodkovnega položaja gospodinjstev, kako se počutijo (ne)revne. Subjektivna revščina naj bi bila tesno povezana z relativno revščino, saj naj bi se tisti posamezniki, ki so revni po objektivnih merilih, tudi dejansko počutili revne. Vendar pa to pravilo ni vedno zanesljivo, saj se nekatere skupine ne počutijo revne, kljub drugačnim zunanjim kazalcem (Notar 2004: 31).

Statistični podatki kažejo, da v starejših gospodinjstvih v Sloveniji živijo najbolj revni prebivalci Slovenije. Razmere v upokojenskih gospodinjstvih so se bistveno poslabšale, kar kažejo ugotovitve Inštituta za ekonomska raziskovanja. Stopnja tveganja revščine za upokojence presega stopnjo tveganja revščine za vse prebivalce za več kot 50 odstotkov, stopnja tveganja revščine za upokojence, ki živijo v upokojenskih gospodinjstvih, pa za več kot 100 odstotkov (Kožuh Novak 2010: 13). To pomeni, da narašča število starih ljudi, ki zaradi bolezni, dolgotrajne stiske, hendikepa potrebujejo pomoč in podporo drugih ljudi. Menim, da bi morali socialni delavci iti več na teren, saj bi tako dobili širši vpogled v življenjski svet uporabnikov, kar bi vplivalo tudi na boljše razumevanje situacij, v katerih živijo stari ljudje.

Revščina ni povezana samo z nizkimi dohodki, ampak je kompleksnejši pojem, ki se v sodobni sociologiji pogosto pojmuje kot koncept socialne izključenosti. Po razlagi nekaterih avtorjev je termin socialna izključenost širši od termina revščina, saj naj bi obsegal ne le šibke materialne vire, ampak tudi nezmožnost participacije v ekonomskem, političnem, socialnem in kulturnem življenju (Duffy v Stropnik 2010: 85). Tudi sama sem pri sogovornikih ugotovila poleg materialne deprivacije tudi izključenost na področju potrošnje, težave z zdravjem, socialno

izoliranost. Glavna razloga za nižjo kakovost življenja pri sogovornikih sta predvsem finančno stanje in težave z zdravjem. Oba ta dejavnika zmanjšujeta občutek samostojnosti in samozadostnosti pri sogovornikih. Nizke pokojnine sogovornikov so posledica nizke izobrazbe, nizkih prihodkov v času aktivne dobe ali pa invalidske upokojitve. Pomemben vidik revščine je tudi otežen dostop do infrastrukture. Nekateri se poslužujejo javnega prometa, drugi se poslužujejo taksijev ali pa jim prevoz nudi nekdo iz njihove socialne mreže.

S svojo raziskavo sem zadovoljna, saj sem uspela dobiti vpogled v strategije preživetja starih ljudi, ki živijo v ruralnem okolju z nizkimi pokojninami v občini iz katere prihajam. Bi pa bilo zanimivo opraviti raziskavo med starimi ljudmi, ki živijo v urbanem okolju. Rezultatov raziskave ne morem posplošiti, ker je šlo za majhen vzorec in to ni bil niti moj namen.

6. SKLEPI

- Pri vseh sogovornikih sem ugotovila, da uporabljajo različne strategije, da preživijo mesec. V veliki meri gre predvsem za omejevanje pri mnogih stvareh:

- omejevanje vitalnih potreb: vsi sogovorniki zelo varčujejo na ravni prehrane. Pri nakupu hrane varčujejo na tak način, da kupujejo znižane izdelke in koristijo upokojske popuste v trgovini;

- omejevanje pri priboljških: priboljške si privoščijo redko. Največkrat je to kakšen kos peciva, čokolade, kosilo v gostilni ali pivo;

- omejevanje pri prenovi hiš: s skromnimi pokojninami, ki jih imajo si ne morejo privoščiti prenove hiše, ampak popravljajo samo tisto, kar je nujno potrebno. Večje zadovoljstvo z bivalnimi pogoji se da opaziti v primerih, kjer živijo v skupnem gospodinjstvu z otroki, saj pomeni to za njih tudi precejšnjo finančno razbremenitev;

- omejevanje pri počitnicah in udeležitvi raznih prireditev. Zaradi finančne stiske si večina sogovornikov ne more privoščiti dopusta. Pri nekaterih so poleg finančnih omejitev prisotne tudi zdravstvene omejitve in pomanjkanje želje po tovrstnih aktivnostih. Večina sogovornikov je bolj vezana na dom in se ne udeležuje nobenih družabnih dogodkov;

- omejevanje pri nakupu oblačil: sogovorniki si privoščijo nov kos oblačilo takrat, ko je to nujno.

- Po upokojitvi so se sogovorniki srečali z različnimi spremembami. Največje spremembe so se pojavile na finančnem področju. Zaradi težkega dela pred upokojitvijo so se v času upokojitve pri njih pojavile tudi težave z zdravjem.

- Pomembna strategija preživetja je samooskrba s hrano. Večina sogovornikov pridelala na lastnem vrtu veliko zelenjave. Samooskrba s hrano ni pomembna samo z finančnega vidika, ampak tudi s strani aktivnega preživljanja prostega časa.

- Struktura dneva je pri vseh precej podobna, saj večino časa posvetijo gospodinjskim opravilom in delu na vrtu.

- Svojci in sorodniki jim predvsem nudijo nematerialno pomoč pri hišnih opravilih in dostavi hrane.

- Skupna značilnost sogovornikov je tudi ta, da vsi po svojih zmožnostih pomagajo drugim, predvsem svojim otrokom. Največkrat gre za pomoč v obliki ozimnice in kuhanja kosil.
- Prisotna pa je tudi medsebojna pomoč s sosedi.
- Kar se tiče formalnih virov pomoči sem ugotovila, da so sogovorniki niso dovolj informirani o oblikah pomoči. Največ bi se jih v primeru stiske obrnilo na Karitas in Rdeči križ, redki pa na Center za socialno delo.
- Ugotovila sem, da je občutek osamljenosti predvsem prisoten pri tistih sogovornikih, ki so ovdoveli in živijo sami.
- Skupno vsem sogovornikom je, da je poslužujejo raznih strategij preživetja meseca z danim prihodkom. Pri vseh je prisotno varčevanje, najbolj pri hrani in kurjavi.
- Prisotno je tudi veliko odpovedovanja. Največ denarja porabijo za plačilo položnic, nakup hrane in za kurjavo. Pri tem morajo velikokrat porabiti še tiste prihranke, ki so jih imeli.
- Sogovorniki opisujejo svoj finančni položaj slabo, vendar se kljub vsemu ne pritožujejo nad svojim položajem, ker so navajeni skromnega življenja.

7. PREDLOGI

- Predlagam, da bi socialni delavci šli več na teren in bi s tem dobili boljši vpogled v življenjski svet uporabnikov.
- V naši občini bi lahko odprli medgeneracijski center in tako zmanjšali socialno izključenost starih ljudi.
- Skupnost bi morala poskrbeti za večjo osveščenost o programih za stare ljudi. V skupnosti bi morale biti organizirane skupine za samopomoč, kjer bi se lahko ljudje srečevali in si izmenjali izkušnje o tem, s kakšnimi težavami in stiskami se srečujejo in kako se soočajo z njimi.
- Predlagam, da bi organizirali predavanja na katerih bi stare ljudi seznanili o storitvah in virih pomoči in pravicah iz javnih sredstev, ki so jim na voljo. Lahko bi tudi na dom poslali zloženke, kjer bi na preprost način razložili kako lahko dostopajo do določenih pravic.
- Županu naše občine bi predlagala, da predstavimo ugotovitve moje raziskave občanom in jim na ta način omogočimo vpogled v strategije preživetja starih na podeželju.
- Centri za socialno delo bi lahko bolj spodbujali druženje prostovoljcev s tistimi starimi ljudmi, ki živijo sami. Lahko bi organizirali skupino prostovoljcev, ki bi hodili na dom k starim ljudem in jim pomagali pri delu na vrtu in pri drugih gospodinjskih opravilih. Omogočali bi jim tudi prevoz do zdravnika in trgovine.
- Enkrat mesečno bi lahko organizirali v občini tržnico, na kateri bi si lahko izmenjali pridelke, ki jih pridelajo na svojih vrtovih. To bi hkrati tudi vzpodbudilo druženje med starimi ljudmi.
- Na društvu upokojencev bi lahko uvedli 24-urni dežurni telefon za klice starih ljudi, ki potrebujejo pomoč.
- Predlagam, da združimo moči vsi, ki se poklicno ali prostovoljno družimo s starimi ljudmi in skušamo izboljšati kvaliteto njihovega življenja.

8. LITERATURA

Birsa, M., (1992), *Življenje po šestem križu*. Murska Sobota: Pomurska založba.

Center za socialno delo Maribor – osebna pomoč dostopno na: <http://csd-mb.si/dejavnosti/socialno-varstvene-storitve/osebna-pomoc> (pridobljeno dne: 5.6.2017).

Center za socialno delo Koper – prva socialna pomoč dostopno na: <http://csd-kp.si/sl/page/view/id/prva-socialna-pomoc> (pridobljeno dne: 5.6.2017).

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2005), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G... (et al.); Šoštarič, N. (ur.), *Kam plovemo? Premisleki o izhodu iz krize*. Ljubljana: Sanje.

Dragoš, S. (2000), Socialne mreže in starost. *Socialno delo*, 39, 4-5: 293-314.

Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlah P., Škerjanc, J., Urh, Š., Žnidarec Demšar, S. (2005), *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dragoš, S., Leskošek, V. (2003), *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije (Zbirka Politike).

Filipovič Hrast, M. (2011), Socialna izključenost starejših: Slovenija v primerjalni perspektivi. V: Mandič, S. (ur.), Filipovič Hrast, M. (ur.), *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (61-84).

Flaker, V. (2003), *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog nalog centrov za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo: Skupnost centrov za socialno delo.

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008), *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Haralambos, M., Holborn, M. (2005), *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

Hlebec, V. (ur.) (2009), *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej.

Hlebec, V., Kavčič, M., Filipovič Hrast, M., Vezovnik, A., Trbanc, M. (2010), *Samo, da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hojnik Zupanc, I. (1997), *Dodajmo življenje letom: Nekaj spoznanj in nasvetov, kako se smiselno in zdravo pripravljati na starost in jo tako tudi živeti*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

Hojnik Zupanc, I. (1999), *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.

Kožuh Novak, M., Vizjak, M. (ur.) (2010), *Starajoča se družba: čas za nove izzive*. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije.

Kristančič, A. (2005), *Nova podoba staranja- siva revolucija*. Ljubljana: AA Inserco.

- Lake, T. (1989), *Osamljenost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Malačič, J. (2003), Staranje prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036: naravna rast nasproti celotni rasti prebivalstva. V: Tkačik, B. (ur.), *Statistika kot orodje in vir za kreiranje znanja uporabnikov*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije (174-184).
- Mali, J. (2008), *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2002), Starost, emocije in emocionalno delo. *Socialno delo*, 41,6: 317-323.
- Mali, J., Ovčar, L. (2010), Življenjski svet starejšega kmečkega prebivalstva. *Socialno delo*, 49, 4: 229-238.
- Mali, J. (2012), Socialno delo s starimi ljudmi in nova zakonodaja. *Socialno delo*, 40: 128-137.
- Mali, J. (2013), Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 52, 1: 57-67.
- Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2* (skripta). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2000), Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39, 4-5: 253-262.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS dostopno na: http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/institucionalno_varstvo (Pridobljeno: 7.6.2017).
- Muršec, M. (ur.) (2005), *Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne?* Maribor: Splošna bolnišnica.
- Notar, U. (2004), *Razmišljanja o revščini: še posebni tisti v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo Prokonto.
- Novak, M. (1994), *Dober dan, revščina: dejstva, pristopi, politike*. Zbirka Socialni izziv. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Ivanjšič, S. (2000), Socialni delavec in starostnik. *Socialno delo* 39, 6:433-439.
- Pečjak, V. (1998), *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Bled: Samozaložba.
- Pečjak, V. (2007), *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.
- Požarnik, H. (1981), *Umetnost staranja: leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ramovš, J. (1992), *Skupine starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost. Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Ramovš, J. (2006), *Kakovostno staranje in sožitje generacij v Komendi*. Komenda: Občina.

Ramovš, J. (2014), *Staranje v Sloveniji*. Zbornik 14. Festivala za tretje življenjsko obdobje. Ljubljana: Proevenet za Festival za tretje življenjsko obdobje.

Republika Slovenija – Statistični urad – Kazalniki dohodka in revščine Slovenija 2015 dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6070> (pridobljeno dne: 3.6.2017).

Room, G. *et al.* (1992), *Observatory on national policies to combat social exclusion. Second annual report*. Luxembourg: Commission EC.

Russi Zagožen, I. (2001), *Živeti s staranjem in smrtjo*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Stropnik, N. (2010), *Revščina in materialna deprivacija starejšega prebivalstva*: projekt v okviru Ciljni raziskovalni program Konkurenčnost Slovenije 2006-2013 v letu 2006. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

Občina Beltinci (ni datuma) dostopno na:

<https://www.beltinci.si/about> (Pridobljeno: 3.5.2017).

Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002), *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.

9. PRILOGE

9.1. Priloga 1 - Smernice za opravljanje intervjujev

Sociodemografski podatki:

- spol
- starost
- način bivanja (sam/a, z družino)
- dohodek
- vrsta pokojnine
- zakonski stan
- število otrok
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo

1. ŽIVLJENJSKE OKOLIŠČINE

Ali živite sami? Ali imate družino? Si delite delo in stroške z ostalimi člani? Vam kdo pomaga pri opravilih?

Kako ste zadovoljni s svojim stanovanjem? Ali vam v stanovanju kaj primanjkuje oz. ali kaj pogrešate? Ste lastnik stanovanja?

Opišite vaš običajen dan. Kako preživite dan? Kaj vas veseli?

Katere tri stvari so vam v življenju najbolj pomembne?

Kakšno je bilo vaše življenje pred upokojitvijo? Kaj se je spremenilo po upokojitvi (finančno stanje, proti čas, hobiji)?

Kaj vam v življenju predstavlja največje težave, ovire, kaj vas skrbi?

2. FINANČNI POLOŽAJ

Kako ste zadovoljni s svojo pokojnino? Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje?

Ali imate dovolj dohodkov za vse kar potrebujete in si želite? Ali se morate čemu odpovedati? Ali vam kdaj zmanjka denarja za nujne življenjske potrebščine? Lahko sami plačate položnice ali potrebujete pomoč?

Ali lahko kaj varčujete?

Opišite vaše mesečne stroške.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

Kako pogosto si privoščite novo oblačilo? Si lahko privoščite dopust, obisk prireditev? Kaj bi si privoščili, če bi imeli več sredstev?

3. PREHRANA

Sami si kuhate ali vam kdo pripravi, dostavi hrano?

Ali sami nakupujete hrano? Koliko denarja porabite za nakup hrane?

Ali se sami oskrbujete s sadjem in zelenjavo? Imate vrt, sadovnjak?

4. ZDRAVJE

Kako se počutite? Kakšno je vaše zdravstveno stanje?

Kako pogosto obiskujete zdravnika?

Kakšna zdravila jemljete? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila na recept, prevoz do zdravnika)? Kako pridete do zdravnika?

5. SOCIALNA MREŽA

Kako pogosto imate obiske? Kako se razumete s sorodniki? Na koga ste najbolj navezani?

Kako se razumete s sosedi?

Imate stike z vrstniki?

Ste včlanjeni v kakšno društvo?

Se udeležujete kakšnih prireditev?

Se počutite osamljeni? Pogrešate koga?

6. POZNAVANJE OBLIK POMOČI

Na koga se lahko obrnete, če potrebujete pomoč? Kdo bi vam pomagal?

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale, če bi se znašli v stiski?

Kako pa sami pomagata drugim (varstvo vnukov, kuhanje za ostale družinske člane)? Kaj za vas to pomeni?

9.2. Priloga 2 – Prva faza kodiranja – tabele

Enote kodiranja sem določila tako, da sem v zapisih intervjujev najprej podčrtala izbrane izjave sogovornikov. Enote kodiranja v tabelah predstavljajo besede, besedne zveze ali stavki. Enote kodiranja sem uvrstila v tabele in jih označila, kot pripadajoče intervjuje s črkami od A do I in oštevilčila, kot pripadajoče izjave intervjujev. Enotam sem pripisala pojme.

Lastništvo hiše		
Številka	Enota	Pojem
A7.	<i>Ja, z ženo imava vsaki pol hiše.</i>	<i>da, polovica</i>
B69.	<i>Ja hiša je najina z ženo.</i>	<i>da, polovica</i>
C136.	<i>Ja, hiša je moja.</i>	<i>da</i>
D181.	<i>Ne, hiša je v lastništvu vnukinje.</i>	<i>last vnukinje</i>
F268.	<i>Ja, vse je moje.</i>	<i>da</i>
G318.	<i>Ja hiša je moja.</i>	<i>da</i>
I341.	<i>Ne, prepisala sem jo na mlade.</i>	<i>ne</i>
E233.	<i>Ja, moja je.</i>	<i>da</i>

Bivalni pogoji		
Številka	Enota	Pojem
A5.	<i>Hiša je stara 40 let in bi že bila potrebna prenove.</i>	<i>potreba po prenovi</i>
A6.	<i>Tisto, kar je nujno sva z ženo menjala, na primer novo peč za kurjavo sva kupila. Kaj več pa si ne moreva privoščiti, čeprav bi bilo potrebno menjati tudi že dotrajano kuhinjo in sedežno garnituro.</i>	<i>popravilo nujnih stvari, pomanjkanje sredstev</i>
B68.	<i>Če bi še enkrat zidal hišo bi zazidal manjšo in pritlično, ampak to spoznaš komaj, ko si starejši.</i>	<i>želja po manjši hiši</i>
C125.	<i>Midva z možem pa sva hišo dvignila tako, da imamo sedaj predsobo, kuhinjo, kopalnico, shrambo in tri sobe. Za mene je to prevelika hiša.</i>	<i>velika hiša</i>
D180.	<i>S hišo sem zadovoljen. Lansko leto smo prebarvali fasado in sin vedno lepo uredi okolico.</i>	<i>zadovoljstvo, nova fasada, urejena okolica</i>
E228.	<i>S svojo hišo sem zadovoljna, saj sem jo s trdim delom zazidala. Potrebno je bilo veliko odrekanja.</i>	<i>zadovoljstvo, odrekanje</i>
F267.	<i>Plesen jo je napadla, to je slabo. Popleskati bi morala celo hišo pa kaj, če nikogar ni, da bi vse to delal. Redno prezračujem hišo, pa je vseeno veliko plesni in vlage.</i>	<i>plesen, potreba po pleskanju</i>
G317.	<i>Ah, vse je že dotrajano. Samo nimam denarja, da bi kaj prenavljal. Včasih mi sosedi dajo kakšno stvar, ki jo ne rabijo in jo jaz potem imam v hiši. Prenavljali so kuhinjo in so mi dali mizo in stole. Pa lepi stoli so, niso preveč obrabljeni.</i>	<i>potrebno prenove, pomanjkanje sredstev za prenovo, pomoč sosedov</i>
G318.	<i>Imam kuhinjo in eno sobo in to mi je zadosti. Potem bi imel samo več stroškov s kurjavo, če bi imel večjo hišo.</i>	<i>dve sobi, zadovoljstvo</i>
I339.	<i>S hišo sem zadovoljna. Mogoče bi bilo edino boljše, če bila hiša manjša, saj bi bili takrat stroški kurjave manjši.</i>	<i>zadovoljstvo, želja po manjši hiši</i>
I340.	<i>Samo tako ti povem, jaz z mojo penzijo ne bi bila zmožna vzdrževati take velike hiše in bi bila prisiljena iti v dom.</i>	<i>velika hiša, nezmožnost vzdrževanja</i>

Življenjske okoliščine		
Številka	Enota	Pojem
A1.	<i>Živim z ženo. Imava veliko hišo, ker sva računala, da bo eden od sinov ostal doma, vendar se to ni zgodilo. Nekaj let je sicer živel z partnerico v zgornjem delu hiše, nato sta se pa razšla in se je sin odselil v tujino.</i>	<i>živi z ženo, sin se je odselil</i>
B67.	<i>Ja, z ženo živiva sama.</i>	<i>živi z ženo</i>
C122.	<i>Februarja je minilo eno leto odkar živim sama.</i>	<i>smrt moža, živi sama</i>
D178.	<i>Živim z ženo in sinovo družino.</i>	<i>živi s svojci</i>
E225.	<i>Že 25 let živim sama, no nekaj časa po moževi smrti je živela pri meni hčerka pa to ni šlo.</i>	<i>živi sama</i>
F264.	<i>Sin je invalid in ni zaposlen. Zato je vse na meni, vse moram postoriti sama.</i>	<i>sin invalid</i>
G302.	<i>Lani mi je umrla mama in od takrat živim sam. Na začetku, po njeni smrti, je bilo težko, ker je bilo v hiši vse tiho. Zdaj sem se pa že navadil.</i>	<i>smrt mame, živi sam</i>
I336.	<i>Živim z možem, sinom, snaho in z vnukinjo.</i>	<i>živi s sinovo družino</i>

Življenje pred upokojitvijo		
Številka	Enota	Pojem
A15.	<i>Prek upokojitvijo sem bil cele dneve zdoma, saj se bil poklicni šofer.</i>	<i>veliko zdoma, poklicni šofer</i>
A16.	<i>Tako je pač moglo biti.</i>	<i>vdanost</i>
D187.	<i>Prek upokojitvijo sem delal v prašičji farmi, kjer sem moram fizično delati. Delal sem tudi ob vikendih in za praznike, prašiči morajo dobiti hrano.</i>	<i>fizično delo na prašičji farmi</i>
E232.	<i>Pred upokojitvijo je bilo pri naši hiši bolj živo. Delalo se je veliko, imeli smo kmetijo.</i>	<i>veliko dela, kmetija</i>
F276.	<i>Sezonsko sem hodila delat na bližnjo kmetijo. Večkrat so mi plačali tudi v naravi. Jaz se nisem pritoževala, glavno da sem dobila plačilo.</i>	<i>sezonsko delo na kmetiji, plačilo v naravi, zadovoljstvo</i>
I346.	<i>Nekoč je bilo bolj umirjeno, nismo se toliko sekirali pa čeprav smo še več delali, kot zdaj.</i>	<i>bolj umirjeno življenje, veliko dela</i>
B80.	<i>Pred upokojitvijo sem delal na komunalnem podjetju.</i>	<i>zaposlen na komunalnem podjetju</i>
C147.	<i>Moj mož je delal v Nemčiji in sem bila čez teden sama s petimi otroci.</i>	<i>sama doma z otroci</i>
C148.	<i>Imela sem kmetijo in njive.</i>	<i>kmetija, njive</i>
C149.	<i>Aktivna sem bila še v občini.</i>	<i>aktivnost v občini</i>
G321.	<i>Takrat sem imel več denarja.</i>	<i>boljše</i>

Življenje po upokojitvi		
Številka	Enota	Pojem
A17.	<i>Po upokojitvi pa se je moje življenje obrnilo na glavo.</i>	<i>spremembe</i>
A18.	<i>Po upokojitvi sem se nekaj časa lovil, saj sem imel naenkrat veliko prostega časa. Nato sem se pa včlanil v različna društva in tako preživel prosti čas.</i>	<i>veliko prostega časa, aktivnost v društvih</i>
I347.	<i>Po upokojitvi se je spremenilo najbolj to, da se mi je vid začel zelo slabšati. Prestala sem tudi nekaj operacij in imela sem raka na debelem črevesu. Po operaciji sem postala zelo slabotna in nisem mogla več delati na vrtu.</i>	<i>poslabšanje zdravstvenega stanja</i>

B81.	<i>Plača je bila z nadurami in stimulativnim delom enkrat višja, kot sedaj pokojnina. To pa je kar šok, na katerega se moraš navaditi.</i>	<i>majhna pokojnina, spremembe</i>
B82.	<i>Pozitivna stvar je edino to, da lahko zdaj počnem stvari, za katere takrat ni bilo časa.</i>	<i>več prostega časa</i>
C150.	<i>Po upokojitvi se stanje ni dosti spremenilo, saj sem še vedno imela krave in zemljo za obdelati.</i>	<i>ni sprememb, delo na kmetiji</i>
C151.	<i>Moja pokojnina je boga, še dobro, da je mož delal v Nemčiji.</i>	<i>majhna pokojnina</i>
D188.	<i>Po upokojitvi sem imel nekaj operacij in se je vse spremenilo.</i>	<i>spremembe, poslabšanje zdravstvenega stanja</i>
D189.	<i>Bolj sem vezan na dom, edino z mopedom se še peljem. Imam dosti časa.</i>	<i>vezanost na dom, več prostega časa</i>
G321.	<i>Zdaj živim težje. Mama je imela tudi pokojnino in je bilo lažje shajati. Tistih tri sto evrov, ki jih je prejela, se še kako pozna.</i>	<i>težje življenje</i>
G322.	<i>Zdaj imam veliko časa, še preveč.</i>	<i>več prostega časa</i>
G322.	<i>Pa vseeno delam rad celi dan. Kot pravijo, delo krepi človeka.</i>	<i>delovna aktivnost</i>
E232.	<i>Po moževi smrti in moji upokojitvi pa se je vse umirilo, tudi hčerka je odšla na svoje in ostala sem sama.</i>	<i>umirilo, ostala sama</i>
F277.	<i>Zdaj pa imam to skromno pokojnino.</i>	<i>majhna pokojnina</i>

Zdravje		
Številka	Enota	Pojem
A53.	<i>V zadnjem letu sem imel kar dve zahtevni operaciji, tako da počasi okrevam od operacij.</i>	<i>okrevanje po operaciji</i>
A54.	<i>Imam redne kontrole krvi, da se mi ne bi naredili strdki.</i>	<i>kontrole krvi</i>
A55.	<i>Jemljam tablete proti strjevanju krvi pa še za srce, pa proti bolečinam, za pritisk in za maščobo.</i>	<i>tablete proti strjevanju krvi, za srce, proti bolečinam, za pritisk, za maščobo</i>
B110.	<i>Edino vid mi malo nagaja in v kratkem bom moral iti na operacije za žolčne kamne.</i>	<i>težave z vidom, žolčni kamni</i>
B113.	<i>Zaenkrat še samo kapljice za oči pa včasih kakšno tableto proti bolečinam.</i>	<i>kapljice za oči, tablete proti bolečinam</i>
C161.	<i>Pritisk me mantra. Pa roka, en teden pred moževo smrtjo sem padla po stopnicah in se mi od tistega časa nabira vedno voda v roki.</i>	<i>težave z krvnim tlakom, bolečine v roki</i>
C162.	<i>Imam berglo s katero si pomagam pri hoji, ker nimam več ravnotežja. Bila sem operirana na oba kolka in tudi možganska kap me je že zadela.</i>	<i>težave z ravnotežjem, možganska kap</i>
C163.	<i>Zdravnika obiskujem čim redkeje. Raje se sama doma zdravim, z zelišči.</i>	<i>samozdravljenje z zelišči</i>
C165.	<i>Jemljam samo Lekadol po potrebi in za pritisk.</i>	<i>tablete proti bolečinam, tablete za krvni tlak</i>
D208.	<i>Tako sem, ko vsak stari človek. Enkrat me boli to, drugič ono.</i>	<i>brez večjih težav</i>
D209.	<i>Enkrat na teden grem k osebni zdravnici, na tri tedne imam pregled krvi, ker imam redko kri.</i>	<i>kontrole krvi</i>
D210.	<i>Za pritisk, za sladkorno, za kri, za bolečine, za srce pa sigurno sem še kaj pozabil.</i>	<i>tablete za krvni tlak, za sladkorno, za kri, za bolečine</i>

E249.	<i>Zdaj sem že boljše. Slabo je bilo edino po operaciji kolka, mislila sem, da se ne bom več pobrala (zarosijo se ji oči).</i>	<i>operacija kolka</i>
E250.	<i>Pred operacijo kolka nisem bila pri zdravniku dvajset let. Zdaj pa moram na šest mesecev na kontrole.</i>	<i>kontrole pri zdravniku</i>
E251.	<i>Ne jemljem nobenih zdravil.</i>	<i>brez večjih težav</i>
F290.	<i>Ah, vsak dan me kaj boli pa ne tarnam.</i>	<i>bolečine, vdanost</i>
F311.	<i>Pa nekak še gre. Nimam posebnih težav, le hrbtenica me boli.</i>	<i>brez večjih težav</i>
I356.	<i>Zdaj sem si komaj opomogla, imela sem bronhitis. Drugače pa zelo slabo vidim in težko hodim.</i>	<i>bronhitis, težave z vidom in hojo</i>
F291.	<i>Če me kaj redno boli, grem sosedo prosit kakšno tableto.</i>	<i>sposoja tablet od sosede</i>
G312.	<i>Zdravnikov se izogibam. Ko enkrat hodiš tam okoli, te čaka samo še grob.</i>	<i>izogibanje zdravnikov</i>
G313.	<i>Ne jemljem zdravil.</i>	<i>čim redkejši obisk zdravnika</i>
I358.	<i>Joj jemljem preveč zdravil. Jemljem za pritisk, za sladkorno, za bolečine, za maščobo, za redčenje krvi, kapljice za oči, za vodo, za srce. Toliko tablet, kot bonbonov.</i>	<i>veliko tablet</i>

Prevoz do zdravnika		
Številka	Enota	Pojem
A56.	<i>Ko sem bi operiran sem prosil soseda, da me je peljal nekaj krat k zdravniku. Drugače bi moral klicati taksi.</i>	<i>sosed, taksi</i>
B112.	<i>Zdravnika imam na srečo v vasi tako, da grem največkrat kar peš.</i>	<i>peš</i>
C164.	<i>Sama se peljem z avtom.</i>	<i>sama, z avtom</i>
D211.	<i>Do zdravnika se peljem z mopedom, včasih me pa pelje vnukinja.</i>	<i>moped, vnukinja</i>
E252.	<i>K zdravniku grem po navadi z avtobusom.</i>	<i>avtobus</i>
I351.	<i>Pelje me vnukinja.</i>	<i>vnukinja</i>

Prehrana		
Številka	Enota	Pojem
A48.	<i>Kosilo kuha žena. Jeva bolj dietno prehrano, saj imava oba visok holesterol. Tako, da imava na jedilniku veliko zelenjave in malo mesa.</i>	<i>kuha žena, dietna prehrana, veliko zelenjave, malo mesa</i>
B101.	<i>Ko imava na jedilniku ribe ali pa enolončnico, vedno jaz kuham.</i>	<i>enolončnica, ribe</i>
B102.	<i>Poskušava jesti zdravo, veliko zelenjave in rib.</i>	<i>zdrava prehrana, zelenjava, ribe</i>
C152.	<i>Kuham si sama. Jem pravo kmečko domačo hrano. Najraje imam dödole in žgance s kislim zeljem.</i>	<i>kuha sama, dödoli, žganci s kislim zeljem, kmečka hrana</i>
D205.	<i>Kuha žena.</i>	<i>žena kuha</i>
D195.	<i>Imam sladkorno bolezen, zato moram paziti kaj jem. Tudi zob nimam, zato jem bolj mehko, pasirano hrano. Rad imam mlečne obroke in krompir.</i>	<i>pasirana hrana, mlečni obroki, krompir</i>

E245.	<i>Ja, čez teden mi sin pripelje kosilo, edino za vikend si kaj malega skuham. Po navadi testenine z drobtinami, to je najcenejše.</i>	<i>dostava hrane, testenine z drobtinami</i>
F279.	<i>Kuham vsaki dan za sebe in sina. Po navadi kaj na žlico.</i>	<i>kuha sama, enolončnice</i>
G306.	<i>Pa ne kuham ravno dosti. Kakšen kos kruha pojem pa malo mleka gor spijem in sem sit.</i>	<i>ne kuha, kruh, mleko</i>
G308.	<i>Mleko, jogurt, pa skuto s sladko papriko rad jem. Pa kakšne konzerve. Včasih si kupim pasulj iz konzerve, potem ga samo pogrejem in pojem.</i>	<i>mlečne jedi, konzerve</i>
I359.	<i>Z možem nama sama pripravljam hrano. Ko sem bolna pa nama kosilo pripravi snaha ali pa vnukinja.</i>	<i>kuha sama, pomoč vnukinje, snaha</i>
F273.	<i>Nisem vajena veliko jesti, zato bom imela verjetno potem spet težave z želodcem. Samo kaj, če pa je tako, da se človeku vse to lušta.</i>	<i>majhni obroki</i>

Nakup hrane		
Številka	Enota	Pojem
A50.	<i>Kupim tiste stvari, ki mi jih žena napiše na listek. Tako tudi manj porabiva za hrano, saj kupiva le tisto kar nama zmanjka in kar potrebujeva. Enkrat tedensko grem na manjši nakup.</i>	<i>seznam, nujne stvari, enkrat na teden</i>
A51.	<i>Največkrat kupujem v Eurospinu, saj se mi zdi tam še najcenejše.</i>	<i>trgovina Eurospin, varčevanje</i>
B104.	<i>Kupim samo tisto, kar imam napisano na seznamu. Tako ne porabim po nepotrebnem več denarja.</i>	<i>seznam, varčevanje</i>
B106.	<i>Pogosto grem v Jager po nakupih, ker mi je blizu in imajo dobre akcije. Kupim tisto, kar mi žena napiše na seznam in kar potrebujeva. Po navadi kupim osnovna živila, kot so mleko, kruh, riž, testenine, maslo, kavo in kakšen namaz.</i>	<i>trgovina Jager, seznam, osnovna živila</i>
C153.	<i>Hrano nakupujem sama, največkrat v Eurospinu. Redno spremljam akcije in kupujem samo znižane izdelke.</i>	<i>trgovina Eurospin, varčevanje, znižani izdelki</i>
D206.	<i>Hrano nakupujem jaz. Vsak mesec imam 10 procentni popust v Intersparu, ki ga izkoristim. Gledam na akcije in popuste, zato redno spremljam letake, ki pridejo domov. Pri hrani se da največ prišparati.</i>	<i>koristenje popusta, varčevanje</i>
E246.	<i>Sinu napišem na list in mi potem vsak teden pripelje. En kolač kruha, sladkor, mleko pa testenine. Dam mu deset evrov in potem prinese, kar dobi za ta denar.</i>	<i>sin, seznam</i>
F280.	<i>Enkrat na mesec me brat pelje v Mursko Soboto takrat, ko pride pokojnina in nakupim skoraj za ves mesec.</i>	<i>enkrat mesečno</i>
F281.	<i>Po kaj nujnega pa grem v trgovino, ki jo imamo v vasi. Samo več, tu je vse dražje. Take stvari, ki stojijo dolgo, kot so mleko, riž in testenine raje kupim v Murski.</i>	<i>vaška trgovina, nujne stvari</i>
F282.	<i>Ja, če me pelje v Spar, vedno vzamem samo njihovo znamko. Ta je najcenejša.</i>	<i>Sparova znamka, varčevanje</i>
G307.	<i>Ja, v vaški trgovini kupim, kaj potrebujem.</i>	<i>v vaški trgovini</i>
I360.	<i>Hrano nakupuje mož, jaz grem iz hiše le takrat, ko moram k zdravniku. Pa kako je vse drago. Ne vem, kaj bo, če bo šlo tako naprej.</i>	<i>mož</i>

Priboljški		
Številka	Enota	Pojem
A52.	<i>Včasih kupim kakšne rogljičke, če so znižani.</i>	<i>znižani rogljički, redko</i>
B107.	<i>V gostilno greva jest z ženo edino takrat, ko naj hčerka povabi, po navadi za rojstni dan ali ob kakšni posebni priložnosti.</i>	<i>obrok v gostilni, redko, povabilo hčerke</i>
D196.	<i>Tu pa tam kupim čokolado iz 85% kakava. Ker je precej draga si jo privoščim mogoče enkrat na mesec.</i>	<i>čokolada, redko</i>
F283.	<i>Ko me brat pelje v trgovino, greva jest v Sparovo restavracijo. Tam dobim za pet evrov dunajskega pa pomfri. Tega doma ne kuham, ker me preveč drago stane.</i>	<i>dunajski zrezek, pomfri</i>
G309.	<i>Ja, ko mi soseda prinese kakšen kos peciva. Drugo pa ne. No, včasih si kupim kakšno pivo.</i>	<i>pecivo od sosede, pivo</i>
A49.	<i>No edino, ko sem praznoval 70. rojstni dan sem povabil nekaj sorodnikov na kosilo. Našel sem ugodno restavracijo in sva z ženo preračunala, da bi naju dražje prišlo, če bi vse nabavila v trgovini in doma pripravila. Tako sva se potem odločila za praznovanje v gostilni.</i>	<i>kosilo za rojstni dan v gostilni</i>
C155.	<i>Redko, včasih si kupim krofe. Krofe imam najraje od vsega peciva.</i>	<i>redko, krofi</i>

Samooskrba		
Številka	Enota	Pojem
A29.	<i>Ja, žena obdeluje vrt. Veliko zelenjave tudi vloživa za ozimnico. Vloživa papriko, feferone, kumarice in zeljno solato. Pridelava tudi veliko čajot.</i>	<i>vt, vlaganje ozimnice</i>
A30.	<i>Rada tudi gobariva tako, da vloživa tudi gobe ali pa jih kar zamrzneva.</i>	<i>gobarjenje</i>
A31.	<i>O, veliko zelenjave imava, pa tudi sadja. Imava jabolka, hruške, kaki, kivi, češnje, maline, robide, kosmulje, ribez, ... Sadje vloživa v kompot in skuha marmelado. Nekaj sadja pa dava tudi na žganje.</i>	<i>zelenjava, sadje, kuhanje marmelade, kompot, žganje</i>
B72.	<i>Z ženo imava veliko zelenjave in zelišč. V glavnem solato, paradižnik, papriko, čebulo, krompir, buče, redkvico, rukolo, drobnjak, peteršilj, brokoli, ohrovt, šparglje, pa sigurno sem še kaj pozabil. Imava tudi sadovnjak, kjer imava hruške, jabolka, marelice, češnje, maline, robide, goji jagodo, kosmuljo, borovnice, jagode, ribez, ... V glavnem pridelava veliko sadja in zelenjave.</i>	<i>sadje, zelenjava, zelišča</i>
C156.	<i>Ja, sama si pridelam vso zelenjavo. Vnuk mi prekopa vrt, jaz pa posadim in obdelujem. Na vrtu pridelam veliko zelenjave, nekaj je podarim tudi hčerki, ko pride iz Ljubljane.</i>	<i>vt, zelenjava, pomoč vnuka</i>
C157.	<i>Ja vlagam kumarice, rdečo peso, feferone, fižolovo solato s paradižnikom delam. Naredim tudi veliko marmelade in kompota za ozimnico.</i>	<i>ozimnica, marmelada, kompot</i>
C158.	<i>Sušim pa tudi 18 vrst zelišč.</i>	<i>sušenje zelišč</i>
C159.	<i>Imam tudi grozdje. Z njega naredim sok, ki ga potem celo leto pijem.</i>	<i>sok iz grozdja</i>
C160.	<i>Pa veliko jagodičevja imam. To vse zamrzem in celo zimo ne kupujem nič sadja. Kuham si kompot, domači se ne more primerjati s kupljenim.</i>	<i>jagodičevje, ozimnica, kompot</i>

D207.	<i>Imamo veliko zelenjave tako, da skoraj ne kupujemo zelenjave. Tudi sadno drevje imamo. Veliko shranimo za ozimnico.</i>	<i>zelenjava, sadje, ozimnica</i>
E248.	<i>Imam majhen vrtiček, kjer imam vsega po malem. Krompir, solato, rdečo peso, stročji fižol, korenček, peteršilj, luk, kolerabo, zeleno, črno redkev.</i>	<i>majhen vrt, zelenjava</i>
E248.	<i>Pa tudi zamrznem kaj. Bučke olupim in naribam in jih zamrznem. Potem pozimi skuham iz bučk omako.</i>	<i>ozimnica</i>
F278.	<i>Imam nekaj jablan, hrušk in slive.</i>	<i>sadje</i>
G310.	<i>Vrta nimam imam pa nekaj jablani. Nisem te vrste, da bi znal na vrtu delati. Nekoč je imela vse to čez mama, zdaj pa tam raste trava, kjer je bil vrt.</i>	<i>nima vrta, sadno drevje</i>
I361.	<i>Veliko zelenjave pridelamo doma, edino pozimi kupimo kaj solate in paradižnika. Imamo tudi deset jablan in tri hruške, ena je posebno dobra, azijska vrsta naši. Letos smo posadili tudi kaki.</i>	<i>zelenjava, sadje</i>
I362.	<i>Ja, snaha vsako leto vloži veliko zelenjave. Pozimi je solata preveč draga, da bi jo kupovali. Kaj zraste na vrtu je itak najboljše.</i>	<i>ozimnica</i>

Varčevanje		
Številka	Enota	Pojem
A2.	<i>Hiša je za naju prevelika, zato segrevava samo polovico hiše, kjer se največ zadržujeva.</i>	<i>varčevanje s kurjavo</i>
B85.	<i>Premišljeno morava ravnati z denarjem. Še dobro, da sin vsak mesec nekaj prispeva.</i>	<i>razmislek, prispevek sina</i>
B126.	<i>Segrevam le v kuhinji na peč in v sobi, kjer spim.</i>	<i>varčevanje s kurjavo</i>
A40.	<i>Vsaki mesec morava z ženo dati na stran nekaj za nujne potrebe.</i>	<i>prihranki, načrt</i>
A41.	<i>Če ne bi imela toliko privarčevano, bi verjetno morala biti na mrzlem.</i>	<i>prihranki</i>
A42.	<i>Varčujem tako, da gledam v trgovini na vsak cent.</i>	<i>razmislek, načrt</i>
A43.	<i>Redno koristim popuste, kjer se le da.</i>	<i>koristenje popustov</i>
E237.	<i>Zelo pazim, za kaj porabim denar. Perilo vedno perem, ko je cenejši tok. Pazim, da ne porabim veliko vode. Pa z elektriko tudi varčujem, včasih zvečer sedim samo ob sveči.</i>	<i>skromnost, načrt</i>
A45.	<i>Celo leto morava z ženo šparati za kurjavo. Včasih se zgodi, da pridejo še zraven, kakšni nenačrtovani izdatki, kot je na primer bila peč in sva morala porabiti vse prihranke.</i>	<i>načrt, poraba prihrankov</i>
B88.	<i>Kakšno malenkost že.</i>	<i>malo prihrani</i>
E236.	<i>Ničesar si ne želim, vse imam. Ne zmanjka mi denarja, ker imam točno preračunano za kaj in koliko denarja porabim.</i>	<i>načrt porabe</i>
B89.	<i>Kuriva samo v tistih prostorih, kjer se zadržujeva. Sinovo sobo na primer segrevava samo takrat, ko je doma.</i>	<i>varčevanje s kurjavo</i>
B90.	<i>Pogosto kupim izdelke, ki so tik pred iztekom roka uporabnosti in so kar 50% nižani.</i>	<i>nakup nižanih izdelkov</i>
B91.	<i>Zdaj, ko sem v penziji, imam čas in redno spremljam letake in akcije in kupujem po akcijskih cenah.</i>	<i>spremljanje akcij</i>
B92.	<i>Če previdno in skrbno ravnaj z denarjem, se da nekaj privarčevati.</i>	<i>previdnost, prihranki</i>
C130.	<i>Še dobro, da sva z možem vedno varčevala, da lahko zdaj preživim.</i>	<i>prihranki</i>
D198.	<i>Pri taki penziji ne morem nič privarčevati. Vse je tako drago, da gre denar za nujne stvari, za preživetje.</i>	<i>ni možnosti varčevanja</i>

E238.	<i>Ne morem, se pa niti ne sekiram, saj ne bom nesla denarja v grob.</i>	<i>ni možnosti varčevanja</i>
F284.	<i>Tako, da si moram denar dobro porazdeliti. Pa ne kupujem brezveznih stvari, samo tisto, kar nujno rabim.</i>	<i>načrt porabe, nakup nujnih stvari</i>
I363.	<i>Ne privoščim si nobenega luksuza in zelo gledam, kako porabim denar. Celo leto si moram dajati na stran za kurjavo.</i>	<i>načrt porabe, varčevanje za kurjavo</i>
F328.	<i>Kje pa, pa to ni mogoče.</i>	<i>ni možnosti varčevanja</i>
C154.	<i>Na vsak cent moram gledati pri moji pokojnini.</i>	<i>načrt porabe</i>
G326.	<i>Pri hrani se da največ privarčevati. Jaz nikoli ne vržem tja čisto nič hrane. Včasih še kaj pokvarjenega pojem, še dobro da imam dober želodec.</i>	<i>varčevanje pri hrani</i>
I352.	<i>Imam zadosti dohodkov, vendar zelo varčujem in ne razsipam z denarjem. Vsak cent dvakrat preobrnem preden ga porabim za kaj.</i>	<i>načrt, razmislek</i>

Odpovedovanje		
Številka	Enota	Pojem
A24.	<i>Ja, dopust je sigurno med njimi.</i>	<i>odpoved dopustu</i>
B86.	<i>Odpovedujem se že celo življenje, tako sem navajen že živeti.</i>	<i>odpovedovanje celo življenje, vdanost</i>
B87.	<i>Sedaj, ko sem pa v pokoju, pa niti sebi ne morem ničesar privoščiti, le osnovne stvari, nobenega luksuza.</i>	<i>odpoved luksuzu</i>
C134.	<i>Težko je, tako se že celo življenje odpovedujem, zdaj ko sem ostala sama pa še bolj.</i>	<i>odpovedovanje celo življenje</i>
F272.	<i>Ja, nobenih dobrot si ne privoščiva. No, edino zdaj za veliko noč si bova malo privoščila.</i>	<i>odpoved dobrotam</i>
I353.	<i>Ja, sigurno se najde kakšna stvar, ki bi jo imela, če bi bilo več denarja.</i>	<i>odpoved stvarem</i>
E241.	<i>Ja, veliko stvarem. Morala sem odpovedati časopis, ker ga nisem mogla plačevati.</i>	<i>odpoved stvarem, časopisu</i>

Shajanje s stroški		
Številka	Enota	Pojem
A3.	<i>Z ženo plačujeva skupaj stroške, vsak pol.</i>	<i>deljenje stroškov z ženo</i>
B85.	<i>Za nujne stvari imava, luksuza si sigurno s tem denarjem ne morava privoščiti.</i>	<i>nakup nujnih stvari</i>
A28.	<i>Položnice, hrana in kurjava. Kuriva na drva tako, da naj stane to nekje 500 evrov na zimo.</i>	<i>položnice, hrana, kurjava</i>
F271.	<i>Sin tudi dobiva invalidsko pokojnino, tako da skupaj nekako pregurava mesec. Težko je, samo kaj nama pa drugega preostane. Jamrati pa smiliti samemu sebi se ne splača, potem samo psiha še bolj trpi. Hrano si lahko kupiva, pa položnice plačava, za drugo pa več ni.</i>	<i>deljenje stroškov s sinom, hrana, položnice</i>
D197.	<i>Za osnovne stvari imam.</i>	<i>osnovne stvari</i>
D179.	<i>S sinom si delimo stroške na pol.</i>	<i>deljenje stroškov s sinom</i>
C127.	<i>Zdaj, ko je bila mrzla zima, sem si kurila še zraven z kaloriflom in sem imela položnico za elektriko 80 evrov.</i>	<i>položnica za elektriko 80 evrov</i>

B109.	<i>Še dobro, da sem imel eno starodobno kolo, ki ga nisem rabil in sem ga prodal. Tako sem lahko za ta denar kupil pralni stroj.</i>	<i>prodaja imetja</i>
B108.	<i>Največ denarja gre za položnice in nujna popravila pri hiši.</i>	<i>položnice, nujna popravila</i>
C132.	<i>Prejšnji mesec sem imela 180 evrov položnic, pokojnine pa imam 195 evrov.</i>	<i>180 evrov položnic</i>
C133.	<i>Zdaj sem vzela tudi upokojenski kredit, ker želim možu narediti novi grob.</i>	<i>upokojenski kredit</i>
A28.	<i>Hrana je tudi zelo draga, ne privoščiva si veliko mesa in drugih dobrot.</i>	<i>hrana draga</i>
B70.	<i>Stroške si z ženo deliva. Pa tudi sin nekaj prispeva.</i>	<i>z ženo vsak pol, pomoč sina</i>
C135.	<i>Pri položnicah se skoraj nič ne pozna, da sem sama. Ko je živel mož, sva imela skoraj enako stroškov, kot imam sedaj, ko živim sama. Prejšnji mesec sem imela 180 stroškov pa še hrana pa bencin pa zavarovanje, ... Joj, kako se nabere.</i>	<i>veliko stroškov, hrana, gorivo, zavarovanje</i>
D199.	<i>Nekako gre, ampak vse je tako drago. Preveč. Dobro, da si delim s sinom stroške, drugače bi bilo grozno.</i>	<i>deljenje stroškov s sinom</i>
E239.	<i>Moram plačati kosilo, ki mi ga sin pripelje. Druge hrane pa skoraj ne kupujem. Edino kakšen kos kruha in liter mleka. Stari človek več ne potrebuje veliko hrane.</i>	<i>plačilo dostave hrane</i>
I336.	<i>Živim z možem, sinom, snaho in z vnukinjo. Stroške si delimo na pol.</i>	<i>deljenje stroškov s sinovo družino</i>
G325.	<i>Včasih za kaj zmanjka, pa potem pač nimam. Ne morem vzeti, če nimam.</i>	<i>zmanjka</i>

Zadovoljstvo/nezadovoljstvo s pokojnino		
Številka	Enota	Pojem
A20.	<i>Tako pač je in si ne predstavljam, kako bi bilo drugače</i>	<i>pasivnost, vdanost</i>
B83.	<i>Nisem zadovoljen. Glede na to, da sem toliko let trdo delal, bi si zaslužil večjo in bolj normalno pokojnino.</i>	<i>nezadovoljstvo</i>
B84.	<i>Finančno stanje se je zelo poslabšalo, skoraj prepolovilo se je, odkar sem v pokoju.</i>	<i>poslabšanje finančnega stanja, nezadovoljstvo</i>
C130.	<i>S pokojnino sploh nisem zadovoljna. Še dobro, da sva z možem vedno varčevala, da lahko zdaj preživim.</i>	<i>nezadovoljstvo, poraba prihrankov</i>
D194.	<i>S pokojnino sem zadovoljen, poznam ene, ki imajo dosti manjšo pokojnino. Samo vseeno moraš paziti in v trgovini gledati na cene.</i>	<i>zadovoljstvo, skromnost</i>
E235.	<i>Za preživetje imam, drugo pa ne potrebujem. Ko je mož umrl, se je vse spremenilo. Kar naenkrat ni bilo več denarja, sama sem ostala s to borno pokojnino. Ampak, znam tudi s tem denarjem preživeti.</i>	<i>vdanost, skromnost</i>
I351.	<i>Lahko bi bilo boljše, vendar sem se navadila živeti s takim prihodkom in sem dokaj zadovoljna.</i>	<i>vdanost, zadovoljstvo</i>
F277.	<i>Lahko bi imela višjo pokojnino, samo sem pri tem kmetu delala na črno in sem mi to ni nič štelo v pokojnino. Takrat sem bila zadovoljna, saj drugega dela nisem mogla najti. Zdaj pa imam to skromno pokojnino.</i>	<i>zadovoljstvo, skromna pokojnina</i>
G324.	<i>Jezus, pa komaj preživim, kako naj bi bil zadovoljen.</i>	<i>nezadovoljstvo, životarjenje</i>

Poraba denarja		
Številka	Enota	Pojem
A21.	<i>Vse je tako drago, da denar samo leti vstran.</i>	<i>dragi stroški</i>
A22.	<i>Pri položnicah ni neke razlike, če sta pri hiši dva ali pa samo eden. Žena plača položnice, jaz pa hrano, tako imava razdeljeno in tako štima.</i>	<i>položnice, hrana</i>
B91.	<i>Ko sem delal, bsem denar porabil za druge stvari, zdaj moram bolj šparati.</i>	<i>varčevanje</i>
C128.	<i>Ja, nekaj sem imela privarčevano in sem morala tisto porabiti.</i>	<i>poraba prihrankov</i>
C129.	<i>Porabljam še tiste prihranke, ki sem si jih nekoč hranila za hude čase.</i>	<i>poraba prihrankov</i>
G327.	<i>Najprej vedno poskrbim za položnice. Če ne plačaš dveh položnic, ti že vse izklopijo. Tako da vedno poskrbim najprej za to, potem pa pride hrana in drugi stroški.</i>	<i>položnice, hrana</i>
F284.	<i>Za položnice gre največ. Pa za kurjavo tudi. Celo leto moram varčevati za drva. Pa še za pogreb si moram vstran dajati.</i>	<i>položnice, kurjava, varčevanje za pogreb</i>
I366.	<i>Ja, moramo plačati položnice za elektriko, vodo, komunalo, telefon, zavarovanje, zdravila. Pa za hrano veliko gre. Dobro, da si delimo položnice in stroške na pol z sinovo družino.</i>	<i>položnice, elektrika, voda, komunala, telefon, zavarovanje, zdravila, hrana</i>
D199.	<i>Nekako gre, ampak vse je tako drago. Preveč. Dobro, da si delim s sinom stroške, drugače bi bilo grozno.</i>	<i>dragi stroški</i>
E239.	<i>Moram plačati kosilo, ki mi ga sin pripelje.</i>	<i>hrana</i>

Finančni položaj		
Številka	Enota	Pojem
A19.	<i>Ko sem delal, sem imel več denarja, sama sva si zazidala hišo. Zdaj pa nekako morava iti skoz z pokojninama. Saj gre, samo moraš paziti, kako si porazdeliš denar.</i>	<i>nekoč boljše</i>
A46.	<i>Kaj naj rečem, za silo gre.</i>	<i>slabo</i>
B95.	<i>Ne pritožujem se preveč, saj to ne bi ničesar spremenilo.</i>	<i>vdanost</i>
D200.	<i>Preživeti se da, ne morem pa si privoščiti nekega luksuza.</i>	<i>skromnost</i>
E240.	<i>Jaz sem zadovoljna, lačna nisem pa na topem sem, to je glavno.</i>	<i>zadovoljstvo, skromnost</i>
G332.	<i>Reven sem, kaj pa naj drugo rečem. Jaz povem tako, kot je in ne olepšujem stvari. Težko je tako živeti. To je životarjenje iz meseca v mesec.</i>	<i>slabo, životarjenje</i>
I365.	<i>Dokaj v redu. Slabo bi bilo edino, če bi mogla živeti sama. Takrat bi s tem prihodkom zelo težko preživela mesec.</i>	<i>dokaj v redu</i>
I348.	<i>Ja, to se je pa tudi poslabšalo. Pred dvajsetimi leti sem si s tem denarjem lahko privoščila mnogo več, kot sedaj.</i>	<i>slabo</i>
C132.	<i>Prejšnji mesec sem imela 180 evrov položnic, pokojnine pa imam 195 evrov.</i>	<i>slabo</i>
F277.	<i>Zdaj pa imam to skromno pokojnino.</i>	<i>slabo</i>

Pomoč bližnjih, sorodnikov		
Številka	Enota	Pojem
A4.	<i>Sam se v zadnjem času zelo zbolel, zato žena opravlja večino dela, tudi moškega (kosi, obdeluje vrt).</i>	<i>žena, večino dela</i>

A34.	<i>V prvi vrsti sigurno na ženo. Ona mi skuha, pomaga pri kopanju in drugih stvareh.</i>	<i>žena, pomoč pri opravilih</i>
B71.	<i>Ja, sin vsaki mesec nekaj prispeva za hrano. Tako, da lahko kupiva potem bolj kvalitetno hrano in tudi nekaj po njegovih željah, saj je vegetarijanec.</i>	<i>finančna pomoč sina</i>
B119.	<i>Lahko se obrnem na ženo, hčerko in sina. Pa tudi na sorodnike.</i>	<i>pomoč žene, otrokov, sorodnikov</i>
C123.	<i>Pri opravilih mi največ pomaga vnuk.</i>	<i>vnuk, pomoč pri opravilih</i>
C124.	<i>Večkrat mi pride kaj postorit tudi hčerka.</i>	<i>hčerka</i>
C174.	<i>Obrnem se lahko na moje otroke.</i>	<i>otroci</i>
D221.	<i>Žena in domači.</i>	<i>žena, svojci</i>
F274.	<i>Če mi na koncu meseca kaj zaškriplje, mi brat prinese hrano. On ima veliko kmetijo in imajo dosti vsega.</i>	<i>brat, prinese hrano</i>
F275.	<i>Ne, to pa niti ne pustim. Bi me bilo sram, če bi ga morala prositi za denar.</i>	<i>občutek sramu</i>
E259.	<i>Največ mi pomaga sin, ki mi vsak dan pripelje kosilo iz šole, v kateri dela.</i>	<i>sin, dostavi kosilo</i>
E260.	<i>Po operaciji sem imela tudi pomoč na domu. Vendar sem se potrudila, da zdaj ne potrebujem več pomoči, ker je bilo to predrago.</i>	<i>pomoč na domu po operaciji</i>
F265.	<i>Brata pokličem, ko rabim kaj. Še dobro, da imam njega. Ampak veste, kako je, on ima svojo družino in ga nočem preveč gnjaviti.</i>	<i>brat</i>
G304.	<i>Sigurno na sosede, drugega nimam. Oni so dobre duše. Če bi iskal tako dobre sosede, jih ne bi mogel najti. Prijazni so zelo, to so tako dobri ljudje. Bog naj jim poplača vso dobroto.</i>	<i>sosedje, hvaležnost</i>
I337.	<i>Ker ne morem več toliko delati kot nekoč, mi ostali družinski člani veliko pomagajo in marsikaj naredijo namesto mene.</i>	<i>svojci, pomoč pri opravilih</i>
I338.	<i>Vnukinja mi vedno počisti sobo in mi preobleče posteljnino. Če jo karkoli prosim, mi pomaga.</i>	<i>vnukinja, pomoč pri opravilih</i>
I378.	<i>Ko potrebujem pomoč, se obrnem na domače.</i>	<i>svojci</i>

Poznavanje oblik pomoči		
Številka	Enota	Pojem
A35.	<i>Če bi se znašel v stiski, bi verjetno moral v dom za upokoјence.</i>	<i>Dom za upokoјence</i>
A36.	<i>Karitas pa Rdeči križ še tudi poznam.</i>	<i>Karitas, Rdeči Križ</i>
B120.	<i>Lahko se obrneš na Center za socialno delo, Karitas in na Cerkev.</i>	<i>Center za socialno delo, Karitas, Cerkev</i>
C175.	<i>Cerkev bi mi pomagala, tam so dobri ljudje.</i>	<i>Cerkev</i>
C176.	<i>Karitas pa Rdeči križ.</i>	<i>Karitas, Rdeči Križ</i>
D222.	<i>Karitas, Rdeči križ, ...</i>	<i>Karitas, Rdeči križ</i>
E261.	<i>S Centra me včasih pridejo pogledat. To so prijazne gospe, vedno me vprašajo, če kaj rabim. Samo jaz do zadnjega ne bi nikogar nič ne bi fehtala.</i>	<i>Center za socialno delo, obisk na domu</i>
F266.	<i>Ja, s Karitasa sem dobila že večkrat paket. Notri so bili makaroni, riž, moka, olje, mleko, pa nekaj konzerv. Ah, pa to mi je zadostovalo za skoraj en mesec.</i>	<i>Karitas, paket hrane</i>
F328.	<i>Nič, dobim samo paket iz Rdečega križa.</i>	<i>paket iz Rdečega križa</i>
G330.	<i>Karitas je še taka organizacija.</i>	<i>Karitas</i>

G331.	<i>Ja, s Centra so me že tudi prišle pogledat. Prijazne gospe so bile.</i>	<i>Center za socialno delo, obisk na domu</i>
I379.	<i>Verjetno bi mi pomagali v društvu, v katerega sem včlanjena. Pa na Cerkev in Karitas bi se lahko obrnila.</i>	<i>Društvo, Cerkev, Karitas</i>

Vključenost v društva in obisk družabnih dogodkov		
Številka	Enota	Pojem
A62.	<i>Včlanjen sem v Društvo upokojencev in v Društvo delovnih invalidov.</i>	<i>Društvo upokojencev, Društvo delovnih invalidov</i>
A63.	<i>Pa ne, zadnje čase se več ne udeležujem prireditev.</i>	<i>neudeležba prireditev</i>
A64.	<i>Želel bi si ogledati kakšno nogometno tekmo na stadionu.</i>	<i>želja po ogledu tekme</i>
B98.	<i>Včasih imamo kakšno prireditev v vasi in potem po navadi greva z ženo malo pogledat.</i>	<i>občasna udeležba prireditev</i>
C171.	<i>Nisem več članica nobenega društva.</i>	<i>ni vključena v društvo</i>
C172.	<i>Ne hodim na nobene prireditve.</i>	<i>neudeležba na prireditvah</i>
D216.	<i>Včlanjen sem v društvo upokojencev.</i>	<i>Društvo upokojencev</i>
D217.	<i>Na začetku sem veliko hodil z njimi na izlete, pa tudi kartat sem hodil. Zdaj pa je to prenaporno zame.</i>	<i>nekoč izleti, kartanje, sedaj prenaporno</i>
D218.	<i>Letos sem edino bil na slovesnosti, saj sva z ženo praznovala 50 let poroke.</i>	<i>slovesnost</i>
D219.	<i>Nič več se ne udeležujem, minili so časi, ko smo hodili okoli.</i>	<i>neudeležba na prireditvah</i>
E257.	<i>Ne, za to nisem imela časa, ker je bilo vedno delo na kmetiji. Zdaj sem pa že prestara, da bi hodila naokoli.</i>	<i>vezanost na dom</i>
E258.	<i>Ah, pa to ni za starega človeka, to je za mlade.</i>	<i>nezanimanje</i>
F296.	<i>Ne, pa niti ne vem, če imamo to pri nas.</i>	<i>ne seznanjenost</i>
B117.	<i>Ne.</i>	<i>ni vključen</i>
F316.	<i>Ne.</i>	<i>ni vključen</i>
F297.	<i>Ah kje pa, veselje v vasi več ne organizirajo, kaj drugega pametnega pa tudi ni.</i>	<i>ni prireditev v vasi</i>
G314.	<i>To ni za mene, nisem takšne vrste človek, da bi se potepal naokrog.</i>	<i>nezanimanje</i>
I373.	<i>Včlanjena sem v Društvo upokojencev in v Društvo slepih in slabovidnih.</i>	<i>Društvo upokojencev, Društvo slepih in slabovidnih</i>
I374.	<i>Že nekaj let se ne udeležujem občnih zborov in drugih prireditev, ki jih pripravljajo.</i>	<i>neudeležba na prireditvah</i>

Stiki s prijatelji, vrstniki		
Številka	Enota	Pojem
A60.	<i>Pred operacijo sem hodil balinat in sem se tam družil z mojimi vrstniki.</i>	<i>druženje pred operacijo</i>
A61.	<i>En prijatelj me je večkrat prišel obiskat tudi v bolnišnico.</i>	<i>obisk prijatelja</i>
B116.	<i>Z vrstniki se včasih srečam in potem gremo na kavo.</i>	<i>druženje na kavi</i>
C169.	<i>Imam prijateljico, ki je šivilja.</i>	<i>prijateljica</i>
C170.	<i>Drugače pa se vidim tudi z mojimi sošolkami, največkrat se srečamo pri maši in po maši malo poklepetamo.</i>	<i>druženje s sošolkami po maši</i>
D215.	<i>Lani sem še hodil kartat kaj z njimi. Zdaj so pa nekateri že umrli, z drugimi pa smo izgubili stik.</i>	<i>izgubili stik</i>
E256.	<i>Nimam stikov, sploh ne vem, če še živijo.</i>	<i>nima stikov</i>

F294.	<i>Ah ne spomnim se več niti vseh sošolcev, videla pa tudi nisem več nobenega.</i>	nima stikov
F295.	<i>Ja no, pri maši srečam ženske, ki so stare nekje toliko, kot jaz. Malo poklepetamo, ko gremo od maše, to je pa vse.</i>	druženje po maši, klepet
G315.	<i>Ne, jaz sem odraščal na Hrvaškem. Tako, da ne vem, če moji prijatelji še sploh živijo tam.</i>	nima stikov
I371.	<i>Z vrstniki nimam stikov. Veliko jih več ni med nami. Za ene pa sploh ne vem, kje živijo.</i>	nima stikov
I372.	<i>Enkrat na leto se po telefonu edino slišim z bivšim sodelavcem, s katerim sva se dobro razumela. Živi pa v sosednji vasi in se nisva videla že dolgo.</i>	telefonski klic, sodelavec

Odnosi s sorodniki		
Številka	Enota	Pojem
A58.	<i>Moji bratje živijo v Ljubljani in pridejo nekajkrat na leto k meni. Nazadnje so bili, ko sem praznoval 70 let.</i>	obiski, bratje, redki stiki
A59.	<i>Imam dva vnuka, ki prideta mogoče enkrat na mesec.</i>	obiski, vnuki, redko
A66.	<i>Želel bi si mogoče, da bi me vnuk večkrat obiskal.</i>	želja po obiskih vnuka
B114.	<i>Pridejo kaj na obisk pa tudi midva z ženo greva k njim. Za vikend pride po navadi hčerka, sin pride vsaki drugi vikend in takrat tudi doma prespi.</i>	obiski, hčerka za vikend, sin dva krat na mesec
C166.	<i>Včasih prideta sinova, drugič hčerke pa vnuki pridejo tudi.</i>	obiski, sinovi, hčerke, vnuki
C167.	<i>Najbolj sem navezana na sina in vnuka.</i>	navezanost na sina in vnuka, dobri odnosi
D212.	<i>Razumemo se dobro, za rojstne dneve se vsi zberemo in proslavimo.</i>	dober odnos, druženje
E253.	<i>Sin pride vsak dan, ker mi pripelje kosilo. Sin pa hčerka prideta mogoče enkrat na mesec.</i>	obiski, sin vsakodnevno, sin, hčerka redko
E254.	<i>Vnuki imajo službe in so zaposleni. Pridejo ob praznikih bolj.</i>	obiski vnukov, redko
F293.	<i>Dvakrat ne mesec pride brat. Vedno okrog prvega v mesecu, da me potem pelje v trgovino. Drugih sorodnikov nimam, vsi so že umrli.</i>	brat, dva krat mesečno, edini sorodnik
G303.	<i>Ne. Imam le enega bratranca, ki živi v Kanadi in ga nisem videl že 15 let.</i>	nima obiskov, brat
I367.	<i>V redu, nekaj gre, da živimo v sožitju. Vsak ve, kaj mora delati.</i>	skupno gospodinjstvo, dobri odnosi
I368.	<i>Pogosto pride na obisk hčerka, ki živi v isti ulici, kot mi. Ena hčerka živi v Avstriji in pride mogoče enkrat na leto domov. Ena pa je Goričkem in tudi ne pride tako pogosto.</i>	obiski, hčerka pogosto, drugi dve hčerki redko
I369.	<i>S sorodniki se razumem, vendar se ne družim več toliko kot nekoč. Ne vem, vsi imajo svoje družine in stresno življenje.</i>	dobri odnosi z sorodniki, malo druženja

Odnos s sosedi		
Številka	Enota	Pojem
A32.	<i>S sosedi se razumem odlično. Ko sem bil operiran, so mi bili v veliko pomoč in sem jim neskončno hvaležen.</i>	dobri odnosi, pomoč
A33.	<i>Pa tudi drugače si radi med seboj pomagamo. Ko sem bil slaboten po operaciji, so me vozili k zdravniku na preglede. Žena jim je v zahvalo dala nekaj vložene zelenjave, ki je itak imava veliko.</i>	medsebojna pomoč

B115.	<i>S sosedi se razumem v redu. Nekaj hiš naprej imam prijatelja, s katerim hodim na sprehode.</i>	<i>dobri odnosi, druženje</i>
C168.	<i>S sosedi sem se skregala, ker so za novo leto na moje dvorišče metali rakete in petarde.</i>	<i>slabi odnosi</i>
D214.	<i>S sosedi se dobro razumemo. Nekoč smo sicer bolj pogosto en k drugemu hodili na obiske, zdaj pa ne več toliko.</i>	<i>dobri odnosi, premalo družabnosti</i>
E255.	<i>S sosedi se ne vidvamo preveč, drugače se pozdravimo, en k drugemu pa ne hodimo.</i>	<i>ni druženja</i>
F292.	<i>Ja v redu, nimam problemov z njimi. Dobri ljudje so. Soseda rada peče pecivo in nama vedno kaj prinese.</i>	<i>dobri odnosi</i>
G320.	<i>Ja, ko sosedi delajo drva, jim grem v gozd pomagat.</i>	<i>pomoč</i>
I370.	<i>S sosedi smo v dobrih odnosih. Ravno včeraj mi je sosed prinesel čemaž in sem ga danes narezala na solato, odlično je bilo. Radi si pomagamo med seboj, kar je v današnjem času redko, se mi zdi.</i>	<i>dobri odnosi, medsebojna pomoč</i>

Pomembne stvari v življenju		
Številka	Enota	Pojem
A14.	<i>Najbolj si želim, da bi bil zdrav. Veliko mi pomenijo tudi prijatelji. No pa denar je tudi pomemben, saj je brez tega življenje zelo hudo.</i>	<i>zdravje, prijateljstvo, denar</i>
B93.	<i>Najpomembnejše mi je zdravje in družina. Pa narava mi veliko pomeni, daj mi predstavlja sprostitev in odklop od skrbi.</i>	<i>zdravje, denar, narava</i>
C145.	<i>Zdravje, ker se ga ne da kupiti. Pa družina, če si sam na stara leta je težko. Pomembna mi je tudi vera. Bog je moje upanje in zavetje. Ko mi je težko, se vedno zatečem k njemu in me pomiri.</i>	<i>zdravje, družina, vera</i>
D186.	<i>Najpomembnejše je sigurno zdravje, brez tega si revež. Pa pomembno, da imam dom, ki predstavlja zatočišče in varnost. Brez družine pa tako ne gre.</i>	<i>zdravje, dom, družina</i>
F298.	<i>Pomembno je, da nisva lačna. Pa zdrava sem še tudi za silo.</i>	<i>dovolj hrane, zdravje</i>
I350.	<i>Pomembno mi je zdravje, družina in narava.</i>	<i>zdravje, družina, narava</i>
E263.	<i>Pomembno mi je to, da imam svoj dom pa, da nisem lačna in na mrzlem.</i>	<i>dom, hrana</i>
G335.	<i>Joj, ne vem. Dobro je, da sem še dokaj zdrav.</i>	<i>zdravje</i>

Skrbi, težave		
Številka	Enota	Pojem
A39.	<i>Največje težave mi trenutno povzročata zdravje. Skrbi me, kaj bi bilo z menoj, če bi ostal sam. Moral bi v Dom za upokojence, vendar ne vem, če bi si z mojo penzijo lahko plačeval oskrbo.</i>	<i>zdravje, strah pred samoto</i>
B94.	<i>Največjo oviro mi predstavlja to, da imam težave z vidom.</i>	<i>zdravje</i>
C146.	<i>Skrbi me, da je pri hiši veliko dela in ne zmorem več vsega sama postoriti.</i>	<i>nezmožnost dela</i>
D192.	<i>Zdravje bi lahko bilo boljše, drugače pa nekako guramo.</i>	<i>zdravje</i>
E234.	<i>Največ težav sem imela, ko sem imela operacijo kolka. Takrat sem bila odvisna od drugih. Joj kako voljo in trmo sem mogla dati skoz, da sem se pobrala spet na noge. Okrevanje je bilo res težko.</i>	<i>zdravje</i>
F298.	<i>Skrbi me, ker ne vem, kako bo s sinom ko jaz umrem. On ne zna nič sam narediti. Vse mu jaz naredim, skuham, operem perilo, vse...</i>	<i>skrb za sina</i>

G323.	<i>Jaz si ne predstavljam, da bi moral biti v postelji. To je največja kazen, ki ti jo lahko Bog naloži. Vsak dan molim, da se mi ne bi to zgodilo.</i>	<i>strah pred prihodnostjo</i>
I349.	<i>Zdravje, to je največja skrb. Zelo sem slabovidna in tudi noge me več ne ubogajo. Križ je to, ko si star in bolan.</i>	<i>zdravje</i>
A27.	<i>Ne vem pa, kaj bi bilo v primeru, če bi ostal sam. Takrat nikakor ne bi mogel plačevati sam vseh teh stroškov.</i>	<i>strah pred samoto, plačevanje stroškov</i>

Občutek osamljenosti		
Številka	Enota	Pojem
A65.	<i>Ne počutim se osamljenega, ker se zavedam, da sem star in nekateri moji vrstniki nimajo več nikogar in so prepuščeni sami sebi.</i>	<i>ni občutka osamljenosti</i>
B118.	<i>No, včasih malo sodelavce, s katerimi smo se zafrkavali.</i>	<i>pogrešanje sodelavcev</i>
C173.	<i>Ja zelo pogrešam moža. Pozimi, ko je hitro tema je bilo bolj hudo in sem se počutila zelo osamljeno. Takrat pokličem koga od bližnjih po telefonu in mi je malo lažje.</i>	<i>pogrešanje moža, osamljenost</i>
D220.	<i>Ne počutim se osamljenega, pri hiši nas je šest in je vedno kdo doma, tako da nisem sam.</i>	<i>ni občutka osamljenosti</i>
E259.	<i>Navadila sem se samote. Včasih si želim, da bi lahko poklepetala s kom, pa nikogar ni. Pogrešam veselje, ki je bilo, ko nas je bilo pri hiši veliko.</i>	<i>navajenost, pogrešanje svojcev</i>
F300.	<i>Pa še dobro, da imam sina. Zvečer gledava skupaj televizijo, pa spreva se tudi, da si ne bi mislili, da ne.</i>	<i>ni občutka osamljenosti</i>
I376.	<i>Ne počutim se osamljeno. No, mogoče malo pogrešam družbo mojih sester, ki živijo v tujini.</i>	<i>pogrešanje sester</i>
G310.	<i>Navadil sem se sam živeti.</i>	<i>navajenost</i>

Želje		
Številka	Enota	Pojem
A25.	<i>Privoščil bi si televizor, tak velik, ki bi bil po celi steni. Pa nov avto bi že rabil, saj je star že 18 let.</i>	<i>nov televizor, nov avto</i>
A26.	<i>Najraje od vsega pa bi se preselil kam na Primorsko, ker je tam boljše klima.</i>	<i>selitev na Primorsko</i>
B99.	<i>Prenovil bi hišo. Okna bi bilo potrebno menjati in fasada je tudi že zelo slaba.</i>	<i>prenova hiše</i>
D204.	<i>Kupil bi si večjo televizijo, zdaj imajo že take, da bi po celi steni lahko bila pa še zelo tanka je.</i>	<i>nov televizor</i>
E244.	<i>Ne bi si privoščila nič več, zadovoljna sem s tem, kar imam. Jaz sem tako že vzgojena od malega, da je potrebno biti zadovoljen s tistim, kar imaš, pa če je to le kos kruha.</i>	<i>nima želja, skromnost</i>
F289.	<i>Kupila bi si kaj za dušo. Joy, dandanes imajo v trgovinah take lepe stvari. Šla bi v trgovino in bi si kupila kaj lepega za obleči. Pa orhideje imam zelo rada, samo so precej drage pa še cvetijo ne dolgo.</i>	<i>oblačilo, orhideje</i>
G333.	<i>Ne vem, kaj bi si privoščil. S tem moram živeti, kaj imam in ne sanjarim o dragih stvareh. Pa saj denar samo človeka pokvari.</i>	<i>nima želja, skromnost</i>
I355.	<i>Privoščila bi si dodatne zdravstvene preiskave. Plačala bi, da bi potem hitreje prišla na vrsto.</i>	<i>dodatne zdravstvene storitve</i>

Pomoč drugim		
Številka	Enota	Pojem
A37.	<i>Pred operacijo pa sem tudi bil prostovoljec v društvu paraplegikov.</i>	<i>prostovoljstvo</i>
A38.	<i>To mi je veliko dalo, saj sem se naučil, da moraš biti za vsako stvar hvaležen, pa če je to le malenkost.</i>	<i>občutek hvaležnosti</i>
B121.	<i>Za vikend po navadi z ženo pripraviva kosilo za otroke, da se družimo malo in si kaj povemo. Pa rad vlagam prepeličja jajčka, ki jih potem dam sorodnikom.</i>	<i>kosilo za otroke, ozimnica sorodnikom</i>
C177.	<i>Ja, v nedeljo skuham kosilo za njih.</i>	<i>kuhanje</i>
D223.	<i>Ženi grem k zdravniku po zdravila. Pripeljem ji, kaj mi naroči.</i>	<i>dostava zdravil ženi</i>
D224.	<i>Veliko, počutim se koristnega. Vesel sem, da lahko nekaj naredim za njo, saj ona meni tudi ves čas pomaga.</i>	<i>občutek koristnosti</i>
E262.	<i>Ja, to pa, rade volje mu dam zelenjavo. No vsaj to, če že drugega ne morem dati.</i>	<i>zelenjava sinu</i>
F301.	<i>Namesto sina naredim vse. Saj me včasih jezi in imam vrh glave vsega, po drugi strani pa si mislim, da je še tako mlad pa bolj bolan kot jaz.</i>	<i>pomoč sinu</i>
G320.	<i>Ja, ko sosedi delajo drva, jim grem v gozd pomagat.</i>	<i>pomoč sosedom, drva</i>
I380.	<i>Dosti ne morem več pomagati, čeprav si želim. Edino posodo umijem pa perilo zložim.</i>	<i>pomivanje posode, zlaganje perila</i>
I381.	<i>Ko se bila bolj zdrava, pa sem na vrtu delala, vnuke čuvala, kuhala za vse. To pogrešam, takrat sem se počutila bolj koristno. Zdaj pa vsaj kakšno malenkost pomagam in se počutim bolj koristno pri hiši.</i>	<i>občutek koristnosti</i>
B74.	<i>Ja, zelenjavo pa kaj vložnega jim dava. Denarja pa jim ne moreva dati.</i>	<i>ozimnica otrokom</i>

Dopust, počitnice		
Številka	Enota	Pojem
A23.	<i>Saj bi si rad privoščil kakšne toplice, vendar nekako ne gre.</i>	<i>želja, ni sredstev</i>
B96.	<i>Po dolgem času sva lani z ženo šla na morje zato, ker je bilo zelo poceni.</i>	<i>morje, ugodno</i>
B97.	<i>S prijatelji sva šla preko enega društva in smo vsaki 80 evrov plačali za najem mobilne hiške. Če bi bilo dražje, si tega ne bi mogla privoščiti.</i>	<i>s prijatelji, najem mobilne hiške</i>
C137.	<i>Jaz nikoli nisem bila na dopustu, edino enkrat sem šla obiskat brata v Kanado, pa še takrat sem imela slabo vest, da sem doma pustila delo in živino.</i>	<i>enkrat pri bratu v Kanadi, slaba vest</i>
D201.	<i>Ah, kje pa, to preveč stane.</i>	<i>finančna omejitev</i>
D202.	<i>Ne vem, na to več niti ne preišlujem. Star sem in mi je dobro tudi doma. Živim poleg gozda in to je dandanes tak privilegij. Vsak dan lahko grem v naravo in to je več, kot pa, da bi šel enkrat na leto na morje.</i>	<i>finančna omejitev, brez želje</i>
E243.	<i>V življenju še nisem bila na dopustu in na morju. To je škoda denarja. Takšen luksuz si lahko privoščijo le bogati.</i>	<i>nikoli, luksuz</i>
F287.	<i>Nikoli v življenju še nisem bila na morju.</i>	<i>nikoli</i>
G334.	<i>Ne, v življenju še nisem videl morja.</i>	<i>nikoli</i>
I354.	<i>Na dopustu nisem bila že najmanj deset let, saj mi zdravje in tudi finančno stanje tega ne dopuščata.</i>	<i>finančna omejitev, zdravstvena omejitev</i>

Nakup oblačil		
Številka	Enota	Pojem
A47.	<i>Mogoče enkrat na leto pa še to takrat, ko so znižanja.</i>	<i>redko, znižanja</i>
B100.	<i>V Lidlu imajo večkrat poceni moške hlače in majice. Takrat po navadi kupim, saj dobim takrat za manj kot 20 evrov hlače in majico.</i>	<i>v Lidlu, poceni</i>
C138.	<i>Ne vem, kdaj sem si kupila kaj novega za obleči. Sosea mi je zadnjič prinesla kup blaga. Mogoče si bom dala zašiti hlače. Moja prijateljica je šivilja in bi mi zastonj zašila.</i>	<i>že dolgo časa ne, šivilja</i>
D203.	<i>Ko je nujno. Ko se mi hlače strgajo, si kupim nove, prej ne.</i>	<i>ko je nujno</i>
E241.	<i>V trgovini z oblačili nisem bila že nekaj let, pravzaprav se ne spomnim, kdaj sem nazadnje bila.</i>	<i>že dolgo ne</i>
E242.	<i>Edino pozimi sem si spletla en pullover in nogavice.</i>	<i>sama spletla</i>
F286.	<i>Nazadnje sem si sama sebi za rojstni dan kupila novo pižamo. Znižana je bila, drugače je ne bi kupila.</i>	<i>nova pižama, znižana</i>
I364.	<i>Novih oblačil si nisem privoščila zelo dolgo. Vnukinja mi je edino za rojstni dan podarila novo pižamo, to je vse kar imam v zadnjem času novega.</i>	<i>že dolgo ne, vnukinja kupila pižamo</i>
G333.	<i>Sosea mi kaj prinese. Njen mož je tudi tako suh kot jaz in so mi njegove stvari prav.</i>	<i>od sosede dobi</i>

Dnevne aktivnosti		
Številka	Enota	Pojem
A8.	<i>Po navadi imam kakšne preiskave in preglede pri zdravniku in grem zato z avtom v Mursko Soboto ali v Rakičan.</i>	<i>pregledi pri zdravniku</i>
A9.	<i>Žena mi napiše na listek potrebne stvari, ki jih kupim v trgovini.</i>	<i>nakup v trgovini</i>
A10.	<i>Po kosilu imam popoldanski počitek, približno eno uro.</i>	<i>počitek</i>
B76.	<i>Imam tudi prepelice in poskrbim zanje.</i>	<i>skrb za živali</i>
B77.	<i>Rad tudi kuham jedi na žlico in ribe.</i>	<i>kuhanje</i>
B78.	<i>Imava tudi vrt, kjer je vedno kaj za postoriti.</i>	<i>urejanje vrta</i>
B79.	<i>Čez dan si vedno najdem kaj za delati, televizijo gledam le zvečer.</i>	<i>delo, gledanje televizije</i>
C139.	<i>Imam kure in goske in moram poskrbeti za njih.</i>	<i>skrb za živali</i>
C141.	<i>Imam vrt, ki ga obdelujem.</i>	<i>delo na vrtu</i>
C142.	<i>Ker kurim na drva, si sama nacepim tudi drva.</i>	<i>cepanje drv</i>
C143.	<i>Pa še za psičko skrbim.</i>	<i>skrb za živali</i>
D183.	<i>Grem k zdravniku ali v trgovino.</i>	<i>obisk zdravnika in trgovine</i>
E229.	<i>Joj, veste pri hiši je vedno kaj za delati.</i>	<i>delo</i>
E229.	<i>Zjutraj vstanem in poskrbim za kure in tri mačke. Nato grem okrog hiše in vedno kaj najdem za delati. Imam tudi vrt, na katerem si pridelam zelenjavo.</i>	<i>skrb za živali, delo na vrtu</i>
E230.	<i>Potem pa grem ven in malo sedim pod brajdami z mačkami.</i>	<i>počitek</i>
F269.	<i>Dela je toliko, da se ne vidim ven z dela.</i>	<i>delo</i>
F269.	<i>Kosilo moram vsaki dan skuhati, sin ne bi jedel karkoli, on bi jedel samo meso.</i>	<i>kuhanje kosila</i>
F270.	<i>Vedno kaj okoli hiše delam, pa čistim, pa na vrtu je sedaj polno dela.</i>	<i>čiščenje, delo na vrtu</i>
G319.	<i>Delam skoz. Če delaš, čas hitreje mine. Vedno je kakšno delo, v gozd grem večkrat po drva.</i>	<i>delo z drvami</i>

I342.	<i>Potem pojem zajtrk in počasi začnem kuhati kosilo. Sedaj, ko sem že stara, gre vse bolj počasi.</i>	<i>kuhanje kosila</i>
I345.	<i>Popoldan pa po navadi z vnukinjo spijem kapučino. Pogovarjava se in rada ji pripovedujem, kakšno je bilo življenje nekoč.</i>	<i>preživljanje časa z vnukinjo</i>
C144.	<i>Zvečer pred spanjem zmolim rožni venec in prosim za miren spanec.</i>	<i>molitev</i>

Hobiji		
Številka	Enota	Pojem
B75.	<i>Po zajtrku grem s prijateljem na dolg sprehod.</i>	<i>sprehod</i>
B78.	<i>Rad izdelujem kaj iz lesa in pogosto vlagam prepeličja jajčka.</i>	<i>vlaganje prepeličjih jajčk, izdelovanje iz lesa</i>
C140.	<i>Včasih grem tudi na kavo k prijateljici.</i>	<i>obisk prijateljice</i>
D182.	<i>Vsak dan se peljem z mopedom.</i>	<i>vožnja z mopedom</i>
D184.	<i>Rad gledam kvize na televiziji in zraven uganjam. Tako treniram malo možgane.</i>	<i>gledanje televizije</i>
D185.	<i>Grem tudi na sprehod do bližnjega potoka.</i>	<i>sprehod</i>
E230.	<i>Rada tudi pletem.</i>	<i>pletenje</i>
E231.	<i>Zvečer pa malo poslušam radio.</i>	<i>poslušanje radia</i>
G319.	<i>Včasih grem kaj k sosedom.</i>	<i>obisk sosedov</i>
A11.	<i>Rad grem na sprehod z najino psičko.</i>	<i>sprehodi</i>
A12.	<i>Pa berem rad, posebej kriminalke, ki si jih sposodim v knjižnici.</i>	<i>branje knjig</i>
A13.	<i>Aja, pa enkrat tedensko grem tudi balinat.</i>	<i>balinanje</i>
I343.	<i>Popoldne rada poslušam radio in grem ven sedet na klopcu.</i>	<i>poslušanje radia, počitek</i>

9.3. Priloga 3 – Zapisi/transkripti intervjujev

Intervju A

Datum: 5. 4. 2017

Trajanje: 16.00-17.20

Sociodemografski podatki:

- spol: moški
- starost: 70
- način bivanja (sam/a, z družino): z ženo
- dohodek: 510 €
- vrsta pokojnine: invalidska
- zakonski stan: poročen
- število otrok: 2
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: avtoprevoznik

S kom živite?

/Živim z ženo. Imava veliko hišo, ker sva računala, da bo eden od sinov ostal doma, vendar se to ni zgodilo. Nekaj let je sicer živel z partnerico v zgornjem delu hiše, nato sta se pa razšla in se je sin odselil v tujino./ 1. /Hiša je za naju prevelika, zato segrevava samo polovico hiše, kjer se največ zadržujeva. 2./

Kako pa shajate s stroški?

/Z ženo plačujeva skupaj stroške, vsak pol.3./ Saj ima tudi ona pokojnino. Ne vem kaj bi bilo z menoj, če bi ostal sam. Najbrž bi moral iti v Dom za upokojence, saj sam ne bi mogel plačevati stroškov, še manj pa delati okrog hiše. Še sreča, da imam ženo, ki je malo bolj zdrava od mene.

Tako, da ona postori večino dela?

/Sam se v zadnjem času zelo zbolel, zato žena opravlja večino dela, tudi moškega (kosi, obdeluje vrt).4./

Kako ste zadovoljni s hišo?

/Hiša je stara 40 let in bi že bila potrebna prenove.5./ Tisto, kar je nujno sva z ženo menjala, na primer novo peč za kurjavo sva kupila. /Kaj več pa si ne moreva privoščiti, čeprav bi bilo potrebno menjati tudi že dotrajano kuhinjo in sedežno garnituro. 6./

Ste vi lastnik hiše?

/Ja, z ženo imava vsaki pol hiše.7./

Kaj pa radi počnete čez dan?

Zjutraj vstanem okrog pol šeste ure in imam zajtrk. /Po navadi imam kakšne preiskave in preglede pri zdravniku in grem zato z avtom v Mursko Soboto ali v Rakičan.8./Žena mi napiše na listek potrebne

stvari, ki jih kupim v trgovini.9./Ko pridem domov me čaka že kosilo. /Po kosilu imam popoldanski počitek, približno eno uro. 10./

Kaj vas pa najbolj veseli?

/Rad grem na sprehod z najino psičko.11./ /Pa berem rad, posebej kriminalke, ki si jih sposodim v knjižnici.12./ /Aja, pa enkrat tedensko grem tudi balinat.13./

Kaj vam v življenju največ pomeni?

/Najbolj si želim, da bi bil zdrav. Veliko mi pomenijo tudi prijatelji. No pa denar je tudi pomemben, saj je brez tega življenje zelo hudo. 14./

Kako bi opisali vaše življenje pred in po upokojitvi?

/Prek upokojitvijo sem bil cele dneve zdoma, saj se bil poklicni šofer./15. Veliko sem vozil tudi po tujini, včasih sem prišel domov samo za konec tedna. /Tako je pač moglo biti./16. Žena je bila s sinovoma sama veliko doma. /Po upokojitvi pa se je moje življenje obrnilo na glavo/. 17. Imel sem velike težave z ožiljem, zato sem bil trikrat operiran in sem šel zaradi tega tudi v invalidsko penzijo.

Kaj se je pa najbolj spremenilo po upokojitvi?

/Po upokojitvi sem se nekaj časa lovil, saj sem imel naenkrat veliko prostega časa. Nato sem se pa včlanil v različna društva in tako preživel prosti čas. /18. Nekaj let sem prostovoljno pomagal tudi v Društvu paraplegikov.

Kako pa je bilo s finančnim stanjem?

Ja spremenilo se je tudi finančno stanje, sigurno. /Ko sem delal sem imel več denarja, sama sva si zazidala hišo. Zdaj pa nekako morava iti skoz z pokojninama. Saj gre, samo moraš paziti kako si porazdeliš denar. /19.

Ste zadovoljni s svojo pokojnino?

Glede na to, da sem v pokoju skoraj že 20 let, sem se naučil živeti s tem denarjem. /Tako pač je in si ne predstavljam, kako bi bilo drugače./20. No vsake toliko igram tudi loto, če bo kaj sreče za boljše življenje.

Kaj bi si takrat privoščili?

O, nekaj pa že. Ne bi preveč luksuzno živel. Imel bi pa sigurno lepše življenje, saj v tem smislu, da ne bi gledal na vsak cent.

Tako, da ste zelo pozorni, kako porabite denar?

Ja moram biti, drugače ne bi preživel. /Vse je tako drago, da denar samo leti vstran./21.

Ali imate dovolj dohodkov za vse kar potrebujete in si želite?

Še dobro, da imava oba z ženo pokojnine. Ne predstavljam si, da bi vse to moral plačevati sam. /Pri položnicah ni neke razlike, če sta pri hiši dva ali pa samo eden. Žena plača položnice, jaz pa hrano, tako imava razdeljeno in tako štima./22.

Bi si radi kaj privoščili, pa si ne morete?

/Saj bi si rad privoščil kakšne toplice, vendar nekako ne gre./23. Še sreča, da sem imel po operaciji okrevanje v toplicah, ki je bilo zastonj.

Torej so stvari, katerim se morate odpovedati?

/Ja dopust je sigurno med njimi. /24. Pa tudi kakšna dražja stvar je, ki bi si jo kupil, če bi imel več denarja.

Katera je pa ta stvar?

/Privoščil bi si televizor, tak velik, ki bi bil po celi steni. Pa nov avto bi že rabil, saj je star že 18 let./ 25. /Najraje od vsega pa bi se preselil kam na Primorsko, ker je tam boljša klima. /26.

Ali vam kdaj zmanjka denarja za nujne življenjske potrebščine?

Ne, zdaj še nekako grem. /Ne vem pa, kaj bi bilo v primeru, če bi ostal sam. Takrat nikakor ne bi mogel plačevati sam vseh teh stroškov./27.

Kaj vam predstavlja največji strošek pri hiši?

/Položnice, hrana in kurjava. Kuriva na drva tako, da naj stane to nekje 500 evrov na zimo. Hrana je tudi zelo draga, ne privoščiva si veliko mesa in drugih dobrot./ 28. Pa saj je tako boljše, saj je zelenjava bolj zdrava.

Pridelate kaj zelenjave sami?

/Ja, žena obdeluje vrt. Veliko zelenjave tudi vloživa za ozimnico. Vloživa papriko, feferone, kumarice in zeljno solato. Pridelava tudi veliko čajot./29.

Kakšna zelenjava je pa to?

To je taka bodičasta zelenjava, ki pleza po ograji. Midva jih vloživa in pa shraniva podobno, kot krompir za pozimi. Še sosedom sva je nekaj dala, toliko sva je lansko leto imela. /Rada tudi gobariva tako, da vloživa tudi gobe ali pa jih kar zamrzneva./30. / O, veliko zelenjave imava, pa tudi sadja. Imava jabolka, hruške, kaki, kivi, češnje, maline, robide, kosmulje, ribez,...Sadje vloživa v kompot in skuhava marmelado. Nekaj sadja pa dava tudi na žganje./31.

Povedali ste, da ste nekaj pridelka z vrta dali tudi sosedom. Kako se pa razumete z njimi?

/S sosedi se razumem odlično. Ko sem bil operiran so mi bili v veliko pomoč in sem jim neskončno hvaležen./32. Žena nima voznškega dovoljenja in jo je sosed vedno pripeljal k meni na obisk v bolnišnico. /Pa tudi drugače si radi med seboj pomagamo. Ko sem bil slaboten po operaciji, so me vozili k zdravniku na preglede. Žena jim je v zahvalo dala nekaj vložene zelenjave, ki je itak imava veliko./ 33.

Na koga se še poleg sosedov obrnete, če potrebujete pomoč?

/V prvi vrsti sigurno na ženo. Ona mi skuha, pomaga pri kopanju in drugih stvareh./ 34.

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale, če bi se znašli v stiski?

/Če bi se znašel v stiski bi verjetno moral v Dom za upokojence./35.

Še kakšne druge?

/Karitas pa Rdeči križ še tudi poznam./36.

Kako pa sami pomagata drugim?

Zdaj predvsem vsi pomagajo meni. /Pred operacijo pa sem tudi bil prostovoljec v društvu paraplegikov./37.

Kaj je za vas to pomenilo?

/To mi je veliko dalo, saj sem se naučil, da moraš biti za vsako stvar hvaležen, pa če je to le malenkost./38. Vsakega lahko doleti to, da postane odvisen od drugih. In jaz pravim tako, če sam nikoli ne pomagaš drugim, potem tudi ne moreš čakati, ko si v stiski, da bi kdo pomagal tebi.

Kaj vam trenutno v življenju predstavlja največje težave?

/Največje težave mi trenutno povzroča zdravje./ V zadnjem mesecu sem imel kar dve težki operaciji. Joj, sta me zdelali. Še dobro, da žena lahko skrbi zdaj zame. /Skrbi me, kaj bi bilo z menoj, če bi ostal sam. Moral bi v Dom za upokojence, vendar ne vem, če bi si z mojo penzijo lahko plačeval oskrbo./39.

Ali lahko kaj varčujete, kljub majhni pokojnini?

/Vsaki mesec morava z ženo dati na stran nekaj za nujne potrebe./ 40. Ta mesec sva morava kupiti peč za kurjavo, ker se je pokvarila. /Če ne bi imela toliko privarčevano, bi verjetno morala biti na mrzlem./41.

Kako pa varčujete?

/Varčujem tako, da gledam v trgovini na vsak cent./ 42. /Redno koristim popuste, kjer se le da./ 43. /Pa tudi odrekanje je prisotno./ 44. /Celo leto morava z ženo šparati za kurjavo. Včasih se zgodi, da pridejo še zraven, kakšni nenačrtovani izdatki, kot je na primer bila peč in sva morala porabiti vse prihranke./45.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

/Kaj naj rečem, za silo gre./ 46. So starejši ljudje, ki so še na slabšem.

Kako pogosto si privoščite novo oblačilo?

/Mogoče enkrat na leto pa še to takrat, ko so znižanja./ 47.

Kuhate si sami?

/Kosilo kuha žena. Jeva bolj dietno prehrano, saj imava oba visok holesterol. Tako, da imava na jedilniku veliko zelenjave in malo mesa./48.

Greste kdaj na kosilo ali večerjo v gostilno?

Ah, ne. /No edino, ko sem praznoval 70. rojstni dan sem povabil nekaj sorodnikov na kosilo. Našel sem ugodno restavracijo in sva z ženo preračunala, da bi naju dražje prišlo, če bi vse nabavila v trgovini in doma pripravila. Tako sva se potem odločila za praznovanje v gostilni./49.

Sami si nabavljate hrano?

Hrano nakupujem jaz. /Enkrat tedensko grem na manjši nakup. Kupim tiste stvari, ki mi jih žena napiše na listek. Tako tudi manj porabiva za hrano, saj kupiva le tisto kar nama zmanjka in kar potrebujeva./50.

Si kupite kdaj kakšen priboljšek v trgovini?

/Največkrat kupujem v Eurospinu, saj se mi zdi tam še najcenejše./ 51. /Včasih kupim kakšne rogljičke, če so znižani./52. Drugače pa sladkarij in drugih sladkih dobrot ne kupujem. Oba morava paziti pri prehrani in bi nama to samo dodatno škodilo.

Kako ste pa z zdravjem?

/V zadnjem letu sem imel kar dve zahtevni operaciji, tako da počasi okrevam od operacij./53.

Tako, da morate potem pogosto iti k zdravniku?

Zelo pogosto moram iti k zdravniku. */Imam redne kontrole krvi, da se mi ne bi naredili strdki./54.Že sem se naveličal teh zdravnikov.*

Tako, da jemljete zdravila proti strjevanju krvi?

/Jemljem tablete proti strjevanju krvi pa še za srce, pa proti bolečinam, za pritisk in za maščobo./55.

Kako pridete do zdravnika?

Vozim se sam še lahko. Še sreča, ker drugače ne vem kako bi bilo. */Ko sem bi operiran sem prosil sosedo, da me je peljal nekajkrat k zdravniku. Drugače bi moral klicati Taxi./ 56.*

Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo?

/Nekaj zdravil moram doplačati in tudi kreme moram sam kupiti./57.Na mesec znese to približno 20 evrov.

Imate pogosto obiske?

Obiskov nimava tako pogosto. */Moji bratje živijo v Ljubljani in pridejo nekaj krat na leto k meni. Nazadnje so bili, ko sem praznoval 70 let. 58./Imam dva vnuka, ki prideta mogoče enkrat na mesec./59.*

Imate stike z vrstniki?

/Pred operacijo sem hodil balinat in sem se tam družil z mojimi vrstniki./60. /En prijatelj me je več krat prišel obiskat tudi v bolnišnico. /61.

Ste včlanjeni v kakšno društvo? Na primer Društvo upokojencev?

Ja, to sem. */Včlanjen sem v Društvo upokojencev in v Društvo delovnih invalidov./62.*

Se udeležujete kakšnih prireditev? Hodite na proslave v občini?

/Pa ne, zadnje čase se več ne udeležujem prireditev./63.

Pa bi si želeli?

/Želel bi si ogledati kakšno nogometno tekmo na stadionu./64. Po televiziji jih redno spremljam, pred operacijo pa sem vsako nedeljo šel na tekmo.

Zdaj pa več ne morete?

Preveč se zadiham, če grem peš. Tako, da sem potem raje doma.

Se počutite kdaj osamljeni?

/Ne počutim se osamljenega, ker se zavedam, da sem star in nekateri moji vrstniki nimajo več nikogar in so prepuščeni sami sebi./65.Jaz imam še vsaj ženo.

Bi si mogoče želeli družbo še od koga drugega?

/Želel bi si mogoče, da bi me vnuk več krat obiskal./66.Preden se je moj sin ločil, so živeli pri nama z ženo. Zdaj sva pa sama. Bil sem zelo navezan na njega. Skupaj sva hodila v planine in navdušil sem ga nad branjem knjig.

Intervju B

Datum: 6. 4. 2017

Trajanje: 9.00-10.15

Sociodemografski podatki:

- spol: moški
- starost: 65
- način bivanja (sam/a, z družino): z ženo
- dohodek: 460 €
- vrsta pokojnine: starostna
- zakonski stan: poročen
- število otrok: 2
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: delavec na komunalni

Ali živite sami z ženo?

/Ja, z ženo živiva sama./67.Hčerka je odšla na svoje, sin je pa v Ljubljani in pride vsak drugi vikend domov.

Pa sta se navadila sama živeti v tako veliki hiši?

/Če bi še enkrat zidal hišo bi zazidal manjšo in pritlično, ampak to spoznaš komaj, ko si starejši./ 68. Večjo hišo sva zidala z namenom, da bi otroci z družinami lahko živeli pri naju. Vendar se na koncu ni tako izšlo in sva sedaj sama.

Ste lastnik hiše?

/Ja hiša je najina z ženo./ 69.

Kako pa shajate z mesečnimi stroški?

/Stroške si z ženo deliva. Pa tudi sin nekaj prispeva./70.

Tako, da vama sin pomaga?

/Ja vsaki mesec nekaj prispeva za hrano. Tako, da lahko kupiva potem bolj kvalitetno hrano in tudi nekaj po njegovih željah, saj je vegetarijanec./71.

Vidim, da imate velik vrt. Pridelate veliko zelenjave?

/Z ženo imava veliko zelenjave in zelišč. V glavnem solato, paradižnik, papriko, čebulo, krompir, buče, redkvico, rukolo, drobnjak, peteršilj, brokoli, ohrovt, šparglje, pa sigurno sem še kaj pozabil. Imava tudi sadovnjak, kjer imava hruške, jabolka, marelice, češnje, maline, robide, goji jagodo, kosmuljo, borovnice, jagode, ribez,... V glavnem pridelava veliko sadja in zelenjave./72. Vsega tako ne moreva sama pojesti tako, da si sin nekaj odnese pa tudi hčerka. /73.

Tako, da mladim pomagata po svojih močeh?

/Ja, zelenjavo pa kaj vložnega jim dava. Denarja pa jim ne moreva dati./74.

Kako pa preživite dan? Opišite.

Dan začnem kar zgodaj, okrog pol šestih. Žena vstane malo kasneje in imava skupaj zajtrk. */Po zajtrku grem s prijateljem na dolg sprehod./75. /Imam tudi prepelice in poskrbim zanje./76. /Rad tudi kuham jedi na žlico in ribe./ 77. Ko imava to na jedilniku, vedno kuham jaz. /Rad izdelujem kaj iz lesa in pogosto vlagam prepeličja jajčka./ 78. Imava tudi vrt, kjer je vedno kaj za postoriti. /Čez dan si vedno najdem kaj za delati, televizijo gledam le zvečer. /79.*

Kakšno je bilo vaše življenje pred upokojitvijo?

/Prek upokojitvijo sem delal na komunalnem podjetju./80. Pozimi, ko je bilo potrebno plužiti sneg in posipavati ceste sem bil tudi po 18 ur v službi. To se je poznalo tudi na koncu meseca, pri plači. Samo kaj pomaga zdaj to, če to ni bilo šteto v osnovo. Zdaj pa imam pokojnino majhno. /Plača je bila z nadurami in stimulativnim delom enkrat višja, kot sedaj pokojnina. To pa je kar šok, na katerega se moraš navaditi./81 /Pozitivna stvar je ednino to, da lahko zdaj počnem stvari, za katere takrat ni bilo časa./82.

Kaj je to?

Zdaj sem več na vrtu in hodim na sprehode. Včasih grem tudi ribarit, vendar je potrebno imeti za to karto, ki pa je draga. Za rojstni dan sem od otrok dobil denar, s katero sem si potem kupil karto, drugače si sam ne bi tega privoščil.

Kako ste zadovoljni s svojo pokojnino? Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje?

/Nisem zadovoljen. Glede na to, da sem toliko let trdo delal, bi si zaslužil večjo in bolj normalno pokojnino./83. /Finančno stanje se je zelo poslabšalo, skoraj prepolovilo se je, odkar sem v pokoju. /84.

Ali imate dovolj dohodkov za vse kar potrebujete in si želite?

/Za nujne stvari imava, luksuza si sigurno s tem denarjem ne morava privoščiti. Premišljeno morava ravnati z denarjem. Še dobro, da sin vsak mesec nekaj prispeva. /85.

Ali se morate čemu odpovedati?

/Odpovedujem se že celo življenje, tako sem navajen že živeti./86. Ko so bili otroci majhni, sem njih rajše kupil in privoščil kakšno stvar. /Sedaj, ko sem pa v pokoju, pa niti sebi ne morem ničesar privoščiti, le osnovne stvari, nobenega luksuza./ 87.

Ali lahko kljub temu kaj varčujete?

/Kakšno malenkost že./ 88.

Na kakšen način pa varčujete?

Varčujeva pri kurjavi. */Kuriva samo v tistih prostorih, kjer se zadržujeva. Sinovo sobo na primer segrevava samo takrat, ko je doma./89. Pa tudi pri hrani se da privarčevati nekaj. /Pogosto kupim izdelke, ki so tik pred iztekom roka uporabnosti in so kar 50% znižani/. 90. Čim več zelenjave pridelava doma in si shraniva za ozimnico. Imava tudi kure in prepelice, ki nesejo jajca. Za meso poskrbiva tako, da s prijateljem vzameva vsak pol svinje in imava potem zalogo mesa za en čas. /Zdaj, ko sem v penziji imam*

čas in redno spremljam letake in akcije in kupujem po akcijskih cenah./91. Če previdno in skrbno ravnaš z denarjem se da nekaj privarčevati. /92.

Katere tri stvari so vam v življenju najbolj pomembne?

/Najpomembnejše mi je zdravje in družina. Pa narava mi veliko pomeni, daj mi predstavlja sprostitev in odklop od skrbi./ 93.

Kaj vam v življenju predstavlja največ skrbi?

/Največjo oviro mi predstavlja to, da imam težave z vidom./ 94. Žena nima izpita, zato je voznja na meni. Do Murske Sobote se še pripeljem, kam daleč pa več zaradi vida ne morem peljati.

Pa prosite potem koga za prevoz?

Včasih me sin kam pelje. Največkrat pa se peljem z prijateljem.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

/Ne pritožujem se preveč, saj to ne bi ničesar spremenilo./95. Po eni strani sem vesel, da sem vsaj penzijo dočakal. Današnja mladina bi tak do smrti delala, če bo šlo vse tako naprej. Groza, kaj se to dogaja v naši državi.

Si lahko privoščite dopust?

/Po dolgem času sva lani z ženo šla na morje in zato, ker je bilo zelo poceni./96. S prijatelji sva šla preko enega društva in smo vsaki 80 evrov plačali za najem mobilne hiške. Če bi bilo dražje si itak ne bi mogla privoščiti./ 97.

Obiskujete kakšne prireditve ali kulturne dogodke?

/Včasih imamo kakšno prireditev v vasi in potem po navadi greva z ženo malo pogledat./98.

Kaj bi si privoščili, če bi imeli več finančnih sredstev?

/Prenovil bi hišo. Okna bi bilo potrebno menjati in fasada je tudi že zelo slaba./99. Vendar to preveč stane, da bi si lahko to privoščil.

Kako pogosto si pa kupite kaj novega za obleči?

Ah ne pogosto, ko rabim kaj. Mogoče dva krat na leto. /V Lidlu imajo večkrat poceni moške hlače in majice. Takrat po navadi kupim, saj dobim takrat za manj kot 20 evrov hlače in majico./ 100.

Rekli ste, da radi kuhate. Tako, da vi kuhate kosilo?

/Ko imava na jedilniku ribe ali pa enolončnico, vedno jaz kuham./101. Rad uporabljam pri kuhanju tudi kuharske knjige in malo eksperimentiram. /Poskušava jesti zdravo, veliko zelenjave in rib./102./Hrane nič ne mečeva stran, ker je preveč vse drago./103.

Ali sami nakupujete hrano?

Hrano nakupujem sam. /Kupim samo tisto, kar imam napisano na seznamu. Tako ne porabim po nepotrebem več denarja. /104.

V trgovini zelo gledate na cene ali vzamete tisto, kar se vam zalušta?

Sigurno, da gledam na cene. /Pogosto grem v Jager po nakupih, ker mi je blizu in imajo dobre akcije./ 105. /Kupim tisto, kar mi žena napiše na seznam in kar potrebujeva. Po navadi kupim osnovna živila, kot so mleko, kruh, riž, testenine, maslo, kavo in kakšen namaz./106.

Si privoščite kdaj obrok, zunaj v gostilni?

/V gostilno greva jest z ženo edino takrat, ko naj hčerka povabi, po navadi za rojstni dan ali ob kakšni posebni priložnosti./ 107.

Kako pa finančno shajate? Za kaj porabite največ denarja?

/Največ denarja gre za položnice in nujna popravila pri hiši./108. Hiša je že stara in tudi gospodinjski aparati. Tako sva na primer ta mesec morala kupiti nov pralni stroj. /Še dobro, da sem imel eno starodobno kolo, ki ga nisem rabil in sem ga prodal. Tako sem lahko za ta denar kupil pralni stroj./ 109. Vsi aparati so stari in lahko samo čakal, kateri bo naslednji šel po gobe.

Kako se počutite? Kakšno je vaše zdravstveno stanje?

Počutim se v redu. /Edino vid mi malo nagaja in v kratkem bom moral iti na operacije za žolčne kamne./110.

Greste pogosto k zdravniku?

/Približno enkrat na mesec ali redkeje./111.

Kako pa pridete do zdravnika? Se sami peljete?

/Zdravnika imam na srečo v vasi, tako da grem največkrat kar peš./ 112. Če pa moram v Rakičan, pa grem z avtom.

Kakšna zdravila jemljete?

/Zaenkrat še samo kapljice za oči pa včasih kakšno tableto proti bolečinam./113. Zdravnik mi je hotel predpisati tablete za maščobo in sem odklonil. Držal sem se raje diete in sem si uredil to brez kakšnih tablet. Z pravilno prehrano se da veliko narediti, samo veliko volje je potrebne.

Kako ste pa povezani s sorodniki?

S sorodniki smo v dobrih odnosih. /Pridejo kaj na obisk pa tudi midva z ženo greva k njim. Za vikend pride po navadi hčerka, sin pride vsaki drugi vikend in takrat tudi doma prespi./ 114.

Kako se razumete s sosedi?

/S sosedi se razumem v redu. Nekaj hiš naprej imam prijatelja, s katerim hodim na sprehode./115. On vzame s samo psičko in greva vse do Mure.

Kaj pa z vrstniki, imate stike?

/Z vrstniki se včasih srečam in potem gremo na kavo./ 116.

Ste vključeni v kakšno društvo?

/Ne./117.

Se počutite osamljeni? Pogrešate koga?

Ne, nikogar ne pogrešam. /No, včasih malo sodelavce, s katerimi smo se zafrkavali./ 118.

Na koga se lahko obrnete, če potrebujete pomoč? Kdo bi vam pomagal?

/Lahko se obrnem na ženo, hčerko in sina. Pa tudi na sorodnike./ 119.

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale, če bi se znašli v stiski?

/Lahko se obrneš na Center za socialno delo, Karitas in na Cerkev./ 120.

Kako pa sami pomagate drugim?

/Za vikend po navadi z ženo pripraviva kosilo za otroke, da se družimo malo in si kaj povemo. Pa rad vlagam prepeličja jajčka, ki jih potem dam sorodnikom./121.

Kaj za vas to pomeni?

Jaz vedno tako pravim. Če sam pomagaš drugim, lahko potem tudi pričakuješ pomoč, ko jo sam rabiš. In to popolnoma drži.

Intervju C

Datum: 8. 4. 2017

Trajanje: 18.00-19.30

Sociodemografski podatki:

- spol: ženski
- starost: 80
- način bivanja (sam/a, z družino): sama
- dohodek: 195 €
- vrsta pokojnine: kmečka
- zakonski stan: vdova
- število otrok: 5
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: gospodinja

Kako dolgo že živite sami?

/Februarja je minilo eno leto odkar živim sama./ 122. Moj mož je umrl v 90. letu starosti. Zdaj je v hiši tako vse prazno, odkar ga ni. Še vedno imam občutek, da bo od nekod prišel in bova spet skupaj.

Vidim, da imate veliko hišo in okolico. Vam kdo pomaga pri opravilih?

/Pri opravilih mi največ pomaga vnuk./123. Vendar hodi tudi v službo in še poleg službe študira. Tako, da velikokrat, ko ga kličem nima časa. /Večkrat mi pride kaj postorit tudi hčerka./124. Počisti mi okna in opere posteljnino. Drugače pa sem za vse sama. Težko je, ko si star in živiš sam.

Kako ste pa zadovoljni s hišo?

Hiša je stara že 80 let, zazidala sta jo moja starša. Takrat je bila le kuhinja in ena soba, v kateri je spalo 7 otrok. /Midva z možem pa sva hišo dvignila tako, da imamo sedaj predsobo, kuhinjo, kopalnico, shrambo in tri sobe. Za mene je to prevelika hiša./125. /Segrevam le v kuhinji na peč in v sobi, kjer spim./ 126. /Zdaj, ko je bila mrzla zima sem si kurila še zraven z kaloriflom in sem imela položnico za elektriko 80 evrov./127. Mislila sem, da me zadane kap, ko sem videla znesek.

Pa ste lahko potem plačali tako velik znesek?

/Ja nekaj sem imela privarčevano in sem morala tisto porabiti./128.

Ali lahko kaj privarčujete?

Zdaj ne morem varčevati nič./Porabljam še tiste prihranke, ki sem si jih nekoč hranila za hude čase./ 129. Zdaj so prišli ti hudi časi. Joj, groza nikoli si nisem mislila, da bo tako. Celó življenje sem trdo delala, zdaj pa imam samo gorje od tega. Ljubi Bog, kaj sem v življenju vse dočkala. /S pokojnino sploh nisem zadovoljna. Še dobro, da sva z možem vedno varčevala, da lahko zdaj preživim./ 130. Pa katastrofa, kaj to delajo, že leto dni čakam na pokojnino od moža in je še vedno nisem dobila. Zdaj prejmem 195 evrov.

Zanima me, če lahko s tem denarjem preživite?

/Ne, če ne bi imela nekaj privarčevano, zdaj ne bi mogla s tem denarjem preživeti meseca./ 131./Prejšnji mesec sem imela 180 evrov položnic, pokojnine pa imam 195 evrov./ 132. Kje pa je hrana pa drugi stroški? /Zdaj sem vzela tudi upokojenski kredit, ker želim možu narediti novi grob./ 133.

Ali se morate veliko stvarem odpovedati?

/Teško je, tako se že celo življenje odpovedujem zdaj, ko sem ostala sama pa še bolj./ 134.

Kako pa shajate s stroški?

/Pri položnicah se skoraj nič ne pozna, da sem sama. Ko je živel mož, sva imela skoraj enako stroškov, kot imam sedaj, ko živim sama. Prejšnji mesec sem imela 180 stroškov pa še hrana pa bencin pa zavarovanje,.. joj, kako se nabere./135.

Kaj pa hiša, je vaša?

/Ja, hiša je moja. /136.

Glede na to, da imate tako majhno pokojnino, si lahko privoščite dopust?

Ah kje pa, ko imaš kmetijo si ne moreš privoščiti dopusta./ Jaz nikoli nisem bila na dopustu, edino enkrat sem šla obiskat brata v Kanado pa še takrat sem imela slabo vest, da sem doma pustila delo in živino./ 137. /Pred smrtjo imam še željo zadnjič videti brata v Kanadi. Karta je zelo draga in si je ne morem privoščiti./ Brat mi vedno pravi, da mi bo kupil karto, samo da pridem k njemu. Vendar se bom počutila potem dolžna do smrti.

Kako pogosto si pa privoščite novo oblačilo?

/Ne vem, kdaj sem si kupila kaj novega za obleči. Soseba mi je zadnjič prinesla kup blaga. Mogoče si bom dala zašiti hlače. Moja prijateljica je šivilja in bi mi zastonj zašila./138.

Kaj pa počnete čez dan?

Vstanem okrog 5 ure zjutraj in si skuham kavo. /Imam kure in goske in moram poskrbeti za njih./ 139. Če imam kakšne opravke sem peljem v Mursko Soboto. Zdaj, ko moža ni več, je vse na meni. Prejšnji teden sem morala kar tri krat v Mursko Soboto, ker sem se prepisala na Telemachovo omrežje, ker je cenejše. /Vsak dan grem k maši in na grob k možu./Včasih grem tudi na kavo k prijateljici./ 140. Imela je nesrečo. Z avtom se je prevrnila v jašek. Bila je nekaj časa v bolnišnici, zdaj je že boljša. /Imam vrt, ki ga obdelujem/141. /Ker kurim na drva, si sama nacepam tudi drva./ 142./Pa še za psičko skrbim./143. To zimo sem jo razvadila. Ker je bilo mrzlo, sem ji pustila spat v kuhinji, sedaj pa noče več ven. Na tla sem ji dala deko, na kateri spi. /Zvečer pred spanjem zmolim rožni venec in prosim za miren spanec./144.

Kaj pa najraje počnete?

Rada sem zunaj in delam na vrtu. Rada bi več postorila, kot zmorem. Glava hoče delati, telo pa ne zmore več toliko. Ko si star in bolan, je križ.

Kaj vam je v življenju najbolj pomembno?

/Zdravje, ker se ga ne da kupiti. Pa družina, če si sam na stara leta je težko. Pomembna mi je tudi vera. Bog je moje upanje in zavetje. Ko mi je težko, se vedno zatečem k njemu in me pomiri./145.

Kaj vam pa predstavlja največje težave?

/Skrbi me, da je pri hiši veliko dela in ne zmorem več vsega sama postoriti./146.Leta so tu in zdravje peša. Želela bi si delati, pa ne morem.

Kakšno je bilo vaše življenje pred upokojitvijo?

Kaj sem jaz v življenju že vse skoz dala, joj sveti Bog. /Moj mož je delal v Nemčiji in sem bila čez teden sama s petimi otroci./ 147./Imela sem kmetijo in njive./148. /Aktivna sem bila še v občini/. 149.Ko smo zidali cerkev, sem s samokolnico vozila material zraven. Bila sem pobudnica in soustanoviteljica vrtca v vasi. Bila sem aktivna v gledališkem krožku in članica zdravniške komisije. Med prvimi v vasi smo imeli telefon.

Kaj se je pa spremenilo po upokojitvi?

/Po upokojitvi se stanje ni dosti spremenilo, saj sem še vedno imela krave in zemljo za obdelati./150. /Moja pokojnina je boga, še dobro, da je mož delal v Nemčiji./151.Zdaj si urejam, da bom prejela pokojnino po pokojnem možu. Ta bo nekje 480 evrov.

Sami si skuhate kosilo?

/Kuham si sama. Jem pravo kmečko domačo hrano. Najraje imam dödole in žgance s kislim zeljem./152.V nedeljo kuham malo več. Takrat pride sin z družino in gremo najprej skupaj k maši, potem pa imamo kosilo.

Ali greste sami v trgovino po hrano?

/Hrano nakupujem sama, največkrat v Eurospinu. Redno spremljam akcije in kupujem samo znižane izdelke./153. /Na vsak cent moram gledati pri moji pokojnini./154.

Si privoščite kak priboljšek?

/Redko, včasih si kupim krofe. Krofe imam najraje od vsega peciva./ 155.

Sem videla, da imate tudi velik vrt. Pridelate veliko zelenjave?

/Ja, sama si pridelam vso zelenjavo. Vnuk mi prekopa vrt, jaz pa posadim in obdelujem. Na vrtu pridelam veliko zelenjave, nekaj je podarim tudi hčerki, ko pride iz Ljubljane./ 156.

Ali vlagate tudi za ozimnico?

/Ja, vlagam kumarice, rdečo peso, feferone, fižolovo solato s paradižnikom delam./Naredim tudi veliko marmelade in kompota za ozimnico./157. /Sušim pa tudi 18 vrst zelišč./158. Celo zimo si potem kuham čaj in si delam kopel. Zelišča namakam tudi v žganje. Vsako je za nekaj dobro. Sploh ne jemljem dosti tablet, saj se zdravim z zelišči. Ni potrebe, da bi v svoje telo toliko kemikalij vnašala. /Imam tudi grozdje. Z njega naredim sok, ki ga potem celo leto pijem./159. Doma imam tudi orehe, ki jih meljem in pečem potice in jabolka iz katerih ob nedeljah pečem štrudelj. /Pa veliko jagodičevja imam. To vse zamrznem in celo zimo ne kupujem nič sadja. Kuham si kompot, domači se ne more primerjati s kupljenim. /160.

Kako se počutite? Kakšno je vaše zdravstveno stanje?

Ah slabo./ Pritisk me mantra. Pa roka, en teden pred moževo smrtjo sem padla po stopnicah in se mi od tistega časa nabira vedno voda v roki./161. Že sem dvakrat hodila, da so mi z injekcijami vodo ven vlekli. Komaj si počešem lase, kako me bolijo. /Imam berglo s katero si pomagam pri hoji, ker nimam več ravnotežja. Bila sem operirana na oba kolka in tudi možganska kap me je že zadela./162.

Kako pogosto obiskujete zdravnika?

/Zdravnika obiskujem čim redkeje. Raje se sama doma zdravim, z zelišči./163. Predolge čakalne vrste so pri zdravnikih in ko vidijo, da si star pa te tako porinejo v kot in te hočejo čim prej spraviti v grob. Sploh ne zaupam našemu zdravstvu. Joj koliko sem se jaz borila za mojega moža, ko je bil v bolnišnici. Če ne bi tako skrbela zanj bi že pred nekaj leti umrl.

Kako pa pridete do zdravnika?

/Sama se peljem z avtom./ 164.

Prej ste omenili, da ne jemljete dosti tablet.

/Jemljem samo Lekadol po potrebi in za pritisk./165. Drugače pa si pomagam z zelišči. Mažem se z naravnimi kremami in se kopam v zeliščni kopel. Za vsako zelišče poznam njen učinek.

Svojci vas pridejo pogosto obiskat?

Nekdo od domačih me že pride obiskat. /Včasih prideta sinova, drugič hčerke pa vnuki pridejo tudi./166. Ena hčerka živi v Ljubljani, druga dela v Avstriji. Ti dve prideta redkeje. Zadnjič sem imela rojstni dan in sem jih povabila vse na kosilo. Po dolgem času smo bili vsi skupaj.

Na koga ste pa najbolj navezani?

/Najbolj sem navezana na sina in vnuka./ 167. Vnuk mi največ pomaga pri opravih pri hiši.

S sosedi ste v dobrih odnosih?

/S sosedi sem se skregala, ker so za Novo leto na moje dvorišče metali rakete in petarde./168. Hotela sem poklicati policijo, saj se tako ne dela. Klicala pa se tudi župana in mu povedala, kaj je bilo.

Imate stike z vrstniki?

/Imam prijateljico, ki je šivilja./169. Zadnjič je imela nesrečo in se je prevrnila z avtom. Šla sem jo obiskat in sem ji nesla pogače. /Drugače pa se vidim tudi z mojimi sošolkami, največkrat se srečamo pri maši in po maši malo poklepetamo./170.

Ste včlanjeni v kakšno društvo?

/Nisem več članica nobenega društva./ 171. Bila sem pa zelo aktivna, ko sem lahko še hodila po sestankih.

Pa pogrešate tiste čase?

Takrat sem bila še mlada in nič mi ni bilo težko. Dobila sem tudi plaketo za vse zasluge, ki sem ji naredila za Občino. To mi veliko pomeni, da so videli moj trud.

Se udeležujete kakšnih prireditev?

/Ne hodim na nobene prireditve./172.

Se počutite osamljeni?

/Ja zelo pogrešam moža. Sama sem v veliki hiši. Imam edino psičko, ki mi dela družbo. Z njo se pogovarjam in me posluša, kot bi me razumela. Pozimi, ko je hitro tema je bilo bolj hudo in sem se počutila zelo osamljeno. Takrat pokličem koga od bližnjih po telefonu in mi je malo lažje./173.

Na koga se lahko obrnete, če potrebujete pomoč?

/Obrnem se lahko na moje otroke./ 174. Vendar jih nočem preveč obremenjevati, ker imajo vsaki svojo družino, službo in druge skrbi.

Na katere institucije v vaši bližini se lahko obrnete po pomoč?

/Cerkev bi mi pomagala, tam so dobri ljudje./175.

Poznate še mogoče katere druge ustanove?

/Karitas pa Rdeči križ./176.

Kako pa sami pomagate drugim?

Sama sebi težko pomagam, drugim pa zadnje čase še manj.

Prej ste povedali, da skuhate v nedeljo kosilo za sina in njegovo družino.

/Ja, v nedeljo skuham kosilo za njih./177. Paziti pa ne morem na vnuke in pravnuka, ker se bojim, da bi si kaj naredili, ker ne morem letati za njimi. Nekoč sem pazila vnuke in sem jih vzela seboj na njivo. Že od malega sem jih vzgajala v pravem kmečkem duhu.

Intervju D

Datum: 9. 4. 2017

Trajanje: 14.15-15.40

Sociodemografski podatki:

- spol: moški
- starost: 73 let
- način bivanja (sam/a, z družino): z družino
- dohodek: 560 €
- vrsta pokojnine: starostna
- zakonski stan: poročen
- število otrok: 4
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: delavec na prašičji farmi

S kom živite?

/Živim z ženo in sinovo družino./ 178.

Si delite delo in stroške?

/S sinom si delimo stroške na pol./179. /Midva z ženo ne moreva več toliko delati, zato večino dela postori sin.

Kako ste pa zadovoljni s hišo?

/S hišo sem zadovoljen. Lansko leto smo prebarvali fasado in sin vedno lepo uredi okolico./180. Ko živiš v hiši je vedno nekaj za delati, vedno se kaj najde.

Ste vi lastnik hiše?

/Ne, hiša je v lastništvu vnukinje./ 181.

Kako preživite dan?

Zjutraj se hitro zbudim, ne morem dolgo spati. Skuham kavo in čaj. Po navadi odnesem čaj ženi v posteljo, ker ona rada malo dlje poleži. /Vsak dan se peljem z mopedom./182. /Grem k zdravniku ali v trgovino./183. Žena mi skuha kosilo. Popoldan pa počivam in gledam televizijo. /Rad gledam kvize na televiziji in zraven uganjam. /184. Tako treniram malo možgane. /Grem tudi na sprehod do bližnjega potoka./185.

Na vrtu tudi delate?

Na vrtu ne delam več, to ima čez sin. Pa okolico tudi ureja on. To delo sem prepustil mladim, jaz sem v življenju že zadosti naredil.

Kaj vam v življenju največ pomeni?

/Najpomembnejše je sigurno zdravje, brez tega si revež. Pa pomembno, da imam dom, ki predstavlja zatočišče in varnost. Brez družine pa tako ne gre./186.

Kakšno je bilo vaše življenje pred upokojitvijo?

/Prek upokojitvijo sem delal v prašičji farmi, kjer sem moram fizično delati. Delal sem tudi ob vikendih in za praznike, prašiči morajo dobiti hrano./187. Takrat sem tudi rad kartal in šel kdaj v gostilno.

Kako se vam je spremenilo življenje po upokojitvi?

/Po upokojitvi sem imel nekaj operacij in se je vse spremenilo.188.//Bolj sem vezan na dom, edino z mopedom se še peljem. Imam dosti časa. /189.

Imate hobije?

/Rad gledam televizijo./190.

Kako je pa z finančnim stanjem?

/Ko sem delal sem denar porabil za druge stvari, zdaj moram bolj šparati./191. Pa vse se je podražilo. Pred desetimi leti si prišel iz trgovine z dvema vrečkama, zdaj pa samo z eno, pa še to ne.

Kaj vam v življenju predstavlja največje težave?

/Zdravje bi lahko bilo boljše, drugače pa nekako guramo./ 192.

Kako ste zadovoljni s svojo pokojnino?

/S pokojnino sem zadovoljen, poznam ene, ki imajo dosti manjšo pokojnino./193. /Samo vseeno moraš paziti in v trgovini gledati na cene./ 194.

Kaj si pa najpogosteje privoščite pri hrani?

/Imam sladkorno bolezen, zato moram paziti kaj jem. Tudi zob nimam, zato jem bolj mehko, pasirano hrano. Rad imam mlečne obroke in krompir. /195.

Si kupite tudi kaj priboljšek?

/Tu pa tam kupim čokolado iz 85% kakava. Ker je precej draga, si jo privoščim mogoče enkrat na mesec./196.

Ali imate dovolj dohodkov za vse kar potrebujete in si želite?

/Za osnovne stvari imam./197. Položnice si razdeliva s sinom, vsak pol.

Ali lahko kaj privarčujete?

/Pri taki penziji ne morem nič privarčevati. Vse je tako drago, da gre denar za nujne stvari, za preživetje./198.

Kako pa shajate s stroški?

/Nekako gre, ampak vse je tako drago. Preveč. Dobro, da si delim s sinom stroške, drugače bi bilo grozno./199.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

/Preživeti se da, ne morem pa si privoščiti nekega luksuza./200.

Tako, da si ne morete privoščiti počitnic?

/Ah, kje pa, to preveč stane./201.

Pa bi si želeli iti kam na dopust?

/Ne vem, na to več niti ne preišlujem. Star sem in mi je dobro tudi doma. Živim poleg gozda in to je dandanes tak privilegij. Vsak dan lahko grem v naravo in to je več, kot pa, da bi šel enkrat na leto na morje. /202.

Kako pogosto si privoščite novo oblačilo?

/Ko je nujno. Ko se mi hlače strgajo, si kupim nove, prej ne./203.

Kaj bi si privoščili, če bi imeli več finančnih sredstev?

/Kupil bi si večjo televizijo, zdaj imajo že take, da bi po celi steni lahko bila pa še zelo tanka je./204. Takšno bi lahko gledal brez očal.

Kdo vam pripravlja hrano?

/Kuha žena./205. Če pa žena zboli, kuha snaha ali pa vnukinja. Kakšne hrenovke in jajčka že znam pripraviti, kaj več pa ne.

Ali sami nakupujete hrano?

/Hrano nakupujem jaz. Vsak mesec imam 10 procentni popust v Intersparu, ki ga izkoristim. Gledam na akcije in popuste, zato redno spremljam letake, ki pridejo domov. Pri hrani se da največ prišparati. /206.

Imate doma vrt in sadovnjak?

Vrt ima snaha čez. /Imamo veliko zelenjave tako, da skoraj ne kupujemo zelenjave. Tudi sadno drevje imamo. Veliko shranimo za ozimnico./ 207.

Kakšno je vaše zdravstveno stanje?

/Tako sem, ko vsak stari človek. Enkrat me boli to, drugič ono. /208.

Kako pogosto obiskujete zdravnika?

/Enkrat na teden grem k osebni zdravnici, na tri tedne imam pregled krvi, ker imam redko kri./209.

Kakšna zdravila jemljete?

Ah, preveč zdravil jemljem. /Za pritisk, za sladkorno, za kri, za bolečine, za srce pa sigurno sem še kaj pozabil./210. Vsak dam si merim pritisk in sladkor in si zapisujem meritve.

Sami se peljete do zdravnika?

/Do zdravnika se peljem z mopedom, včasih me pa pelje vnukinja./211.

Kako se razumete s sorodniki?

Na obiske pridejo, vedno kdo pride. /Razumemo se dobro, za rojstne dneve se vsi zberemo in proslavimo./212.

Na koga ste najbolj navezani?

/Najbolj sem navezan na ženo./ 213.

Kako se razumete s sosedi?

/S sosedi se dobro razumemo. Nekoč smo sicer bolj pogosto en k drugemu hodili na obiske, zdaj pa ne več toliko./214. Ko smo zidali hiše, smo si veliko pomagali med seboj. Mislim, da je nekoč bilo več medsebojne pomoči, zdaj pa vsak gleda le nase.

Imate stike z vrstniki?

/Lani sem še hodil kartat kaj z njimi. Zdaj so pa nekateri že umrli, z drugimi pa smo izgubili stik. /215.

Ste včlanjeni v kakšno društvo?

/Včlanjen sem v društvo upokojencev./ 216.Na začetku sem veliko hodil z njimi na izlete, pa tudi kartat sem hodil. Zdaj pa je to prenaporno zame./217. Letos sem edino bil na slovesnosti, saj sva z ženo praznovala 50 let poroke. /218.

Se udeležujete kakšnih prireditev?

/Nič več se ne udeležujem, minili so časi, ko smo hodili okoli. /219.

Se kdaj počutite osamljeno?

/Ne počutim se osamljenega, pri hiši nas je šest in je vedno kdo doma, tako da nisem sam. /220.

Kdo bi vam pomagal, če bi potrebovali pomoč?

/Žena in domači./221.

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale, če bi se znašli v stiski?

/Karitas, Rdeči križ,.../222.

Kako pa sami pomagate drugim?

/Ženi grem k zdravniku po zdravila. Pripeljem ji, kaj mi naroči. /223.

Kaj za vas to pomeni, da lahko pomagate ženi?

/Veliko, počutim se koristnega. Vesel sem, da lahko nekaj naredim za njo, saj ona meni tudi ves čas pomaga. /224.

Intervju E

Datum: 11. 4. 2017

Trajanje: 10.00-11.25

Sociodemografski podatki:

- spol: ženski
- starost: 91 let
- način bivanja (sam/a, z družino): sama
- dohodek: 260 €
- vrsta pokojnine: kmečka
- zakonski stan: vdova
- število otrok: 3
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: gospodinja

Kako dolgo že živite sami?

/Že 25 let živim sama, no nekaj časa po moževi smrti je živela pri meni hčerka pa to ni šlo./ 225. Hotela je uveljavljati svoj prav, jaz pa se nisem pustila. Ne bom dovolila, da mi v moji hiši nekdo zapoveduje. /Preveč trdo sem delala in zidala to hišo, da bi jo kar tako dala v stran. /226.

Koga pa prosite za pomoč pri opravilih?

/Največ mi pomaga sin, ki mi vsak dan pripelje kosilo iz šole, v kateri dela.227./ Drugače pa poskušam čim več narediti sama. Če sinu ne bi bilo to na poti, da se pri meni ustavi, ko gre iz službe, niti to ne bi dovolila. Vsi moji otroci imajo svoje družine in se nočem vmešavati v njihova življenja.

Kako ste zadovoljni s hišo?

/S svojo hišo sem zadovoljna, saj sem jo s trdim delom zazidala. Potrebno je bilo veliko odrekanja./228. Jaz nikoli nisem hodila po veselicah ali toplicah, kot nekateri. Raje sem varčevala in delala na kmetiji.

Kako preživite dan?

/Joj, veste pri hiši je vedno kaj za delati. Zjutraj vstanem in poskrbim za kure in tri mačke. Nato grem okrog hiše in vedno kaj najdem za delati. Imam tudi vrt, na katerem si pridelam zelenjavo./229. Dopoldan hitro mine. Okrog druge ure pa pride sin, ki mi pripelje kosilo. Kosilo mi vozi zdaj zadnje leto, odkar sem bila operirana na kolk. Takrat sem bila nekaj časa v postelji in si nisem mogla kuhati. Zdaj sem se pa navadila in še toliko hrane spakirajo, da imam še za večerjo.

Kaj pa delate popoldan?

Po kosilu grem počivat. */Potem pa grem ven in malo sedim pod brajdami z mačkami. Rada tudi pletem./230. To zimo sem si spletla lep rdeč pulover. Imam ga, ko grem k zdravniku. Pa nogavice si tudi sama spletam. /Zvečer pa malo poslušam radio./ 231. Na radiu Ognjišče imajo tako lepe oddaje. Prav lepo je poslušati. Zvečer pa grem že okrog osme ure v posteljo, da lahko potem zjutraj hitro vstanem.*

Kakšno je bilo vaše življenje pred upokojitvijo?

/Pred upokojitvijo je bilo pri naši hiši bolj živo. Živel je še mož in hčerka je bila še pri nama, sinova pa sta odšla že na svoje. Delalo se je veliko, imeli smo kmetijo. Po moževi smrti in moji upokojitvi pa se je vse umirilo, tudi hčerka je odšla na svoje in ostala sem sama./ 232. Navadila sem se živeti v samoti.

Vi ste lastnica hiše?

/Ja, moja je. /233.

Kaj vam v življenju predstavlja največje težave?

/Največ težav sem imela, ko sem imela operacijo kolka. Takrat sem bila odvisna od drugih./234. Boljše je umreti, kot pa ostati v postelji. Joj kako voljo in trmo sem mogla dati skoz, da sem se pobrala spet na noge. Okrevanje je bilo res težko.

Kako ste zadovoljni s svojo pokojnino?

/Za preživetje imam, drugo pa ne potrebujem. Ko je mož umrl se je vse premenilo. Kar naenkrat ni bilo več denarja, sama sem ostala s to boro pokojnino. Ampak znam tudi s tem denarjem preživeti./ 235.

Ali imate dovolj dohodkov za vse kar potrebujete?

/Ničesar si ne želim, vse imam. Ne zmanjka mi denarja, ker imam točno preračunano za kaj in koliko denarja porabim. /236.

Kako vam pa to uspe?

/Zelo pazim, za kaj porabim denar. Perilo vedno perem, ko je cenejši tok. Pazim, da ne porabim veliko vode. Pa z elektriko tudi varčujem, včasih zvečer sedim samo ob sveči./237.

Lahko privarčujete kaj denarja?

/Ne morem, se pa niti ne sekiram, saj ne bom nesla denarja v grob./238.

Za kaj pa porabite največ denarja?

/Moram plačati kosilo, ki mi ga sin pripelje. Druge hrane pa skoraj ne kupujem. Edino kakšen kos kruha in liter mleka. Stari človek več ne potrebuje veliko hrane./ 239.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

/Jaz sem zadovoljna, lačna nisem pa na topem sem, to je glavno. /240.

Se morate čemu odpovedati?

/Ja veliko stvarem. Morala sem odpovedati časopis, ker ga nisem mogla plačevati./241

Ste si v zadnjem času kupili novo oblačilo?

/V trgovini z oblačili nisem bila že nekaj let, pravzaprav se ne spomnim, kdaj sem nazadnje bila. 241. /Imam polno omaro oblačil in nosim tisto, kar imam v omari. /Edino pozimi sem si spletla en pulover in nogavice. /242.

Kaj pa na dopust greste kam?

/V življenju še nisem bila na dopustu in na morju. To je škoda denarja. Takšen luksuz si lahko privoščijo le bogati./243.

Kaj bi si pa privoščili, če bi imeli več denarja?

/Ne bi si privoščila nič več, zadovoljna sem s tem, kar imam. Jaz sem tako že vzgojena od malega, da je potrebno biti zadovoljen s tistim, kar imaš, pa če je to le kos kruha./244.

Prej ste omenili, da vam sin pripelje kosilo.

/Ja, čez teden mi sin pripelje kosilo, edino za vikend si kaj malega skuham. Po navadi testenine z drobtinami, to je najcenejše./ 245.

V trgovino greste sami?

/Sinu napišem na list in mi potem vsak teden pripelje. En kolač kruha, sladkor, mleko pa testenine. Dam mu deset evrov in potem prinese, kar dobi za ta denar./246.

Pridelate kaj zelenjave doma?

/Imam majhen vrtiček, kjer imam vsega po malem. Krompir, solato, rdečo peso, stročji fižol, korenček, peteršilj, luk, kolerabo, zeleno, črno redkev. Zdaj, ko mi sin dostavlja kosilo, ne porabim več toliko zelenjave. Potem mu večkrat spakiram za domov. /247.Pa tudi zamrznem kaj. Bučke olupim in naribam in jih zamrznem. Potem pozimi skuham iz bučk omako./ 248.

Kakšno je pa vaše zdravstveno stanje?

/Zdaj sem že boljše. Slabo je bilo edino po operaciji kolka, mislila sem, da se ne bom več pobrala (zarosijo se ji oči)./249.

Kako pogosto obiskujete zdravnika?

/Pred operacijo kolka nisem bila pri zdravniku dvajset let. Zdaj pa moram na šest mesecev na kontrole./250.

Jemljete kakšna zdravila?

/Ne jemljem nobenih zdravil./251.

Kako pa pridete do zdravnika?

/K zdravniku grem po navadi z avtobusom. /252.

Svojci vas pridejo pogosto obiskat?

/Sin pride vsaki dan, ker mi pripelje kosilo. Sin pa hčerka prideta mogoče enkrat na mesec./253.

Kaj pa vnuki?

/Vnuki imajo službe in so zaposleni. Pridejo ob praznikih bolj./254.

Kako se razumete s sosedi?

/S sosedi se ne vidvamo preveč, drugače se pozdravimo, en k drugemu pa ne hodimo./ 255.

Imate stike z vrstniki?

/Nimam stikov, sploh ne vem, če še živijo./256.

Ste včlanjeni v kakšno društvo?

/Ne, za to nisem imela časa, ker je bilo vedno delo na kmetiji. Zdaj sem pa že prestara, da bi hodila naokoli. /257.

Ne hodite na nobene prireditve v vasi?

/Ah, pa to ni za starega človeka, to je za mlade. /258.

Se počutite kdaj osamljeno, ker živite sami?

/Navadila sem se samote. Včasih si želim, da bi lahko poklepetala s kom, pa nikogar ni. Pogrešam veselje, ki je bilo, ko nas je bilo pri hiši veliko./259. Imela sem 11 bratov in sester in je vedno bilo pri hiši polno smeha in petja. Zdaj je pa prisotna samo tišina. No, to je dobro edino zato, da se ne morem z nikomer skregati.

Kdo vam pa največ pomaga?

/Sin mi največ pomaga. Po operaciji sem imela tudi pomoč na domu. Vendar sem se potrudila, da zdaj ne potrebujem več pomoči, ker je bilo to predrago./ 260.

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale, če bi se znašli v stiski?

/S Centra me včasih pridejo pogledat. To so prijazne gospe, vedno me vprašajo, če kaj rabim. Samo jaz do zadnjega ne bi nikogar nič ne bi fehtala. /261.

Kako pa sami pomagate drugim?

Ne vem, jaz ravno ne morem več pomagati drugim.

Rekli ste, da daste zelenjavo sinu večkrat?

/Ja to pa, rade volje mu dam zelenjavo. No vsaj to, če že drugega ne morem dati./262.

Kaj vam je pa v življenju najbolj pomembno?

/Pomembno mi je to, da imam svoj dom pa, da nisem lačna in na mrzlem. /263.

Intervju F

Datum: 12. 4. 2017

Trajanje: 15.40-16.45

Sociodemografski podatki:

- spol: ženski
- starost: 75
- način bivanja (sam/a, z družino): z sinom
- dohodek: 350 €
- vrsta pokojnine: invalidska
- zakonski stan: samska
- število otrok: 1
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: delavka

Živite sami z sinom?

/Sin je invalid in ni zaposlen. Zato je vse na meni, vse moram postoriti sama./264.

Na koga se pa obrnete, če rabite pomoč?

/Brata pokličem, ko rabim kaj. Še dobro, da imam njega. Ampak veste, kako je, on ima svojo družino in ga nočem preveč gnjaviti./265.

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale?

/Ja, s Karitasa sem dobila že večkrat paket. Not so bili makaroni, riž, moka, olje, mleko, pa nekaj konzerv. Ah, pa to mi je zadostovalo za skoraj en mesec./266.

Kaj pa pomoč na domu? Poznate to storitev?

Ne, pa niti ne bi pustila, da bi mi kdo hodil pomagat. Za zdaj sem še sposobna, da se sama uštimam.

Ste zadovoljni s hišo?

/Plesen jo je napadla, to je slabo. Popleskati bi morala celo hišo pa kaj, če nikogar ni, da bi vse to delal. Redno prezračujem hišo, pa je vseeno veliko plesni in vlage./267. Stara je že, mene verjetno se zdrži, potem bo sin šel v dom, hišo pa bodo prodali ali pa jo naj kar podrejo.

Vi ste lastnica hiše?

/Ja, vse je moje./268.

Kako pa preživite dan? Kaj delate?

/Dela je toliko, da se ne vidim ven z dela. Kosilo moram vsaki dan skuhati, sin ne bi jedel kar koli, on bi jedel samo meso./269. Pa mu pravim, da ni zdravo toliko mesa jesti. */Vedno kaj okoli hiše delam, pa čistim, pa na vrtu je sedaj polno dela./270.* Imela sem tudi majhno njivo, pa sem jo prodala, ker nisem mogla več delati. Imam tri mačke, vsaj zato so dobre, da lovijo miši.

Sin vam lahko kaj pomaga?

Sin pa ne more nič delati, ker hodi z berglami. Pa tudi tako je navajen, da jaz vse postorim.

Pa lahko s tem dohodkom, ki ga imate preživite mesec?

/Sin tudi dobiva invalidsko pokojnino, tako da skupaj nekako pregurava mesec. Težko je, samo kaj nama pa drugega preostane. Jamrati pa smiliti samemu sebi se ne splača, potem samo psiha še bolj trpi. Hrano si lahko kupiva pa položnice plačava, za drugo pa več ni./271.

Ali se morate čemu odpovedati?

/Ja, nobenih dobrot si ne privoščiva. No, edino zdaj za veliko noč si bova malo privoščila./272.

Kaj pa?

Kupila bom en kos šunke, pa vse dobrote, ki spadajo zraven. Hren, jajca pa bel kruh. */Nisem vajena veliko jesti, zato bom imela verjetno potem spet težave z želodcem. Samo kaj, če pa je tako, da se človeku vse to lušta./273.*

Ali vam kdaj zmanjka za nujne življenjske potrebščine?

/Če mi na koncu meseca kaj zaškriplje, mi brat prinese hrano. On ma veliko kmetijo in imajo dosti vsega./274.

Kaj pa finančno vam tudi pomaga?

/Ne, to pa niti ne pustim. Bi me bilo sram, če bi ga morala prositi za denar. /275.

Kakšno je bilo vaše življenje pred upokojitvijo?

/Sezonsko sem hodila delat na bližnjo kmetijo. Večkrat so mi plačali tudi v naravi. Jaz se nisem pritoževala, glavno da sem dobila plačilo. Od njih sem peljala krompir pa piščanca pa kakšnega zajca so mi tudi dali./276. V nedeljo sem ga rada za kosilo naredila, pa zraven krompir. Tako, da lačni nismo nikoli bili. Zadnje leto, ko sem pa pri njih delala, mi je mašin utrgal dva prsta vstran. Takrat smo se sprli. Težko je bilo, vendar sem se navadila zdaj delati brez teh dveh prstov. Joj, kako pa me boli dlan, ko se dela k dežju.

Kako se je pa takrat spremenilo vaše finančno stanje?

/Lahko bi imela višjo pokojnino, samo sem pri tem kmetu delala na črno in sem mi to ni nič štel v pokojnino. Takrat sem bila zadovoljna, saj drugega dela nisem mogla najti. Zdaj pa imam to skromno pokojnino./277.

Kaj pa vrt imate?

/Imam, pa tudi brat mi kaj pripelje. On ima kmetijo in pridelajo veliko zelenjave. Imam nekaj jablan, hrušk in slive. /278.

Sami si kuhate?

/Kuham vsaki dan za sebe in sina. Po navadi kaj na žlico./279. Sin ima rad meso, zato večkrat skuham klobase. Moj brat je tako dober, da mi včasih kako kilo domačih klobas pripelje.

V trgovino tudi hodite sami?

/Enkrat na mesec me brat pelje v Mursko Soboto takrat, ko pride pokojnina in nakupim skoraj za ves mesec./280. Po kaj nujnega pa grem v trgovino, ki jo imamo v vasi. Samo veš, tu je vse dražje. Take stvari, ki stojijo dolgo, kot so mleko, riž in testenine raje kupim v Murski. /281.

V trgovini morate zelo gledati na cene?

/Ja, če me pelje v Spar, vedno vzamem samo njihovo znamko. Ta je najcenejša./ 282.

Si privoščite kdaj kak priboljšek?

/Ko me brat pelje v trgovino, greva jest v Sparovo restavracijo. Tam dobim za pet evrov dunajskega pa pomfri. Tega doma ne kuham, ker me preveč drago stane./283.

Za kaj pa porabite največ denarja?

/Za položnice gre največ. Pa za kurjavo tudi. Celo leto moram varčevati za drva. Pa še za pogreb si moram vstran dajati./284.

Na kakšen način pa varčujete?

/Tako, da si moram denar dobro porazdeliti. Pa ne kupujem brezveznih stvari, samo tisto, kar nujno rabim./285.

Si kupite kaj novega za obleči?

/Nazadnje sem si sama sebi za rojstni dan kupila novo pižamo. Znižana je bila, drugače itak ne bi kupila./286. Pa kako lepo se spi v njej, nič mi ni žal, da sem jo kupila.

Na počitnicah ste bili že kdaj?

/Nikoli v življenju še nisem bila na morju./287. Pa kaj bom tam, saj niti plavati ne znam. Sinu zdravstvo vsako leto enkrat krije toplice tako, da vsaj on gre.

Kaj bi si pa radi privoščili, če bi imeli več denarja?

/Kupila bi si kaj za dušo. Joj, dandanes imajo v trgovinah take lepe stvari. Šla bi v trgovino in bi si kupila kaj lepega za obleči. Pa orhideje imam zelo rada, samo so precej drage pa še cvetijo ne dolgo./289.

Kako pa je z vašim zdravjem?

/Ah, vsak dan me kaj boli pa ne tarnam./290. Jaz pravim, da če se sam sebi smiliš in dosti jamraš, je še samo slabše.

Pa greste kaj k zdravniku?

Ah ne vem, kdaj sem nazadnje bila.

Jemljete kakšne tablete?

/Če me kaj redno boli, grem sosedo prosit kakšno tableto./291.

Pa vam potem da tablete?

Ja, kakšen Lekadol mi že da.

Tako, da se s sosedi dobro razumete?

/Ja v redu, nimam problemov z njimi. Dobri ljudje so. Sosedna rada peče pecivo in nama vedno kaj prinese./292. Lahko bi bila slaščičarka, tako dobro peče.

Imate še druge sorodnike, razen brata?

/Dva krat ne mesec pride brat. Vedno okrog prvega v mesecu, da me potem pelje v trgovino. Drugih sorodnikov nimam, vsi so že umrli./293.

Na njega ste najbolj navezani?

Ja pa tudi njegova žena je zelo dobra. Dobro se je oženil, ni kaj.

Kaj pa z vrstniki imate stike?

/Ah ne spomnim se več niti vseh sošolcev, videla pa tudi nisem več nobenega./294. Verjetno smo se razselili so celem Prekmurju pa vprašanje, če sploh še vsi živijo.

Kaj pa pri maši?

/Ja no pri maši srečam ženske, ki so stare nekje toliko, kot jaz. Malo poklepetamo, ko gremo od maše, to je pa vse./295.

Ste včlanjeni mogoče v kakšno društvo?

/Ne, pa niti ne vem, če imamo to pri nas./296.

Ja, imamo Društvo upokojencev. Pa bi se želeli vključiti?

Ah, ne, to ni za mene.

Greste na kakšne dogodke in proslave v občini?

/Ah kje pa, veselje v vasi več ne organizirajo, kaj drugega pametnega pa tudi ni./297. Ko sem bila mlado smo redno hodili po veselicaj, današnja mladina pa je samo na računalnikih.

Kaj vam je pa v življenju najbolj pomembno?

/Pomembno je, da nisva lačna. Pa zdrava sem še tudi za silo. Joj na to sploh ne smem pomisliti, kaj bi bilo z menoj, če ne bi mogla več hoditi in si skuhati./298.

To vas najbolj skrbi?

/Skrbi me, ker ne vem, kako bo s sinom, ko jaz umrem. On ne zna nič sam narediti. Vse mu jaz naredim, skuham, operem perilo, vse.../299.

Se počutite kdaj osamljeno?

/Pa še dobro, da imam sina. Zvečer gledava skupaj televizijo, pa spreva se tudi, da si ne bi mislili, da ne./300. On bi rad gledal tekme, meni pa to ni všeč. Jaz rada gledam Gorskega zdravnika. Če bi imela denar, bi kupila še eno televizijo, da bi imela mir.

Sinu veliko pomagata, ne?

/Namesto sina naredim vse. Saj me včasih jezi in imam vrh glave vsega, po drugi strani pa si mislim, da je še tako mlad, pa bolj bolan kot jaz./301. Jezi pa žalosti me pa, ker mi ne pokaže hvaležnosti. Saj, ko me več ne bo, bo videl kaj je delo in kako se živi.

Intervju G

Datum: 13. 4. 2017

Trajanje: 16.00-17.30

Sociodemografski podatki:

- spol: moški

- starost: 71

- način bivanja (sam/a, z družino): sam

- dohodek: 250 €

- vrsta pokojnine: delavska

- zakonski stan: samski

- število otrok: nič

- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: delavec, sezonsko delo

Ali živite sami?

/Lani mi je umrla mama in od takrat živim sam. Imel sem toliko problemov, bila je dementna. Ko sem kam šel, sem jo moral zakleniti v hišo, drugače je šla po vasi in ni znala več priti nazaj domov. Na začetku, po njeni smrti, je bilo težko, ker je bilo v hiši vse tiho. Zdaj sem se pa že navadil./302.

Imate sorodnike, ki bi vam lahko priskočili na pomoč?

/Ne. Imam le enega bratranca, ki živi v Kanadi in ga nisem videl že 15 let./ 303.

Na koga se pa obrnete, če potrebujete pomoč?

/Sigurno na sosede, drugega nimam. Oni so dobre duše. Najraje ni bil, da bi moja hiša po moji smrti bila njihova. Vsak tako se jim lahko oddolžim za vso dobroto. Če bi iskal tako dobre sosede, jih ne bi mogel najti. Prijazni so zelo, to so tako dobri ljudje. Bog naj jim poplača vso dobroto./ 304.

Kako vam pa pomagajo?

/Soseda me večkrat ob nedeljah pokliče na kosilo. Takrat se včasih tako najem, da me boli želodec. Pa veliko hrane mi da. Če ima odveč mi da zelenjavo pa kruh, star en dan mi vedno prinese./305.

Sami si tudi kaj kuhate?

/Pa ne kuham ravno dosti. Kakšen kos kruha pojem pa malo mleka gor spijem in sem sit./ 306.

Sami si nabavljate hrano?

/Ja, v vaški trgovini kupim, kaj potrebujem./ 307.

Kaj si pa privoščite pri hrani?

/Mleko, jogurt, pa skuto s sladko papriko rad jem. Pa kakšne konzerve. Včasih si kupim pasulj iz konzerve, potem ga samo pogrejem in pojem./308.

Pa morate zelo gledati na cene?

Kupim pač to, kar imajo v vaški trgovini. Drugam ne grem, tako sem se navadil.

Si privoščite kdaj kak priboljšek?

/Ja, ko mi soseda prinese kakšen kos peciva. Drugo pa ne. No, včasih si kupim kakšno pivo./ 309.

Obdelujete tudi vrt?

/Vrta nimam imam pa nekaj jablani. Nisem te vrste, da bi znal na vrtu delati. Nekoč je imela vse to čez mama, zdaj pa tam raste trava, kjer je bil vrt./310.Ženska roka manjka pri hiši, to je to.

Mamo zelo pogrešate?

Kaj na rečem, stara pa bolna je bila že. Tako se je pač moralo zgoditi, vsak mora enkrat umreti. /Navadil sem se sam živeti./

Kako je pa z vašim zdravjem?

/Pa nekak še gre. Nimam posebnih težav, le hrbtenica me boli./ 311.To pa vse pride od dela.

Hodite kaj k zdravniku?

/Zdravnikov se izogibam. Ko enkrat hodiš tam okoli, te čaka samo še grob./312.

Jemljete kakšna zdravila?

/Ne jemljem zdravil./ 313.Vsak dan spijem eno šilce žganice, to je pravo zdravilo (se nasmeje).

Radi greste na kakšne veselice ali prireditve v vasi?

/To ni za mene, nisem takšne vrste človek, da bi se potepal naokrog.314./Zato pa si verjetno nisem našel ženske. Jaz nisem šarmer, za ženske pa moraš biti.

Kaj pa svoje vrstnike kaj srečate?

/Ne, jaz sem odrasčal na Hrvaškem. Tako, da ne vem, če moji prijatelji še sploh živijo tam. /315.

Ste včlanjeni mogoče v kakšno društvo?

/Ne./ 316.

Kako ste pa zadovoljni s hišo?

/Ah, vse je že dotrajano. Samo nimam denarja, da bi kaj prenavljal. Včasih mi sosedi dajo kakšno stvar, ki jo ne rabijo in jo jaz potem imam v hiši. Prenavljali so kuhinjo in so mi dali mizo in stole. Pa lepi stoli so, niso preveč obrabljeni. Imam kuhinjo in eno sobo in to mi je zadosti. Potem bi imel samo več stroškov s kurjavo, če bi imel večjo hišo./317.

Vi ste lastnik hiše?

/Ja, hiša je moja./318.

Kaj pa počnete čez dan?

/Delam skoz. Če delaš, čas hitreje mine. Vedno je kakšno delo, v gozd grem večkrat po drva. Včasih grem kaj k sosedom./319.

Sosedom tudi kaj pomagате?

/Ja, ko sosedi delajo drva, jim grem v gozd pomagat./ 320. Vsaj to lahko naredim za njih.

Ali imate v lasti še kaj zemlje?

Imam en košček gozda. Toliko je, da si tam naredim drva za zimo.

Kakšno je pa bilo vaše življenje pred upokojitvijo?

/Takrat sem imel več denarja./Zdaj živim težje. Mama je imela tudi pokojnino in je bilo lažje shajati. Tistih tri sto evrov, ki jih je prejemale, se še kako pozna./ 321.

Kaj se je najbolj spremenilo?

/Zdaj imam veliko časa, še preveč. Pa vseeno delam rad celi dan. Kot pravijo, delo krepi človeka./ 322. Če bi samo ležal, ne bi bilo nikakršne koristi od mene.

Vam veliko pomeni, da se počutite koristno?

Ja, zato pa grem tudi sosedom rad pomagat.

Kaj vas pa najbolj skrbi?

Tako dolgo, kot bom delal, potem me pa tak pobere. /Jaz si ne predstavljam, da bi moral biti v postelji. To je največja kazen, ki ti jo lahko Bog naloži. Vsak dan molim, da se mi ne bi to zgodilo. /323.

Kako ste zadovoljni s svojo pokojnino?

/Jezus, pa komaj preživim, kako naj bi bil zadovoljen. /324.

Pa imate dovolj dohodkov za vse, kar potrebujete?

/Včasih za kaj zmanjka, pa potem pač nimam. Ne morem vzeti, če nimam./325. Pri hrani se da največ privarčevati. Jaz nikoli ne vržem tja čisto nič hrane. Včasih še kaj pokvarjenega pojem, še dobro da imam dober želodec. /326.

Imate vsak mesec zadosti, da lahko poravnate položnice?

/Najprej vedno poskrbim za položnice. Če ne plačaš dveh položnic, ti že vse izklopijo. Tako, da vedno poskrbim najprej za to pa potem pride hrana pa drugi stroški./ 327.

Ali lahko kaj varčujete?

/Kje pa, pa to ni mogoče./328.

Ali imate poleg pokojnine še kakšen drug vir dohodka? Na primer varstveni dodatek?

/Nič, dobim samo paket iz Rdečega križa./329.

Pa poznate še institucije, ki bi vam lahko pomagale?

/Karitas je še taka organizacija./330.

Kaj pa Center za socialno delo?

/Ja, s Centra so me že tudi prišle pogledat. Prijazne gospe so bile./331.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

/Reven sem, kaj pa naj drugo rečem. Jaz povem tako, kot je in ne olepšujem stvari. Težko je tako živeti. To je životarjenje iz mesca v mesec./332.

Si kupite kdaj kakšno novo oblačilo?

/Sosedu mi kaj prinese. Njen mož je tudi tako suh, kot jaz in so mi njegove stvari prav./

Sami si pa nič ne kupite?

Ne, v vaški trgovini tako nimajo oblačil.

Kaj bi si pa radi privoščili, če bi imeli več finančnih sredstev?

/Ne vem, kaj bi si privoščil. S tem moram živeti, kaj imam in ne sanjarim o dragih stvareh. Pa saj denar samo človeka pokvari./ 333. Poznam par takih ljudi, ki so dobili dobre službe in se postavili na noge in me sploh nočejo poznati, pa smo si nekoč bili dobri.

Na dopustu ste že bili kdaj?

/Ne, v življenju še nisem videl morja./334. Pa plaviti tudi ne vem.

Kaj vam v življenju največ pomeni?

/Joj, ne vem. Dobro je, da sem še dokaj zdrav./335.

Intervju I

Datum: 15. 4. 2017

Trajanje: 10.00-11.45

Sociodemografski podatki:

- spol: ženski

- starost: 80

- način bivanja (sam/a, z družino): z družino

- dohodek: 540 €
- vrsta pokojnine: starostna
- zakonski stan: poročena
- število otrok: 4
- izobrazba, zaposlitev pred upokojitvijo: delavka v prašičji farmi

Si delite delo in stroške z ostalimi člani, s katerimi živite?

/Živim z možem, sinom, snaho in z vnukinjo. Stroške si delimo na pol. /336. Ker ne morem več toliko delati kot nekoč, mi ostali družinski člani veliko pomagajo in marsikaj naredijo namesto mene. /337.

Kdo vam največ pomaga pri opravilih?

/Vnukinja mi vedno počisti sobo in mi preobleče posteljnino. Če jo karkoli prosim, mi pomaga. /338.

Kako ste zadovoljni z hišo, v kateri živite?

/S hišo sem zadovoljna. Mogoče bi bilo edino boljše, če bila hiša manjša, saj bi bili takrat stroški kurjave manjši. 339. Če bi ostala sama v hiši, je z mojo pokojnino ne bi mogla vzdrževati, niti plačevati kurjave.

Pogrešate kaj v hiši oziroma vam kaj primanjkuje?

Nič ne pogrešam. Mladi popravljajo in prenavljajo, kaj je potrebno. Če živiš v hiši je tako, da se vedno kaj pokvari in je potrebno menjati. */Samo tako ti povem, jaz z mojo penzijo ne bi bila zmožna vzdrževati take hiše in bi bila prisiljena iti v dom./ 340.*

Vi ste lastnica hiše?

/Ne, prepisala sem jo na mlade./341.

Kako pa poteka vaš običajen dan? Kaj najrajši počnete?

Vstanem okrog pol osme ure. */Potem pojem zajtrk in počasi začnem kuhati kosilo. Sedaj, ko sem že stara, gre vse bolj počasi. 342. Popoldne rada poslušam radio in grem ven sedet na klopco./ 343. Imamo tudi psa. Ko priden ven, se me vedno tako razveseli in maha z repom. Rada mu dam tudi kakšen kos kruha. Rada imam tudi rože. Vsi pravijo, da meni vse rože uspevajo. /Popoldan pa po navadi z vnukinjo spijem kapučino. Pogovarjava se in rada ji pripovedujem, kakšno je bilo življenje nekoč./345. Ah to so bili lepi časi, zdaj je pa vse drugače.*

Kaj je zdaj drugače?

Vsi živijo v neki naglici. Samo veliko stresa je. Zato pa je toliko rakavih bolnikov. */Nekoč je bilo bolj umirjeno, nismo se toliko sekirali pa čeprav smo še več delali, kot zdaj. Jaz sem imela na farmi, na kateri sem delala čez tisoč prašičev, katere sem mogla nakrmiti. /346.*

Kaj se je pa spremenilo po upokojitvi?

/Po upokojitvi se je spremenilo najbolj to, da se mi je vid začel zelo slabšati. Prestala sem tudi nekaj operacij in imela sem raka na debelem črevesu. Po operaciji sem postala zelo slabotna in nisem mogla več delati na vrtu./347. To sem prepustila potem snahi. Časa imam zdaj veliko, vendar zaradi boleznih ne morem početi vsega, kar bi si želela.

Kaj bi si pa želeli početi?

Rada bi delala na vrtu, ker me je to veselilo in sprostito. Rada bi imela tudi več rož in šla na sprehod, vsaj do hčerke, ki je na drugem koncu ulice. Zdaj mi je sicer sin pripeljal invalidski voziček tako, da se bom mogoče vozila z njim po ulici. Najbolj od vsega pa pogrešam kvačkanje in štrikanje, to je bil moj najljubši hobi.

Kaj pa finančno stanje?

/Ja to se je pa tudi poslabšalo. Pred dvajsetimi leti sem si s tem denarjem lahko privoščila mnogo več, kot sedaj./ 348. Z možem sva sama zazidala hišo, eno majhno posojilo sva edino vzela. Zdaj pa mladi s temi plačami komaj preživijo mesec, sploh ne pomislijo, da bi lahko zidali.

Kako dolgo pa ste že v pokoju?

Že trideset let, kmalu bom več let v pokoju, kot pa sem imela delovne dobe.

Kaj vam v življenju predstavlja največje težave?

/Zdravje, to je največja skrb. Zelo sem slabovidna in tudi noge me več ne ubogajo. Križ je to, ko si star in bolan./349.

Katere tri stvari so vam v življenju najbolj pomembne?

/Pomembno mi je zdravje, družina in narava./350.

Kako ste pa zadovoljni s pokojnino?

/Lahko bi bilo boljše, vendar sem se navadila živeti s takim prihodkom in sem dokaj zadovoljna. Srečo imam, da nas je v družini več in se tako porazdelijo stroški./351.

Ali imate dovolj dohodkov za vse kar potrebujete in si želite?

/Imam zadosti dohodkov, vendar zelo varčujem in ne razsipujem z denarjem. Vsak cent dvakrat preobrnem preden ga porabim za kaj. /352.

Ali se morate čemu odpovedati?

/Ja sigurno se najde kakšna stvar, ki bi jo imela, če bi bilo več denarja./353.

Kaj je na primer to?

Kaj pa vem, kakšne toplice bi si potem privoščila. Topla voda mi zelo paše.

Kdaj ste pa nazadnje bili na dopustu?

/Na dopustu nisem bila že najmanj deset let, saj mi zdravje in tudi finančno stanje tega ne dopuščata./ 354.

Kaj bi si privoščili, če bi imeli več sredstev?

/Privoščila bi si dodatne zdravstvene preiskave. Plačala bi, da bi potem hitreje prišla na vrsto./355. Na ortopeda čakam že pet mesecev.

Kakšno je pa vaše zdravstveno stanje?

/Zdaj sem si komaj opomogla, imela sem bronhitis. Drugače pa zelo slabo vidim in težko hodim./356.

Kako pogosto obiskujete zdravnika?

/Zdravnika obiskujem čim redkeje, če je to možno./ 357. Zdaj, ko sem imela bronhitis me je vnukinja peljala na urgenco in sva bili tam sedem ur. To je preveč naporno zame. Komaj sem si opomogla od bolezni.

Jemljete kakšna zdravila?

/Joj, jemljem preveč zdravil. Jemljem za pritisk, za sladkorno, za bolečine, za maščobo, za redčenje krvi, kapljice za oči, za vodo, za srce. Toliko tablet kot bonbonov./358.

Sami kuhate?

/Z možem nama sama pripravljam hrano. Ko sem bolna, pa nama kosilo pripravi snaha ali pa vnukinja./359.

Kdo pa nabavlja hrano?

/Hrano nakupuje mož, jaz grem iz hiše le takrat, ko moram k zdravniku. Pa kako je vse drago. Ne vem, kaj bo, če bo šlo tako naprej./ 360. Potem bodo ljudje beračili za hrano.

Ali pridelate kaj hrane doma?

/Veliko zelenjave pridelamo doma, edino pozimi kupimo kaj solate in paradižnika. Imamo tudi deset jablan in tri hruške, ena je posebno dobra, azijska vrta naši. Letos smo posadili tudi kaki./361.

Zelenjavo tudi vlagate?

/Ja, snaha vsako leto vloži veliko zelenjave. Pozimi je solata preveč draga, da bi jo kupovali. Kaj zraste na vrtu je itak najboljše./362.

Na kakšen način pa privarčujete največ denarja?

/Ne privoščim si nobenega luksuza in zelo gledam, kako porabim denar. Celo leto si moram dajati na stran za kurjavo./ 363.

Kako pogosto si privoščite novo oblačilo?

/Novih oblačil si nisem privoščila zelo dolgo. Vnukinja mi je edino za rojstni dan podarila novo pižamo, to je vse kar imam v zadnjem času novega. /364. No, tako se tudi da nekaj privarčevati.

Kako bi opisali svoj finančni položaj?

/Dokaj v redu. Slabo bi bilo edino, če bi mogla živeti sama. Takrat bi s tem prihodkom zelo težko preživela mesec./365.

Opišite vaše mesečne stroške.

/Ja, moramo plačati položnice za elektriko, vodo, komunalo, telefon, zavarovanje, zdravila. Pa za hrano veliko gre. Dobro, da si delimo položnice in stroške na pol z sinovo družino. /366.

Kako se pa razumete?

/V redu, nekaj gre, da živimo v sožitju. Vsak ve, kaj mora delati./367.

Kako se pa razumete z ostalimi sorodniki?

/Pogosto pride na obisk hčerka, ki živi v isti ulici, kot mi. Ena hčerka živi v Avstriji in pride mogoče enkrat na leto domov. Ena pa je Goričkem in tudi ne pride tako pogosto. /368. S sorodniki se razumem, vendar se ne družim več toliko kot nekoč. Ne vem, vsi imajo svoje družine in stresno življenje. /369.

Kaj pa s sosedi?

/S sosedi smo v dobrih odnosih. Ravno včeraj mi je sosed prinesel čemaž in sem ga danes narezala na solato, odlično je bilo. Radi si pomagamo med seboj, kar je v današnjem času redko, se mi zdi./370.

Imate še stike z vrstniki?

/Z vrstniki nimam stikov. Veliko jih več ni med nami. Za ene pa sploh ne vem, kje živijo./371. Enkrat na leto se po telefonu edino slišim z bivšim sodelavcem, s katerim sva se dobro razumela. Živi pa v sosednji vasi in se nisva videla že dolgo./372. Vnučinja me nagovarja, da me bo peljala z njemu na obisk, vendar nekako ne najdem moči, zaradi bolezni.

Ste včlanjeni v kakšno društvo?

/Včlanjena sem v društvo upokojencev in v društvo slepih in slabovidnih./ 373.

Se udeležujete kakšnih prireditev?

/Že nekaj let se ne udeležujem občnih zborov in drugih prireditev, ki jih pripravljajo./374. Ko sem bila še pri zdravju, pa sem rada šla med ljudi.

Se počutite osamljeni?

/Ne počutim se osamljeno./375.

Pogrešate koga?

/No, mogoče malo pogrešam družbo mojih sester, ki živijo v tujini./ 376.

Na koga se lahko obrnete, če potrebujete pomoč?

/Ko potrebujem pomoč se obrnem na domače./378. Vnučinja mi pospravi sobo, opere in prezrači posteljnino, me pelje k zdravniku.

Poznate institucije v vaši okolici, ki bi vam lahko pomagale, če bi se znašli v stiski?

/Verjetno bi mi pomagali v društvu, v katerih sem včlanjena. Pa na Cerkev in Karitas bi se lahko obrnila./379. Hvala bogu, zaenkrat ne rabim take pomoči.

Na kakšen način pa sami pomagate drugim?

/Dosti ne morem več pomagati, čeprav si želim. Edino posodo umijem pa perilo zložim./380./ Ko se bila bolj zdrava pa se na vrtu delala, vnuke čuvala, kuhala za vse. To pogrešam, takrat sem se počutila bolj koristno. Zdaj pa vsaj kakšno malenkost pomagam in se počutim bolj koristno pri hiši. /381.